

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՀԱՅԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՄ ԳՐԱՆԵՑ ԳՐԱՏԱՆ

ԶԱՊԵԼ Հ. ԱՍԱՏՈՒՐ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

Ա. ԳՅԳԵ

ՈՒՍՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՈՐՀՈՐԴԵՆ ՎԱԻԵՐԱՅՈՒԱԾ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

91.99-5
1-73

Կ. ԿՈՒՆԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե. ՄԱՏԹԵՐԱՍԵԱՆ

1906

7627

5872

~~7151~~

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԲ ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏԱՆ

0 405-10

491.99-5

Q-73

58

425

ՉԱՊԵԼ Է. ԱՍԱՏՈՒՐ

93-ԱՍ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

Ա. Գ. Բ. Բ.

1004
16328

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԷՆ ՎԱԿԵՐԱՑՈՒԱԾ

Գ. ՊԱԼԵՆՑ

ԳՐԱՏՈՒՆ Գ. ՊԱԼԵՆՑ

1906

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Շատ հեռու չեն այն ժամանակները, ուր մեր վարժարաններուն մէջ գրաբար քերականութիւն դաս կը արուէր անչափահաս մանուկներու, որոնք հազիւ կարգալ ու գրել ուսած էին: Գրաբարը անհասկընայի լեզու մըն էր իրենց համար, և տարիներ կ'անցընէին գոց սորվելով հոլովումներ ու խոնարհումներ, որոնց նշանակութիւնը գրեթէ չէին բմբռներ:

Փորձառութիւնը զգացուց թէ ժամնախճառութիւն էր գրաբարի աշխատցնել այդ հասակի տղաքը, իրենց խօսած լեզուի սորվեցընելէ առաջ, և Ուսումնական Խորհուրդը իր ծրագրին մէջ ընդունեցաւ աշխարհաբար քերականութիւնը նախակրթարաններու մէջ աւանդելու գրութիւնը:

Սակայն այս պէտքը ճանչցուելէ գրեթէ մէկ ու կէս դար առաջ 1726ին, Միխիլար Աբբայ մտածած էր արդէն ճշգրէ մեր գաւառաբարբառին քերականական օրէնքները, և պատրաստած էր քերականութիւն մը, որ դեռ ձեռագիր կը մնայ Ս. Ղազարու վանքը. անոր մէկ համառօտութիւնը միայն տպագրուած է տաճկերէն լեզուով 1727ին: Յետոյ, 1817ին, Էլիսա Ռեկզ' ամերիկացի միսիոնար մը Պոլսոյ և Փոքր-Ասիոյ աշխարհաբարին քերականութիւնը գրած է անգլերէն լեզուով: Այս երկու երկերը չենք տեսած. միայն գիտենք թէ գործնական արդիւնք մը ունեցած չեն աշխարհաբարի ուսումը մեր մէջ ծաւալելու տեսակէտով:

Մեր վարժարաններուն մէջ նոր լեզուն աւանդելու նպատակով հրատարակուած առաջին քերականութիւնը՝ Ուղղախօսութիւնն է, 1853ին տպուած. այս գործը որուն գլխաւոր հեղինակն է Ռուսինեան, կը ներկայացնէ աշխարհաբար ոչ այնպէս ինչպէս որ է, այլ նորօրինակ ու զղազրութեամբ ու կանոններով, որոնց մէջ մեծ դեր կը կատարէ հեղինակին քանահաճոյքը:

Այնուհետև 1861ին Պոլիս տպուած է Քիրէճճեանի քերականութիւնը, որ թէպէտ այժմ մոռցուած՝ սակայն ունի իր լաւ կողմերը, և կրնայ նկատուիլ աշխարհաբարի քերականութեան առաջին դասագիրքը, որ գործնական օգտակար եղած ըլլայ:

ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ԵՒ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՅ
Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
Թիւ 27 Ֆիճհաներլար Եօզուտէ, Կ. Պոլիս

معارف عمومیہ نظارت جلیله سنک ۲۸ کانون ثانی ۱۳۱۸ تاریخی
و ۶۳ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولمشدر

Յետոյ, Թուսկանի կարգով, կուգայ Հ. Ա. յարնեանի հոյակաւոյ երկը, Քննական Քերականութիւն աղի աշխատեալաւ յեզուի, 1866ին տպուած Վիեննայի մէջ: Այս գիրքը, որ մեր գարուն հոյ տաղանքին մեծ արտադրութիւններէն մէկն է, երեւան բերած է աշխարհաբարի գոյութեան երաւունքը՝ գրաբարէն անշատ: Իր ընդարձակ յաւաքարանը յիշակեցաւ մին է աշխարհաբարի պատմութեան, հին գրաբարէն մինչև մեր ժամանակները: Իսկ բուն քերականութեան մէջ Հ. Ա. յարնեան կ'ուսուցնաիբէ՝ մանրակրկիտ հետազոտութիւններով՝ Պոլոյ և Փոքր Ասիոյ գաւառաբարբառը, երեւան կը հանէ անոր թարգման գանձերը, և կը ճշգէ անոր քերականական կանոնները:

Սակայն Հ. Ա. յարնեանի այս փառասօր երկասիրութիւնը, գաւազիւք մը չըլլալուն պատճառաւ, բնական էր որ չընդհանրուէր մեր վարժարաններուն մէջ. միայն թէ զարմանալի է որ մեր այն ցամառակի աշխարհաբար գրողները, ընդհանրապէս գրապար քերականութիւններուն վրայ լեզուն սուսած, չկրցան կամ չուզեցին օգտուիլ այդ աշխատութեանէն, որ ժողովուրդին լեզուն կը պատկերացնէր, ու հեռանալով անկէ, գազցին յարեցան գրաբարին, որուն մէջ ուղեցին ձուլել արդի աշխարհաբարը:

Այս շարժման հետ առաջ կու գան այն բաղձազան ձեւերը, զորո աշխարհաբարին տուաւ տմէն գրող իր ճաշակին և հմտութեան համեմատ: Այսպէս տեւեց մինչև 1880ի տետները, ուր նոր գրապարբա սերունդ մը, հետեւելով քանի մը հիներու, եկաւ հակադրութիւն ալդ ձգտումին դէմ, և աշխարհաբարը վերստացաւ իր բնական պարզ, յստակ ու ժողովրդական նկարագրիւր: Քայլ մը առնելով դէպ ի 1840ի և 30ի արագեա սերունդին լեզուն, դէպ ի ետ քայլ մը, որ սակայն յառաջդիմութիւն մըն էր աշխարհաբար լեզուին հասցոր:

Գալով աշխարհաբարի քերականութեան դասագիրքերուն, անոնք արդէն սկսած էին 1880էն ետքը մուտ գտնել մեր վարժարաններուն մէջ. Գորագաշեան, Թեղեան, Աճեման, Գաւթեան, Պողաճեան, Պետիկեան հետցհետ հրատարակեցին իրենց գործերը, զորո քննած, իրարու հետ բաղդատած, և գործադրութեան դնելով յանձնական փորձառութեամբ օգտուած ենք անոնցմէ՝ այս քերականութիւնը գրելու համար: Այս գործին մէջ, ուր աշխատութեան էջերու սոր բաժին մը ունեցած է ամուսինս՝ Հրանտ Ասատուր, գլխաւոր շանքերն իս եղած է պատկերացնել արդի հոյերէնին օրէնքները, քարկելով զանոնք լաւագոյն գրողներու երկերէն, և ներշնչուելով մշակուած մեր ժողովուրդին գործածած կանոններէն, աղբիւր անոնցով:

մեզ Պոլոյ աշխարհաբարը: Մենք մեր կողմէ բնաւ օրէնք մը հեղինակած չենք, որովհետեւ այդ ձեռնհասութիւնը չենք ճանչցած մեզի, նկատելով որ լեզուն մէջ բան մը հեղինակելու իրաւունքը ժողովուրդին կը պատկանի և ո՛չ անհատներուն:

Մեր ընդունած կանոնները ամբողջովին ամփոփուած չեն սակայն այս Ա. Գրքին մէջ, որ 9—11 տարեկան մանուկներու սահմանուած տարրական դասընթացք մըն է: Հոս գրած ենք ինչ որ այս աշխատութեան շրջանակը կը ներէ, և Բ. Գրքին մէջ մասնաւոր կ'երեւայ արդիւնքը այն հետազոտութեանց, զորո կատարած ենք արդի աշխարհաբարին օրէնքները ճշգրտելու համար, կարգ մը այնպիսի կէտեր ալ երեւան բերելով, որոնք ցարգ դիտուած չէին:

Մեր քերականութեան համար ընտրած ենք Ծուէտեպի Պաթայիի մեթոտը, որ իր մէջ կը պարունակէ ընթերցանութեան և ուղղագրութեան հատուածներ, քերականութեան կանոններ իրենց հրահանգներով և շարագրութեան ու արտասանութեան դասեր: Բոլոր ստանաւորները մասնաւորապէս պատրաստուած են այս գրքին համար, մէկ մասը թարգմանութեամբ, մէկ մասը հետեւողութեամբ և փոքրիկ մաս մըն ալ հեղինակութեամբ: Իսկ շարագրութեան դասերը ընթերցանութեան ծառայող հատուածներուն վրայ յօրինուած են հարցումներով, որոնց գրաւոր և բերանացի պատասխանները պիտի վարժեցնեն աղաքը՝ գրելու և պատմելու: Յիշեալ հատուածներուն ենչպէս բոլոր քերականութեան մէջ՝ խնամք տարած ենք լեզուի միութիւն պահելու, և գործադրած ենք ճշգրիտ ինչ որ տւանդած ենք տեսականով: Ոտանաւորներուն մէջ միայն ընդունած ենք լեզուի աննշան զարտադրութիւններ, գլխաւորաբար յօդերու գործածութեան մասին: այս կանոնները պիտի աւանդենք Բ. Գրքին մէջ:

Մեր դասախօսութեան ընթացքին մէջ՝ անձնական փորձառութեամբ տեսած ենք այս մեթոտին առաւելութիւնները, որովհետեւ մեր քերականութիւնը երբեք տարի գործադրելէ ետքը հրապարակ չէ հանենք. մասնաւորապէս դիտած ենք որ աղաք գլխաւորութեամբ և հաճոյքով կը պատրաստեն այս դասագրքին պարտականութիւնները, ինչ որ միակ պայմանն է յաջող դասաւանդութեան:

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԲԱՌ ԵՒ ԽՕՍՔ

Ա. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԲԱՌԻ Ա.Ղ.ՋԻԿԸ

Արսինէ բարի աղջիկ մըն է: Փողոցները չի պտըտիր: Չար տղոց նետ կը խաղան: Ուշադրութեամբ իր դասերուն կը պարասի: Զբօսանքի ժամուն իր պուպրիկով կը զուարճանայ: Յետոյ իր պղտիկ եղբայրը կը պտըտցնէ պարտէզին մէջ: Միշտ կը հսկէ որ վտանգ մը չպատահի մանկիկին: Իր ծնողքը շատ կը սիրեն զինքը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

1. Օրինակել այս հասուածը, բաժնել բառերը իրարմէ հորիզոնական գծով, եւ խօսքերը ուղղահայեաց գծով:

Օրինակ. — Արսինէ-բարի-աղջիկ-մըն-է: | Փողոցները, եայլն:

2. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

1. Բառերը ի՞նչ բանի կը ծառայեն: — Բառերը խօսելու եւ գրելու կը ծառայեն:

2. Խօսքը ի՞նչ է: — Խօսքը բառերու միացումն է իմաստ մը յայտնելու համար:

3. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ ցրաւոր.

1. — Արսինէ ինչպէս աղջիկ է: 2. — Փողոցները կը պտտի: 3. — Չար տղոց նետ կը խաղան: 4. — Ի՞նչ բանի կը պարասի: 5. — Ի՞նչ կ'ընէ զբօսանքի ժամուն: 6. — Ուրիշ ինչ կ'ընէ: 7. — Ինչո՞ւ կը հսկէ մանկիկին վրայ: 8. — Ո՞վ կը սիրէ զինքը:

4. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հորովումը.

Ուղղական, Հայցական	Վտանգ
Սեռական, Տրական	Վտանգ ի
Բացառական	Վտանգ է
Գործիական	Վտանգ ով

Վիսողութիւն. — Բառի մը վերջաւորութեան այս կերպով փոխուելուն հոլովում կ'ըսուի:

1. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՌԻ Ա.Ղ.ՋԻԿԸ

Փոքրիկ աղջիկ մըն եմ բարի,
Կը խելօքնամ ամէն տարի.
Գիրքերուս նետ կ'ապրիմ միմակ,
Անոնք եղան հաճոյքս հիմակ:

Միրգ, կարկանդակ, սեր եւ շաքար
Հրապոյր չունին մէկ ինձ համար:
Գրիչ, կարկին, թուղթ ու տետրակ
Խաղալիքներս եղան հիմակ:

Վ Ա Ն Կ

Բ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — Ա.Ռ.ՏՈՒՆ

Առտու է: Աքաղաղները կը խօսին: Տանը մէջ
ամէն մարդ կ'արթնայ: Հայրիկը կը մեկնի: Կերթայ
իր աշխատանոցին մէջ զբաղելու: Մայրիկը զմեզ կը
հագուեցնէ, կը մաքրէ եւ նախաճաշնիս կը պատրաստէ:
Յետոյ ես դպրոց կ'երթամ փոքրիկ եղբօրս հետ: Մեծ
քոյրս տունը կը կենայ մայրիկին օգնելու համար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 5. Օրինակել այս հասուածը, եւ զատել անոր վանկերն ու բառերը:
Օրինակ. — Առ-տու | է: Ա-քա-ղաղ-ներ-ը | կը | խօ-սին:
- 6. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 7. Օրինակել մէկ, երկու եւ աւելի վանկ ունեցող հետեւեալ բառերը
զատ զատ սինակներու մէջ.

Սեղան, սփռոց, անձեռոց, թանաման, պնակ, սկաւառակ, դգալ,
պատառաբաղ, դանակ, աղցանոց, աղաման, գաւաթ, սրուակ, սրճաման,
հաց, զինի, միս, կամ, կարագ:

Գ Ա Ս

3. Վանկը ի՞նչ է: — Երբ մէկ կամ աւելի
տառեր մէկ հնչումով կ'արտասանուին վանկ մը
կը կազմեն, ինչպէս. մարդ, հաց, հո-գի:

8. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գօրաւոր.

- 1. — Աքաղաղները երբ կը խօսին: 2. — Հայրիկը ո՞ւր կ'երթայ
առտուն: 3. — Ի՞նչ կ'ընէ իր աշխատանոցին մէջ: 4. — Ինչ՞նչ համար
կ'աշխատի: 5. — Մայրիկը ի՞նչ կ'ընէ: 6. — Ո՞ր ժամուն նախաճաշ կ'ը-
նենք: 7. — Յորեկուան կերակուրը ի՞նչ կը կոչուի: 8. — Իրիկուանը՞
9. — Դուն որնն հետ դպրոց կ'երթաս: 10. — Մեծ քոյրդ ի՞նչ կ'ընէ:

9. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ.	Հայց.	Դպրոց
Սեռ.	Տրակ.	Դպրոց ի
Բաց.		Դպրոց է
Գործ.		Դպրոց ով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր եւ բերանացի.

Աքաղաղ, աշխատանոց, նախաճաշ, մայրիկ, հայրիկ, կերակուր:

Գ Ի Ր

Գ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱՄ. — ԾՆԻԽԸ

Պզտիկ շուն մը ունիմ: Մեր սուներ ծնած եւ մեք ձեռքը մեծցած է: Երկու տարու է արդէն, բայց միշտ կը որ եւ պզտիկ է: Անունը Պիժու է: Երբոր զինքը կանչեմ, կը վազէ կու գայ: Դպրոց գացած ատենս՝ սակաւս բերանը առած կը ընկերանայ ինձի: Ինձի հետ կը խաղայ: Գիշերները անկողնիս տակ կը պառկի, եւ երբ գուրտէն ձայն մը լսէ, անմիջապէս ականջները վեր կը վերցնէ ու կը հաջէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

10. Օրինակել այս հասուածը, եւ ամէն մէկ բառին ձայնաւորներն ու բաղաձայնները գտնել:

Օրինակ. — Պզտիկ բառին մէջ մէկ ձայնաւոր կայ՝ **ի**, և չորս բաղաձայն՝ **պ, գ, ս, կ**:

11. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

4. Ի՞նչ է գիրը: — Գրուած բառերը գիրերէ կը բաղկանան:

5. Քանի՞ տառով գիր կայ: — Երկու տասակ գիր կայ. ձայնաւոր և բաղաձայն:

6. Ձայնաւորները որո՞նք են: — Ձայնաւորները այն գիրերն են որ ինքնին ձայն ունին, և ութը հատ են. **ա, ե, է, ը, ի, ո, շ, օ**:

7. Բաղաձայնները որո՞նք են: — Բաղաձայնները այն գիրերն են, որ ձայնաւորներուն օգնութեամբ միայն կրնան ձայն հանել, և երեսուն հատ են. **բ, գ, դ, զ, թ, յ, իւ, ծ, կ, հ, ճ, ղ, ճ, Վ, Յ, Յ, չ, ջ, լ, լ, պ, ջ, ո, ս, վ, Տ, Ր, ց, փ, ք, ք, ք**:

12. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Ի՞նչ ունիս դուն: 2. — Ո՞ւր ծնած և ո՞ւր մեծցած է: 3. — Քանի տարու է: 4. — Անունը ի՞նչ է: 5. — Ի՞նչ կ'ընէ երբ զինքը կանչես: 6. — Դպրոց գացած ատենդ ի՞նչ կ'ընէ: 7. — Գիշերները ո՞ւր կը պառկի: 8. — Ինչու կը հաջէ: 9. — Ծունը ինչպէս կենդանի է:

13. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղ. Հայց.	Ձայն
Սեռ. Տրակ.	Ձայն ի
Բաց.	Ձայն է
Գործ.	Ձայն ով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր եւ բերանացի.

Բառ, սակառ, ականջ:

2. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾՆԻԽԸ

Շընիկս իմ սիրուն
 Ի՞նչ աղուոր ես դուն,
 Ի՞նչ գանգուր վարտեր՝
 Գլխէդ են կախուեր,
 Երբ ուրախ ըլլամ,
 Ու ինչո՞ւմ խաղամ,
 Ինձի հետ դուն ալ
 Կը սիրես խաղալ:
 Իսկ երբ սաստեն զիս,
 Ու ցաւի հոգիս,
 Դուն ալ ինձի պէս
 Երցունք կը Թափես:

Յ ԵՒ Է ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐԸ

Գ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԱՌԲՐԱՍԷՐ ՏՂԱՆ

Պետրոս մաքրասէր տղայ մըն է: Գիր գրած ատեն երբեք մատերը չ'ազտոտեր, եւ հագուտախն վրայ թանաքի բիծ մը չի տեսնուիր: Ծաշի ատեն անձեռոցը միշտ կուրծքին վրայ կը պահէ: Կերակուրը միշտ զգուշուած թեամբ կը տանի բերնին որ չթափի: Վրան գլուխը միշտ կանոնաւոր է եւ մաքուր: Ամէն մարդ հաճոյքով կը մօտենայ իրեն: Ամէնուն սիրելի դարձած է:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

14. Օրինակել այս հասուածը եւ խաչանիշով նշանակել այն բառերը, որոնց մէջ Ե եւ Է տառերը միեւնոյն հնչումը ունին, իսկ ստորագծել զանոնք, որոնց մէջ այդ տառերը իրենց յատուկ հնչումը կը պահեն:

15. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

8. Ե եւ Է ձայնաւորները ի՞նչ հնչում ունին բառերուն մէջտեղը: — Ե եւ Է ձայնաւորները բառերուն մէջտեղը՝ երկու բաղաձայնի միջեւ՝ միեւնոյն հնչումը ունին, ինչպէս. մաքրասէր, իրենց:

9. Ե եւ Է ձայնաւորները ի՞նչպէս կը հնչուին բառերուն սկիզբը: — Ե եւ Է ձայնաւորները իրենց յատուկ հնչումը կը պահեն բառերուն սկիզբը, ինչպէս. երջանիկ, էակ:

10. Բառերուն վերջը Ե գիրը կը գործածուի՞. — Ե գիրը բնաւ չի գործածուիր բառերուն վերջը:

16. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ի՞նչպէս տղայ է Պետրոս: 2. — Գիր գրած ատեն ձեռքերը կ'աղտոտէ: 3. — Սեղանին վրայ անձեռոց կը կրէ: 4. — Կերակուրը ինչպէս կը տանի բերնին: 5. — Ինչո՞ւ: 6. — Վրան գլուխը ինչպէս է: 7. — Ամէն մարդ կը մօտենայ իրեն: 8. — Ինչո՞ւ հաճոյքով կը մօտենայ: 9. — Ինչո՞ւ սիրելի է ամէնուն:

17. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Զգուշում իւն
Սեռ. Տրակ.	Զգուշում եան
Բաց.	Զգուշում եմէ
Գործ.	Զգուշում եամբ

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր եւ բերանացի.

Մարբուծիւն, ծուլութիւն, հեզութիւն, չարութիւն:

Ո եՒ Օ ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐԸ

Ե. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՕՐԻՈՐԳ. Վ. Ա. Ե. Կ. ՈՍ

Ես քոյր մը ունիմ Ովսաննա անունով, որուն Օրիորդ Ալախկոս կ'ըսեն տանը մէջ: Ամէն բանէ կը դողայ: Գիշեր ատեն չի կրնար ինքնիրեն քովի սենեակը երթալ: Հովին ձայնէն կը սարսափի: Պառկած տեղը եթէ դուրսը շշուկ մը լսէ, գլուխը ծածկոցին տակ կը պահէ: Ով որ կ'իմանայ իր այսչափ վախկոտ ըլլալը կը խնդայ վրան: Ծնողքս կը յանդիմանեն միշտ զինքը իր այս թերութեանը համար:

Հ Ր Ա Ղ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

48. Օրինակել այս հասուածը, խաչանիշով ցոյց տալ այն բառերը, որոնց մէջ **ն** եւ **օ** ձայնաւորները միեւնոյն կերպով կը հնչուին, եւ ստորագծել այն բառերը, որոնց մէջ **ն** զիրը իր յատուկ հընչումը կը պահէ:

49. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

11. Ո եւ Օ ձայնաւորները ի՞նչպէս կը հընչուին բառերուն մէջսեղը: — Ո եւ Օ ձայնաւորները միեւնոյն կերպով կը հնչուին բառերուն մէջտեղը, ինչպէս. *օտօրոց, ախոց*:

12. Ի՞նչպէս կը հնչուի Ո ձայնաւորը Վ բաղաձայնէն առաջ: — Ո ձայնաւորը վ բաղաձայնէն առաջ դրուելով օր նման կը հնչուի, ինչպէս. *ով, ովկիսանոս, Լայն*:

13. Ո ձայնաւորը ի՞նչպէս կը հնչուի բառերուն սկիզբը: — Ո ձայնաւորը իր յատուկ հնչումը կը պահէ բառերուն սկիզբը, ինչպէս. *ոսկի, ոստայն*:

20. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ քերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Քոյրդ ինչպէս կ'անուանեն տանը մէջ, 2. — Ինչո՞ւ համար
- 3. — Գիշերը կրնայ մինակ պարտիլ: 4. — Ի՞նչ բանէ կը սարսափի: 5. — Ի՞նչ կը նշանակէ աստատիլ: 6. — Եթէ շշուկ մը լսէ, ինչ կ'ընէ: 7. — Իր վախկոտ ըլլալը լսողը ինչ կ'ըսէ: 8. — Ինչո՞ւ համար: 9. — Ծնողքդ ինչպէս կը վարուին իրեն նեա: 10. — Ինչո՞ւ համար կը յանդիմանեն զինքը: 11. — Ի՞նչ կը նշանակէ քերտիլ:

21. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ.	Հայց.	Թերութիւն	Ի՞նչ
Սեռ.	Տրակ.	Թերութիւն	Ե՞նչ
Բաց.		Թերութիւն	Ե՞նչ
Գործ.		Թերութիւն	Ե՞նչ

Այսպէս հոլովել գրաւոր եւ քերանացի.

Գիտութիւն, զօրութիւն, վատութիւն, քաջութիւն

76398

3. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՐՐԻԿ ԱՐԿԻԿ

Փորրիկ բարձիկ սիրական,
 Կակուղ՝ գլխուս տակ արկիկ,
 ձերմակ, տարուկ, պատուական
 Փետրով լեցուած ինձ համար:
 Հովին ձայնէն երբ վախնամ,
 Գայլն ու մրրիկ երբ գոռան,
 Վըրսդ ննջել միշտ կու գամ,
 Փորրիկ բարձիկ սիրական,
 Կան անթիւ խեղճ մանուկներ
 Մեր մայր չունին, չունին տուն,
 Եւ բարձ մ'անգամ չեն գտներ
 Երբ աչքերնին փակէ քուն:
 Ո՛հ, դանդն բախտ, միշտ քննատ՝
 Կը տառապին երբ այսպէս,
 Անոնք մայրիկ, անընդհատ
 Արիւն կ'երթայ իմ սրտէս:

ՏԻԿԻՆ ՏԷՊՈՒՏ ՎԱԼՄՈՒ

ԵՐԿԲԱՐԲԱՌՆԵՐ

Զ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՆՈՒԱՐԳԻՆ, ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Նուարդ աղուոր պուպրիկ մը ունի: Աչքերը կապոյտ եւ մազերը դեղին են: Այտերուն վրայ պզտիկ փոսիկներ կան, որոնք չիացում կ'ազդեն ամէնուն: Բերանը կը բացուի ու կը գոցուի ճերմակ ակուններուն վրայ: Նուարդ մօր մը պէս կը խնամէ զայն: Զմեռուան համար վարդագոյն ասուիէ գեղեցիկ չըջազդեստ մը, եւ ճերմակ թաւիչէ լայն գլխարկ մը շինեց անոր: Մուշտակէ պատուական վերարկու մըն ալ պիտի կարէ: Տեսնենք, ինչե՛ր պիտի պատրաստէ ամառուան համար:

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

22. Օրինակել այս հասուածը, եւ խոսչանիշով ցոյց ցալ երկարաբառները:
23. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

14. Բուն երկբարբառները որո՞նք են. — Բուն երկբարբառներն են. առ, եռ, իռ, ոռ, ես:

15. Ու ի՞նչ հնչում կը ստանայ բառի մը մէջսեղը ձայնաւորէ մը առաջ գրուելով: — Ու բառի մը մէջտեղը ձայնաւորէ մը առաջ գրուելով վիճնչում կը ստանայ, ինչպէս. կը սարուի պէտք է կարգալ կը սարվի, նուարդ պէտք է կարգալ նրվարդ:

16. Ուրի՞ւ երկբարբառներ ալ կա՞ն. — Երկբարբառ են նաև ոռա, ոռի, ոռո, Լըն:

24. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Նուարդ ի՞նչ ունի: 2. — Պուպրիկին մազերն ու աչքերը ի՞նչ գոյն ունին: 3. — Ի՞նչ կայ այտերուն վրայ: 4. — Ի՞նչ կը նշանակէ հիացում ազդել: 5. — Բերանը կը բացուի: 6. — Նուարդ ի՞նչպէս կը խնամէ զայն: 7. — Ի՞նչ շինեց անոր՝ ձմեռուան համար: 8. — Ուրի՞շ ի՞նչ պիտի կարէ անոր:

25. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ.	Հայց.	Հիաց ում
Սեռ.	Տրակ.	Հիաց ման կամ Հիաց ումի
Բաց.		Հիաց ումէ
Գործ.		Հիաց ումով կամ Հիաց մամբ

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր եւ բերանացի.

Մտածում, լուծում, երգում, զգացում, կոչում, զարգացում, ուսում:

Ուղղական ընել հետեւեալ բառերը.

Զմայլմամբ, ցայտման, ծագման, ցնծումի, խնդումով, լրման, կծկումով, պրկման, սեղմումէ, ողղման, հոսումէ:

4. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Ծափիկ ծափիկ ծիրանի
կարմիր խնձոր կը նմանի,
Ոսկի դեղձան մազերն ալ
Հովը Թել Թել կը տանի:

Լոյս լոյս աղուոր աղանի
Պայծառ արև կը նմանի,
Ծովէն կապոյտ աչուկն ալ
Վեր վեր երկինք կը նայի:

Ծաղիկ ծաղիկ ծիրանի
Վառ վառ վարդի կը նմանի,
Զինէն ճերմակ Թամիկն ալ
Կ'ուզէ մարգրիտ մատանի:

Յ Գ Ի Բ Ը

Է. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԶԿՆՈՐՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՃՈՅՔԸ

Յակոր՝ մեծ եղբայրս նաւակ մը գնեց: Ամէն իրիկուն զմեզ ծովուն վրայ կը պարտցնէ: Երբեմն ալ ձուկ որսալու կը տանի զմեզ ծովուն բացերը: Մեր կարթերը սուաջուց կը պատրաստենք: Խայծերը կեռ ասեղին ծայրը կ'անցընենք, ու մինչև ջուրին յատակը կ'երկնցնենք: Երբ ձուկը դայ խայծը ուտելու, իսկոյն վեր կը քաշենք: Խրատարիկ ձուկեր նաւակին մէջ կը լեցուին, եւ ասդին անդին կը ցատկուտեն:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 26. Օրինակել էայս հասուածը, խաչանիշով ցոյց տալ այն բառերը, որոնց մէջ յ գիրը կը հնչուի, եւ ստորագծել այն բառերը, որոնց վերջի յ գիրը անծայն կը մնայ:
- 27. Կրկին՞ օրինակելով այս հասուածը, ստորագծել այն բառերը, որոնց մէջ յ գիրը մեղմ է ի պէս կը հնչուի, եւ խաչանիշով ցոյց տալ այն բառերը որոնց մէջ ի ի հնչումը կը ստանայ:
- 28. Գտնել տարբ բառ, որոնք յ ով վերջանան:
- 29. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

17. Յ գիրը ի՞նչպէս կը հնչուի բառերուն վերջը: — Յ գիրը անծայն կը մնայ բառերուն վերջը, բաց ի կարգ մը միավանկներէ. հայ, բայ, ելն.:

18. Յ գիրը ի՞նչպէս կ'արտասանուի բառերուն սկիզբը: — Յ գիրը բառերուն սկիզբը հ ի պէս կ'արտասանուի, ինչպէս. յուզում, յաւիտեան:

19. Ի՞նչպէս կը հնչուի Յ գիրը երբ ա, ի, ո ձայնաւորներուն միանայ բառերուն մէջսեղը: — Յ գիրը երբ բառերուն մէջտեղն է, ձայնաւորէ մը ետքը՝ կիսաձայն ի ի պէս կը հնչուի, ինչպէս. մայր, իյնալ, փոյր:

30. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ քերականի եւ գրաւոր.

- 1. — Յակոր քնչ գնեց 2. — Իրիկունները ո՞ր կը պարտցնէ զձեզ 3. — Ո՞ր կը տանի զձեզ ձուկ որսալու 4. — Ի՞նչ է կարբը 5. — Ի՞նչ է խայծը 6. — Ի՞նչ բանի կեռ կ'ըսուի 7. — Չեր կարթերը ո՞ր կ'երկնցնէք 8. — Ի՞նչ կ'ընէք երբ ձուկը գայ խայծը ուտելու 9. — Ի՞նչ կը նշանակէ խաչուշիկ 10. — Չուկերը քնչ կ'ընեն նաւուն մէջ:

31. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղի.	Հայց.	Ծով
Սեռ.	Տրակ.	Ծով ու
Բաց.		Ծով է
Գործ.		Ծով ով

Այսպէս հոլովել՝ տա միավանկ բառերը.

Նաւ, հաւ, շահ, գահ, պահ, հայ, ձի, դար, մարդ, արջ, կով, դի, Թի, մանչ:

5. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԶՈՒԱՐԹ ՆԱԻԱՍՏԻՆ

Զըւարթ նաւաստին
 Ծովերուն վըրայ
 Հովին հոսանքին
 Գիմագրաւ կ'երթայ
 Զերթ ծովու Թուշուն
 Միշտ ծայրը կայմին,
 Իր երգը հնչուն
 Կը յանձնէ հովին
 Կ'անցնի վըտանգին
 Ուխտով եւ ուրախ,
 ու չ'ազդեր իրեն
 Մըրիկն անգամ վախ:
 Սեւ ամպն ալ վերէն
 Երբ իջնէ զլիտուն,
 Կը կրկնէ նորէն
 Իր կրգը հնչուն

ԱՆՈՒՆ ԿԱՄ ԳՈՅԱԿԱՆ

ԱՆՁԻ, ԱՆԱՍՈՒՆԻ ԵՒ ԻՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ը. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԿԱՂԱՆԳԻ ՆՈՒՔՐՆԵՐԱ

Հայր մը, մայր մը, եղբայր մը եւ երկու քոյր ունիմ: Հայրս եւ մայրս դիս շատ կը սիրեն: Հայրս այս տարի կաղանդին աղուոր խաղալիկ մը նուիրեց ինծի: Այս նուէրը փարախ մըն է, որուն մէջ կայ ձի մը, կով մը, երկու մաքի, այծ մը, շուն մը եւ ուլ մը: Իսկ մայրս կանաւորուած պղտիկ տուն մը նուիրեց: Այս տունը ունի սեղանատուն մը, սրահ մը եւ ննջասենեակ մը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 32. Գրել զատ զատ սիւնակներու մէջ այս հասուածին մէջի անձեւուն, անասուններուն եւ իրերուն անունները:
- 33. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 34. Մէյմէկ նախադասութիւն շինել հետեւեալ բառերով:

Վառեակ, մտրուկ, հորթ, ուլ, գաւնուկ, թոժիւն, գուռակ, կորիւն, եղնորթ, գաւազ, խոճկոր:

Օրինակ. — Չիուն ձազը մտրուկ կը կոչուի:

Դ Ա Ս

20. Ի՞նչ է անունը կամ գոյականը: — Ամէն անձ, ամէն անասուն, ամէն իր անուն մը ունի, որուն գոյական ալ կ'ըսուի, ինչպէս. հո՞վիւ (մարդու անուն), կասո՞ւ (անասունի անուն), տո՞ւն (իրի անուն):

35. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր:

1. — Քու ընտանիքը բանի հոգիէ կը բաղկանայ: 2. — Ծնողքը զքեզ կը սիրեն: 3. — Հայրդ ի՞նչ նուիրեց քեզի: 4. — Ե՞րբ նուէր կու տան իրարու: 5. — Ի՞նչ է փարախը: 6. — Փարախիդ մէջ ի՞նչ անասուններ կան: 7. — Հորքը ի՞նչ է: 8. — Գաւնու՞կը: 9. — Ո՞ւրը: 10. — Ո՞վ արօտ կը տանի հօտը: 11. — Ո՞վ կը պահպանէ հօտը: 12. — Մայրդ ի՞նչ նուէր տուաւ քեզի:

36. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը:

Ուղղ. Հայց.	Տարի
Սեռ. Տրակ.	Տար ու աճ
Բաց.	Տարի է կաւ՝ Տար ու բնէ
Գործ.	Տարի ով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր եւ բերանացի.

Ամառ, ձմեռ, երէկ, հիմակ, վաղը, ատեն, օր:)))

Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը:

Ուղղ. Հայց.	Հայր
Սեռ. Տրակ.	Հ օր
Բաց.	Հ օրմէ
Գործ.	Հ օրմով

Այսպէս հոլովել:

Մայր, եղբայր, կնքամայր, կնքահայր, մօրեղբայր, հօրեղբայր, սահահայր:

ՆԻԹԱԿԱՆ ԵՒ ՎԵՐԱՅԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Բ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՃՆՃՂՈՒԿԸ

Ճնճղուկ մը ագարակին մը պատին վրայ բոյն դրեր էր: Ամէն օր ագարակին հաւերուն կը նայէր, եւ անոնցմէ կը նախանձէր, որովհետեւ ինք ձմեռուան մէջ անօթի կը մեռնէր, մինչդեռ անոնք աղէկ կ'ուտէին կը խմէին: Առտու մը չնկոյց մը լսելով արթնցաւ քունէն: Խռովութիւն մը նշմարեց ագարակին հաւերուն մէջ: Ուշադրութեամբ դիտեց՝ ագարակին տէրը հաւնոցը մտաւ, երկու վառեակ առաւ ու գլուխնին կտրել տուաւ: Ճնճղուկը ա՛լ չգանգատեցաւ իր դժբախտութենէն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 37. Օրինակել այս հասուածը, ստորագծել նիւթական անունները, եւ խաչանիշով ցոյց տալ վերացական անունները:
- 38. Տասը հաս նիւթական եւ տասը հաս վերացական անուն գծնել ու զատ զատ սիւնակներու մէջ գրել:
- 39. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

21. Ո՞րո՞նք են նիւթական անունները:—Նիւթական կ'ըսուին այն անունները, որոնց ցոյց տուած անձը, իրը կամ անասունը կը տեսնենք կամ կը շօշափենք, ինչպէս. ծաղիկ, օձ, վարդ:

22. Ո՞րո՞նք են վերացական անունները:—Վերացական կ'ըսուին այն անունները, որոնց ցոյց տուած գաղափարը մտքով միայն կ'ըմբռնենք, ինչպէս. եռանդ, զգացում, գիտութիւն:

23. Ո՞ր բառերը քնդհանրապէս վերացական են:—Ուրիշն և ուն վերջաւորող բառերը վերացական են:

40. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Ճնճղուկը ո՞ր բոյն դրեր էր: 2. — Ի՞նչ է ձմեռուկը: 3. — Դեռ ուրիշ ինչ թռչուններ գիտէր: 4. — Ի՞նչ է ագարակը: 5. — Ճնճղուկը ինչո՞ւ կը նախանձէր ագարակին հաւերէն: 6. — Առտու մը ինչ պատահեցաւ: 7. — Ի՞նչ նշմարեց ագարակին հաւերուն մէջ: 8. — Հաւելը ինչո՞ւ խռովեց էին: 9. — Ագարակին տէրը ինչ ընել տուաւ: 10. — Ճնճղուկը այնուհետեւ զանգատեցաւ իր վիճակէն: 11. — Ինչո՞ւ չգանգատեցաւ:

41. Օրինակել եւ զոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ. Հայց.	Ներ	Քոյր	կին
Սեռ. Տրակ.	Ներ ոջ	Քր ոջ	կն ոջ
Բաց.	Ներ ոջմէ	Քր ոջմէ	կն ոջմէ
Գործ.	Ներ ոջմով	Քր ոջմով	կն ոջմով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր եւ բերանացի.

Տիկին, տալ, տագր, աներ, տէր, տէրտէր, տանտէր:

Օրինակել եւ զոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Աղջիկ
Սեռ. Տրակ.	Աղջկ ան
Բաց.	Աղջիկ է
Գործ.	Աղջիկ ուլ

Այսպէս հոլովել՝գրաւոր եւ բերանացի.

Էրիկ, կնիկ:

ՅԱՏՈՒԿ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿ ԱՆՈՒՆ

Ժ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԶԱՏԱԻ ՏՕՆԸ

Զատիկը Քրիստոսի յարութեան տօնն է, եւ ուրախութեան օր մը բոլոր Քրիստոնեաներուն համար: Առտուն կանուխ եկեղեցիին զանգակները կը հնչուին: Ամէն մարդ իր ամէնէն գեղեցիկ արդուզարդովը հագուած չքուած ազօթելու կ'երթայ Աստուծոյ: Եկեղեցիին խորանն ալ իր ամէնէն չքեղ զարդարանքովը կը փայլի: Ծրագներ, շղարհներ, ծաղիկներ լեցուն են տաճարին մէջ: Քրիստոնեաներուն սեղանը կը զարդարուի կարմիր հաւկիթով եւ ուրիշ ուտելիքներով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

42. Օրինակել այս հասուածը, ստորագծել յատուկ անունները, եւ խաչանիշով ցոյց տալ հասարակ անունները:

43. Սորովիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

24. Քանի՞ տեսակ է անունը: — Անունը երկու տեսակ է. յատուկ եւ հասարակ:

25. Ո՞րն է յատուկ անունը: — Յատուկ անունը մասնաւոր անձի մը կամ առարկայի մը կը տրուի զայն իր նմաններէն զանազանելու համար: Յատուկ են, զօր օրինակ, մարդոց, ընտանիքներու, լեռներու, ծովերու, քաղաքներու անունները, ինչպէս. Գրիգոր, Պոլիս, Մարմարա:

26. Ո՞րն է հասարակ անունը: — Հասարակ են այն անունները, որոնք միեւնոյն տեսակէ ամէն առարկաներու կրնան տրուիլ, ինչպէս. տուն, քաղաք, տղայ:

44. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ քերանացի եւ գրաւոր.

1. — Ի՞նչ է Զատիկը: 2. — Եկեղեցիին զանգակները երբ կը հնչուին: 3. — Ամէն մարդ ինչ ընելու կ'երթայ: 4. — Եկեղեցիին խորանը ինչ կ'ըլլայ: 5. — Ի՞նչ կայ տաճարին մէջ: 6. — Ի՞նչ է խորանը: 7. — Ի՞նչ է տաճարը: 8. — Քրիստոնեաներուն սեղանին վրայ ինչ մասնաւոր ուտելիք կը գտնուի Զատիկին:

45. Օրինակել եւ գոց սորովիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ.	Հայց.	Աստուած	Սէր
Սեռ.	Տրակ.	Աստուած ոյ	Սիր ոյ
Բաց.		Աստուած մէ	Սէր է
Գործ.		Աստուած մով	Սիր ով

Ե. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՒՐՐԵԿ ՎԱՐՉՍԱԿԱԼԸ

Վանդակիկ մը զըրի աղուոր
իմ պարտէզիս մէջ սիրուն,
Որ թռչուն մը գայ ուղեւոր
Առտու մը հոն շինել բոյն
Ո՞վ քաղցրախօս շիկահաւիկ,
իմ տունս ընտրէ քեզ բնակի,
Միայն երգ մը կ'ուզեմ փոքրիկ
Տունիս վարձքին փոխանակ:

Ա Ն Ո Ւ Ն Ի Ն Թ Ի Ի Ը

ԺԱ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՄԱՐԳՐՈՒՄ ՄԱՐՄԻՆԸ

Մարդու մարմինը ունի գլուխ, բուն եւ անդամներ: Գլխուն վրայ կայ գանկ, դէմք, ճակատ եւ քունքեր, աչքեր, յօնքեր եւ արտեւանունքներ, ականջներ եւ այտեր, քիթ եւ ուռնգեր, բերան եւ շրթունքներ, եւ ծնօտ: Բունին վրայ են վիզը, կուրծքը, փորը եւ կունակը: Անդամներն են՝ բազուկներ եւ ձեռքեր, սրունքներ եւ ոտքեր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 46. Օրինակել այս հասուածը, եւ նշանակել եզակիները եւ ութնակիները յոյ՛:
- 47. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 48. Յորնակի ընել հետեւեալ բառերը.

Բերան	Մօրուք	Լեզու	Գանկ
Ծնօտ	Պեխ	Բիմք	Ձայն
Շրթունք	Կունակ	Կոկորդ	Աղաղակ

Դ Ա Ս

27. Թիւր բանի՞ է: — Թիւր երկուք է. եւ գակի եւ յոխակի:

28. Անուն մը ե՞րբ եզակի է եւ ե՞րբ յոխակի: — Անուն մը եզակի է երբ մէկ առարկայ մը կը ցուցնէ, յորնակի է երբ մէկէ աւելի առարկայ կը ցուցնէ:

29. Միավանկ եզակի բառ մը ի՞նչպէս պէ՛տ է յոխակի ընել: — Միավանկ բառերուն ծայրը պէտք է իւր աւելցնել, ինչպէս. այճ եր, ֆիք եր, տուն եր:

49. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Որո՞նք են մարդու մարմնին երեք զլխաւոր մասերը: 2. — Մտածու՞մք ձերտը կը կեդրոնանայ: 3. — Ի՞նչ է մարմնին բունը: 4. — Որո՞նք են անդամները: 5. — Որո՞նք են գլխուն մասերը: 6. — Ի՞նչ է գանկը: 7. — Դե՞մքը: 8. — Քունքները: 9. — Ո՞րն է տեսութեան գործարանը: 10. — Ո՞ւր կը կեդրոնանայ շողորմը: 11. — Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ֆիքը: 12. — Ի՞նչ է հոտառութիւնը: 13. — Որո՞նք են բերնին մասերը: 14. — Ի՞նչ բանի կը ծառայէ շրթունքը: 15. — Ակունքները: 16. — Խոչափո՞ղը: 17. Որո՞նք են բունին մասերը: 18. — Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ստամոքսը: 19. — Ո՞ւր պահուած են աղիքները: 20. — Որո՞նք են շարժման գործարանները: 21. — Ի՞նչ բանի կը ծառայեն ոտքերը: 22. — Ձեռքերը: 23. — Ըսէք ձեռքին հինգ մատերուն անունները: 24. — Որո՞նք են հինգ զգայարանքերը:

Դ Ա Ս

30. Բազմավանկ եզակի բառ մը ի՞նչպէս պէ՛տ է յոխակի ընել: — Բազմավանկ բառերուն վերջը պէտք է ներ աւելցնել, ինչպէս. ակաճցներ, ծնօցներ:

31. Անձայն Յ ու վերջացող բառերը ի՞նչպէս յոխակի կ'ըլլան: — Անձայն Յ ու վերջացող բառերը յորնակի ըրած ատեննիս՝ պէտք է ծայրի Յ ն ջնջենք, ինչպէս. ֆահասայ, ֆահասաներ, մեփեկայ, մեփեկաներ:

Հ Ո Լ Ո Վ Ն Ե Ր

ԺԲ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԶՈՒՍԱՐՃԱԼԻ ՊԱՐՏԷԶԸ

Կիրակի օրը եղբայրս զուարճալի տեղ մը տարաւ զիս : Նաւակով ծովէն անցանք, եւ ծառերով լեցուն պարտէզ մը գացինք : Հին մինչեւ իրիկուն զուարճացանք : Տեսակ տեսակ կենդանիներ կային : Մարդու կերպարանքով կապիկներ, նապաստակներ, ծառի պէս եղջիւրներով եղնիկներ, գոյնզգոյն փետուրներով սիրամարգէներ, աղաւնիներ, ագռաւներ, նաեւ լճակներուն մէջ ձուկեր : Եղբայրս բնաւ չէր վախնար այդ անասուններէն եւ անոնց քով կ'երթար. ամէնուն անունը գիտէր. անոնց յատկութիւններուն վրայ կը խօսէր ինծի :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

50. Որոշել այս հասուածին մէջի բոլոր հոլովները եւ գաս գաս սխալներու մէջ գրել.

Օրինակ. — Ուղղ.	Սեռ.	Բաց.	Գործ.
Կիրակի	Մարդու	Ծովէն	Նաւակով

51. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը :

52. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

ԵԶԱԿԻ	ՅՈՔՆԱԿԻ	ԵԶԱԿԻ	ՅՈՔՆԱԿԻ
Ուղղ. Հայց. Ծառ	Ծառեր	Ագռաւ	Ագռաւներ
Սեռ. Տրակ. Ծառ ի	Ծառ երու	Ագռաւ ի	Ագռաւներու
Բաց	Ծառ երէ	Ագռաւ է	Ագռաւներէ
Գործ.	Ծառ ուլ	Ծառ երով	Ագռաւներով

53. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Կիրակի օրը եղբայրդ հէր տարաւ զբեզ :
2. — Ո՞ւրիկէ անցար նաւակով :
3. — Ի՞նչ ըրիք այդ պարտէզին մէջ :
4. — Ի՞նչ կար հոն :
5. — Զորոհանքի որո՞ւ կ'ըսուի :
6. — Ո՞ւր կը պահեն Թուրքները :
7. — Կապիկը ի՞նչ տեսակ կենդանի է :
8. — Աղաւնիները ի՞նչ գոյն ունին :
9. — Զուկերը հէր կը գտնուին :

Դ Ա Ս

32. Ի՞նչ է հոյովումը : — Անունի մը վերջաւորութեան փոխուելուն հոյովում կ'ըսուի :

33. Հոլովը քանի՞ է : — Հոլովը վեց է. ուղղական, հայցական, սեռական, տրական, բացառական, գործիական :

34. Այս հոլովները ի՞նչ հարցումներու կը պատասխանեն : — Ուղղականը կը պատասխանէ ո՞վ հարցման, հայցականը՝ զո՞վ, սեռականը՝ որո՞ւն, տրականը՝ որո՞ւ, բացառականը՝ որմէ՞, գործիականը՝ որո՞վ :

35. Հոլովման ընդհանուր կանոնը ո՞րն է : — Հոլովման ընդհանուր կանոնն է, եզակիի մէջ ի, է, ով, յօքն, սկիի մէջ՝ եր, երու, երէ, երով կամ ներ, ներու, ներէ, ներով. տե՛ս ծառ, ագռաւ :

ՀՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ԶԵՒԵՐԸ

ԺԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՀԱՅ ԳԻՒՐԵՐԸ

Հայ եկեղեցին տարին անգամ մը կը տօնէ Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնը: Այդ սուրբ Հայրապետները գաած են մեր լեզուին գիրերը: Լեզուի մը զարգացման ամէնէն մեծ միջոցը էր գիրն է: Եթէ գիր չունենայինք, գրականութիւն ալ չպիտի ունենայինք: Զպիտի կրնայինք իրարու նեա նաղորդակցիլ նեուէն: Ուստի երբ տղայ մը կարգալ ու գրել սորվի, պէտք է ճանչնայ մեր գիրերուն նեղինակները ամէնէն առաջ, եւ երախտագիտութեամբ յիշէ անոնց անունը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 54. Օրինակել այս հասուածք, եւ ստուգծել զարձուղի հոլովները
- 55. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը

Դ Ա Ա

36. Ո՞ր բառերն են որ ընդհանուր օրէնքէն քարքեր կերպով կը հոլովուին: — Ընդհանուր օրէնքէն տարբեր կերպով կը հոլովուին.

1. Ուրիւն վերջացող բառերը, ինչպէս ուրախութիւն, ուրախութեան, ևն.
2. Ուն վերջացող բառերը, ինչպէս. հիացում, հիացման, ևն.
3. Փամանակ ցուցնող բառերը, ինչպէս. ամիս, ամսուան, ևն.
4. Կարգ մը միավանկ բառեր, ինչպէս. ծով, ծովառ, ևն.
5. Ազգականութեան կապ ցուցնող բառերը, ինչպէս. հայր, հօր, ևն.:

37. Ասոնցմէ գաս կա՞ն ուրիշ բառեր որոնք զարձուղի կերպով հոլովուին: — Կան նաև կարգ մը բառեր, որոնց հոլովումը զարտուղի է, ինչպէս. Աստուած, սէր, տղայ, ևն.:

56. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Ո՞ր եկեղեցին կը տօնէ Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնը
2. — Ինչո՞ւ համար կը տօնէ
3. — Անոնցմէ առաջ Հայերը ի՞նչ գիր կը գործածէին
4. — Ո՞րն է լեզուի մը զարգացման միջոցը
5. — Ի՞նչ կ'ըլլար եթէ մարդիկ գիր չունենային
6. — Տղար զով պէտք է ճանչնան ամէնէն առաջ երբ կարդալ գրել սորվին
7. — Ի՞նչ զգացումով պէտք է յիշեն անոնց անունները:

57. Օրինակել եւ զոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Ուղղ. Հայց.	Գիտութիւն ՆԵՐ
Սեռ. Տրակ.	Գիտութիւն ՆԵՐՈՒ կամ Գիտութ ԽԱՆԳ
Բաց.	Գիտութիւն ՆԵՐԷ
Գործ.	Գիտութիւն ՆԵՐՈՎ

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր եւ բերանացի, հետեւեալ անուններուն յօքնակները.

Ճշդութիւն, ուղղութիւն, ստուծիւն, խարդախութիւն, մոլորութիւն, համեստութիւն, խլութիւն, ժրութիւն, ծերութիւն, մանկութիւն:

Օրինակել եւ զոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Ուղղ. Հայց.	Հիացում ՆԵՐ
Սեռ. Տրակ.	Հիացում ՆԵՐՈՒ կամ Հիաց ՄԱՆԳ
Բաց.	Հիացում ՆԵՐԷ
Գործ.	Հիացում ՆԵՐՈՎ

Այսպէս հոլովել հետեւեալ բառերուն յօքնակները

Զգացում, մտածում, զարգացում, յաւելում

Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

Ը Ն Դ Հ Ա Ն Ո Ւ Ր Կ Ա Ն Ո Ն

	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Վարդ	Վարդ ԵՐ
Ս. Տ.	Վարդ Ի	Վարդ ԵՐՈՒ
Բ.	Վարդ Է	Վարդ ԵՐԷ
Գ.	Վարդ ով	Վարդ ԵՐՈՎ

Բ Ա Յ Ա Ռ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

	Ս.	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Ուրախութիւն	Ուրախութիւն ԳՆԻՐ
Ս. Տ.	Ուրախութիւն քեան	Ուրախութիւն ԳՆԵՐՈՒ կամ Ուրախութիւն ԵԱՆԳ
Բ.	Ուրախութիւն ԵՂԷ	Ուրախութիւն ԳՆԵՐԷ
Գ.	Ուրախութիւն ԵԱՄԲ	Ուրախութիւն ԳՆԵՐՈՎ

	Բ.	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Զարգացում	Զարգացում ԳՆԻՐ
Ս. Տ.	Զարգացում Ի կամ Զարգաց ման	Զարգացում ԳՆԵՐՈՒ կամ Զարգաց մանԳ
Բ.	Զարգացում Է	Զարգացում ԳՆԵՐԷ
Գ.	Զարգացում ով կամ Զարգաց մամբ	Զարգացում ԳՆԵՐՈՎ

	Գ.	Գ.
Ո. Հ.	Տարի	Տարի ԳՆԻՐ
Ս. Տ.	Տար ուան	Տարի ԳՆԵՐՈՒ
Բ.	Տարի Է	Տարի ԳՆԵՐԷ
Գ.	Տարի ով	Տարի ԳՆԵՐՈՎ

	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Տարի	Տարի ԳՆԻՐ	Ծով	Ծով ԵՐ
Ս. Տ.	Տար ուան	Տարի ԳՆԵՐՈՒ	Ծով ու	Ծով ԵՐՈՒ
Բ.	Տարի Է	Տարի ԳՆԵՐԷ	Ծով Է	Ծով ԵՐԷ
Գ.	Տարի ով	Տարի ԳՆԵՐՈՎ	Ծով ով	Ծով ԵՐՈՎ

	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Հայր	Հայր ԵՐ	Ներ	Ներ ԵՐ
Ս. Տ.	Հ օր	Հայր ԵՐՈՒ	Ներ ոջ	Ներ ԵՐՈՒ
Բ.	Հ օրմէ	Հայր ԵՐԷ	Ներ ոջմէ	Ներ ԵՐԷ
Գ.	Հ օրմով	Հայր ԵՐՈՎ	Ներ ոջմով	Ներ ԵՐՈՎ

	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Աղջիկ	Աղջիկ ԳՆԻՐ	Սէր	Սէր ԵՐ
Ս. Տ.	Աղջկ ան	Աղջիկ ԳՆԵՐՈՒ	Սիր ոյ	Սէր ԵՐՈՒ
Բ.	Աղջիկ Է	Աղջիկ ԳՆԵՐԷ	Սէր Է	Սէր ԵՐԷ
Գ.	Աղջիկ ով	Աղջիկ ԳՆԵՐՈՎ	Սիր ով	Սէր ԵՐՈՎ

Թ.

Ե Ջ Ա Կ Ի

Ո. Հ.	Աստուած
Ս. Տ.	Աստուծ ոյ
Բ.	Աստուծ մէ
Գ.	Աստուծ մով

Ժ.

	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի	Ե Ջ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Տղայ	Տղա Բ	Մարդ	Մարդ Իկ
Ս. Տ.	Տղ ու	Տղ ոյ	Մարդ ու	Մարդ ոյ
Բ.	Տղայ Է	Տղ ոյմէ	Մարդ Է	Մարդ ոյմէ
Գ.	Տղայ ով	Տղ ոյմով	Մարդ ով	Մարդ ոյմով

ժ.Ա.

Յ Օ Դ

Ո Ր Ո Շ Ի Զ Յ Օ Դ

ԺԴ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՍՏԱԽՕՍ ԱՂԶԻԿԸ

Զարուկ աղուոր պզտիկ աղջիկ մըն է, բայց մեծ թերութիւն մը ունի. միշտ սուտ կը խօսի: Իր հայրն ու մայրը դժգոհ են այս բանէն: Կը խրատեն, կը պատժեն զինքը, բայց ան նորէն ճշմարիտը չ'ըսեր: Այս պատճառաւ մէկը անոր խօսքին չի հաւատար: Երբ բերանը բանայ բան մը պատմելու համար, իր ընկերները «Սո՛ւտ ես» կը պտտան երեսին: Ինչ զգուելի բան է ստախօտութիւնը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

58. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստորագծել յօդերը:

59. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

38. Քանի՞ տեսակ յօդ կայ: — Երկու տեսակ յօդ կայ. որոշիչ և անորոշ:

39. Ո՞րն է որոշիչ յօդը: — Որոշիչ յօդ կը կոչուին Ը և Ն գիրերը, որոնք անունի մը վրայ կը դրուին անոր իմաստը որոշելու համար:

40. Ե՞րբ Ը կը գործածուի. — Ը կը գործածուի բառի մը վրայ, որուն վերջին գիրը բազմայն է, ինչպէս. կաղիւ, կաղիւնը:

41. Ն յօդը ե՞րբ կը դրուի: — Ն յօդը կը դրուի, եթէ բառին վերջին գիրը ձայնաւոր է, ինչպէս. կասո, կասուն, ձի, ձին:

60. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ո՞վ է Զարուկ 2. — Զարուկի մեծ թերութիւնը ինչ է: 3. — Ի՞նչ է ստախօտութիւնը: 4. — Ո՞վ դժգոհ է այս բանէն: 5. — Զարուկին ինչ կ'ընեն այս թերութեանը համար: 6. — Ինչո՞ւ չեն հաւատար անոր խօսքին: 7. — Երբ բերանը բանայ, ընկերները ինչ կ'ընեն: 8. — Ի՞նչ է ստախօտութեան վնասը:

61. Յարմար յօդեր գնել հետեւեալ բառերուն.

Գաւաթ, սրուակ, նշնի, բարախ, շուն ու կատու, գիտութիւն, հաւեր, տղար ու հայր, մայր խակ, սպասաւոր ալ, նուագ, խորան, եկեղեցի, կենդանի, ճամբայ, խաբէբայ, ծով, այգի, աղբատ ու ճոխ, սուր, ենթակայ, աւարկայ, բանմտայ ու ժողովուրդ, ամսու ու ձմեռ, փոսուտայ ու թիթեռնիկ, տուներ ալ, գորգ, պատկեր է, մեղու անգամ, փեսայ ու հարս, ձեղուն, իշխան:

Դ Ա Ս

42. Ն յօդը ուրի՞ց ե՞րբ կը գործածուի: — Ն յօդը կը գործածուի նաև ձայնաւորով սկսող հետեւեալ բառերուն առջև. ու, ալ, իսկ, անգամ, եւ, ես, է, եւեթ, եթ, եւ, էի, էիր, էր, էիւեթ, էիւթ, էիւն:

43. Անձայն Յ ով վերջացող բառերուն ծայրը ի՞նչպէ՞ս յօդ կը դրուի: — Անձայն Յ ով վերջացող բառերուն Յ ն կը ջնջուի յօդ դրուած ատեն, ինչպէս. սասանայ, սասանան, կարսայ, կարսան:

Ա Ն Ո Ր Ո Շ Յ Օ Դ

ԺԵ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՆՈՐԱԾԻՆԸ

Այս կիրակի եկեղեցի տարինք ու մկրտեցինք խմ սորածին քոյրս: Անունը Սրբիկնէ դրինք: Աւագանին մէջ կը պոռար, կը ճչէր, ու ձիւնաթոյր թաթիկները օղին մէջ կ'երերցնէր: Յետոյ ժանեակէ ճերմակ չըջաղգեստ մը հագցուցինք իրեն, փետրաղարդ սիրուն գդակ մը դրինք գլուխը: Երբ տուն բերինք ու շղարչներուն մէջ պառկեցուցինք զինքը, շատ աղուորցեր էր: Փոքրիկ անկողնին քով գացի, համբոյր մը այտերէն եւ համբոյր մըն ալ թաթիկներէն աւի: Յետոյ օրօր ըսի որ քնանայ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

62. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստորագծել անորոշ յօդերը:

63. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

44. Անորոշ յօդը ո՞րն է: — Անորոշ յօդն է մը կամ մըն:

45. Մը Ե՞րբ կը գործածուի: — Մը կը գործածուի ամէն անունի քով անորոշ իմաստ մը տալու համար անոր, ինչպէս. մարդ մը (անորոշ մարդ մը), ձի մը, կէն:

46. Մըն Ե՞րբ կը գործածուի: — Մըն կը գործածուի եւ, ես, է, եւնի, եֆ, են, էի, էիր, էր, էիւնի, էիք, էին և աղ բառերէն առաջ, ինչպէս. մարդ մըն է, փաս մըն էֆ, ապուր մըն էր, հիւսնի մըն աղ մետա:

64. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Այս կիրակի ո՞ւր տարիք փոքրիկ քոյրդ:
2. — Ինչո՞ւ համար:
3. — Անունը ի՞նչ դրիք:
4. — Աւագանին մէջ ի՞նչ կ'ընէր:
5. — Ի՞նչ հագցուցիք իրեն:
6. — Գլուխը ի՞նչ դրիք:
7. — Երբ տուն բերիք ի՞նչ ըրիք:
8. — Ի՞նչպէս կ'երեւար շղարչներուն մէջ:
9. — Դուն ի՞նչ ըրիք:
10. — Ետքը ի՞նչ ըրիք:

65. Անորոշ յօդեր դնել հետեւեալ անուններուն.

Քահանայ . . . եկաւ Աշակերտ . . . ալ աւելցաւ Գոյր . . . ալ ունեցայ Գիրք . . . բերի Մոլ տղայ . . . ես դուն Հօրաքոյր . . . ունիմ Դեռ պզտիկ տղայ . . . էր ան Մեծ պատկերման . . . է ան Տուն . . . գնեցի Տղայ . . . մկրտեցիր Սրբանակ . . . ստացայ Պատիժ . . . էր աս

7. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՍՍԱԿՕՍԻՆ ՊԱՏԻՃԸ

Փոքրիկ հովիւ մըն էր Միրան,
 Որ ամէն օր դաշտին վըրան
 Արածելու կ'երթար առտուն
 Հօտն իր գիւղին ոչխարներուն
 Օր մը նեղուած հոն միս մինակ
 Ըսաւ. «Աղուր խաղ մը խաղանք»
 Եւ սկսաւ պոռալ ուժով.
 «Գայլ կայ, գայլ կայ, հասէք շուտով»
 Գիւղացիներ եկան հասան,
 Ոչ գայլ գտան, ոչ ալ գազան
 Քան բան խնդաց անկիրճ տղան.
 Ըսաւ անոնց. «Կատակ էր ան»
 Կալեր եկան օր մը իրաւ,
 Մարդ իր ձայնին մըտիկ չըրաւ.
 Մէկը չեղաւ իրեն պաշտպան.
 Կըտոր կըտոր եղաւ Միրան:

ԱՆՈՒՆԻՆ ԵՒ ՅՕԴԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

ԺԶ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ՊԱՐՏԵՂԸ

Մեր տունը ընդարձակ պարտեզ մը ունի: Ածուներով, ծառուղիներով ու լճակներով զարդարուած է պարտեզին ամէն կողմը: Ճամբաները աւազ ցանուած են: Ցանկին վրայ խիտ տերեւներ կը սողոսկին: Մացառներուն մէջ երգեցիկ թռչուններ բոյն դրած են, որոնց ձայնէն առտունները կ'արթննանք: Ածուները լեցուն են գոյնզգոյն ծաղիկներով, որոնց շուրջը հազարաւոր թիթեանիկներ ու մեղուններ կը թռչտին: Պտուղները ծառերէն վար կը կախտին: Խոշոր աւազան մը կ'ոռոզէ այս պարտեզը իր բազմաթիւ խողովակներով:

ԷՐ Ա ՀՅԱՆ Գ Ն Ե Ր

- 66. Օրինակել այս հասուածը, ստորագծել անունները, եւ խաչանիշով ցոյց տալ յոդերը:
- 67. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 68. Օրինակել հետեւեալ լուծումը:

Լճակներով	Հասարակ անուն, յորնակի գործիական:
Պարտեզ	Հասարակ անուն, եզակի ուղղական:
Մը	Անորոշ յօդ պարտեզին:
Ծառերու և:	Հասարակ անուն, յորնակի սեռական (և որոշիչ յօդ):
Տերեւները	Հասարակ անուն, յորնակի ուղղական (ը որոշիչ յօդ):

Դ Ա Ս

47. Անուն մը ի՞նչպէս կը լուծուի: — Անուն մը լուծելու համար պէտք է ըսել թէ յատուկ է կամ հասարակ, եզակի կամ յոխակի, և որոշել թէ ինչ հոդով է:

48. Յօդը ի՞նչպէս կը լուծուի: — Յօդը լուծելու համար պէտք է ըսել թէ որոշիչ է կամ անորոշ:

69. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր:

- 1. — Չեր տան պարտեզը ինչպէս է:
- 2. — Պարտեզին ամէն կողմը ինչպէս զարդարուած է:
- 3. — Ի՞նչ ցանուած է ճամբաներուն վրայ:
- 4. — Ի՞նչ կը սողոսկի ցանկին վրայ:
- 5. — Ի՞նչ կը նշանակէ սողոսկիչ:
- 6. — Որո՞նք բոյն դրած են մացառներուն մէջ:
- 7. — Ի՞նչ ըսել է բոյն դներ:
- 8. — Առտունները որո՞նց ձայնէն կ'արթննաք:
- 9. — Ածուները ինչո՞վ լեցուն են:
- 10. — Որո՞նք կը թռչտին ծաղիկներուն շուրջը:
- 11. — Ի՞նչ կը կախտուի ծառերէն վար:
- 12. — Ո՞վ կ'ոռոզէ պարտեզը:
- 13. — Ինչո՞վ կ'ոռոզէ:
- 14. — Ի՞նչ է աւազանը:
- 15. — Ի՞նչ է խողովակը:

Ց. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՏԵՐԵՒԸ

Բու զօրունեղ զատուած դուն,
Խեղճնակ տերեւ ազազուն,
Ո՞ր կողմ կ'երթաս — Չեմ գիտեր.
Մըրիկն օր մը խորտակեց
Նեցուկս իմն՝ կաղնին մեծ:
Յողողող շունչով զեփուռներ
Եւ հիւսիսակն ալ հըզօր
Ձիս ան օրէն կը վարեն
Դէպի դաշտերն անտառէն,
Եւ լեռներէն դէպի ձոր
Կ'երթամ յաւէտ հովաբայս
Միշտ անտրտունը և անվախ
Ուր ամէն բան կ'երթայ յար,
Թերև՛ վարդին հոգմավար,
Մուրտին տերեւն ալ մոլարօ

ՅԱՏԿԱՅՈՒՑԻՑ ԵՒ ՅԱՏԿԱՅԵԱԼ

ԺԷ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ԳՐԱՅԻՒՆ ՏՂԱՆ

Սահակ մեր դրացիին տղան է: Տամներկու տարեկան չկայ դեռ. բայց դպրոցէն ելած ու կօշկակարի մը խանութը մտած է իբրեւ աշակերտ: Ամէն առտու կանուխ գործին կ'երթայ: Մինչեւ իրիկուն կը յօգնի, կ'աշխատի փոքրիկ օրական մը շահելու համար, որովհետեւ իր ընտանիքը աղքատ է, եւ կ'ուզէ անոր ապրուստին օգնել: Իրիկուններն ալ ուսման կը պարապի, որպէս զի միտքը կրթէ: Ամէն մարդ երանի կու տայ Սահակին մօրը անանկ զաւակ մը ունենալուն համար:

Հ Ր Ա Ջ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

70. Օրինակել այս հասուածը, ստորագծել յատկացուցիչները, եւ խաչանիշով ցոյց տալ յատկացեալները:

71. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

72. Մէյմէկ յատկացուցիչ գտնել հետեւեալ անուններուն.

. . . դուռը	. . . դեկը	. . . բանալին
. . . ապակին	. . . անիւր	. . . վանդակը
. . . ծայրը	. . . շքանակը	. . . ակուն
. . . կոթը	. . . ժանեակը	. . . սիւռոցը
. . . տերեւը	. . . գօտին	. . . կօշիկը
. . . ձիւղը	. . . սլիքը	. . . տետրակը

Դ Ա Ս

49. Յատկացուցիչ որո՞ւ կ'ըսուի: — Յատկացուցիչ կը կոչուի այն անունը, որ բանի մը որուն ըլլալը կը ցուցնէ, ինչպէս. վարդին թերթը:

73. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Ո՞վ է Սահակ: 2. — Քանի տարեկան է Սահակ: 3. — Դպրոց կ'երթայ: 4. — Հապա ո՞ւր կ'երթայ ամէն առտու: 5. — Մինչև իրիկուն ինչ կ'ընէ նոյն: 6. — Ինչո՞ւ կ'աշխատի: 7. — Ինչո՞ւ որով շահիլ կ'ուզէ: 8. — Իրիկունները ինչ կ'ընէ: 9. — Ինչո՞ւ ուսման կը պարապի: 10. — Ինչո՞ւ երանի կու տան Սահակին մօրը: 11. — Ի՞նչ ըսել է երանի տալ:

74. Լուծել հետեւեալ բառերը.

Դիւտարկին փետուրը: — Հարսին պակը: — Մարդու մը պարտքը: — Տիկնոջ նալին: — Կատուին ծածկիները: — Ժամացոյցի մը սլաքը: — Հաւերուն նալիքը: — Թռչունի մը երգը: — Տարուան գարունը: — Կեանքին օրերը: — Մօր մը խնամքը: — Չաւկի մը սերը:

Լ ՈՒԾ Մ Ա Ն Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Մարդու	Հասարակ անուն, եզակի սեռական յատկացուցիչ պարտքին
Մը	Սնորոշ յօդ մարդու ին:
Պարտքը	Հասարակ անուն, եզակի ուղղական, յատկացեալ մարդու ին (ը որոշիչ յօդ):

Դ Ա Ս

50. Յատկացեալ որո՞ւ կ'ըսուի: — Յատկացուցիչին վերաբերող անունը յատկացեալ կը կոչուի, ինչպէս. վարդին թերթը:

51. Յատկացուցիչը ի՞նչ հոլով կ'ըլլայ: — Յատկացուցիչը սեռական հոլով կ'ըլլայ:

52. Յատկացուցիչը ի՞նչ հարցման կը պատասխանէ եւ ո՞ւր կը գրուի. — Յատկացուցիչը որո՞ւն հարցման կը պատասխանէ եւ յատկացեալէն առաջ կը գրուի, ինչպէս. որո՞ւն թերթը. — վարդին թերթը:

ԱԾԱԿԱՆ

ՈՐԱԿԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

ԺԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Ա.ՅԳ.ԻՆ.

Երէկ հայրս այգի մը տարաւ զիս : Ժամերով պտը-տեցանք խիտ խիտ որթարուներուն մէջ : Կանանչ փոք-րիկ բուներէն վար կախուած էին խաղողի լեցուն ող-կոյզները . ոմանք դեղին , ոմանք կարմրորակ , եւ ոմանք սեւ : Տհաս խաղողները կանանչ էին բոլորովին : Հաս-տուններէն ոմանք կլորիկ հատիկներ ունէին , ոմանք ալ ձուածեւ : Ամէնքը մէկէն այնչափ աղուոր կ'երեւային լայն տերեւներուն մէջտեղէն որ պահ մը կանոնք ուտե-լու փափաքնիս մոռցանք , ու դիտելով միայն զուար-ճացանք :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 75. Օրինակել այս հասուածը, ստուագծել որակական ածականները եւ խաչանիշով ցոյց տալ ակունները :
- 76. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ա

53. Ի՞նչ է ածականը : — Ածականը բառ մըն է որ անունէ մը առաջ կը դրուի , եւ անոր մէկ հանգամանքը կը ցուցնէ , ինչպէս . աղիւս մարդ , երկու խնձոր :

54. Ածականները թիւ եւ հոգոյ մուկի՞ն : — Ածականները ոչ թիւ ունին եւ ոչ հոգոյ , անուն-ներու հետ կը գործածուին , եւ ակնհայտիս են :

55. Որակական ածականը ի՞նչ կը ցուցնէ : — Որակական ածականը անունի մը ինչպէս ըլ-լալը կը ցուցնէ , եւ ի՞նչպէս հարցման կը պատաս-խանէ , զոր օրինակ . մաքուր , տաք , պղծ :

77. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր .

- 1. — Երէկ հայրդ ո՞ւր տարաւ զբեզ : 2. — Ի՞նչ է այգին : 3. — Ո՞ւր պտըտեցար : 4. — Ի՞նչ է որթարունը : 5. — Բուներէն վար ի՞նչ կախուե-րէր : 6. — Ի՞նչ է ողկոյզը : 7. — Ի՞նչպէս էին տնաս խաղողները : 8. — Հասունները ի՞նչ ձեւ ունէին : 9. — Ի՞նչպէս կ'երեւային անոնք : 10. — Գինին ինչէ կը շինուի : 11. — Ի՞նչպէս կը շինուի :

78. Օրինակել հետեւեալները, ստուագծելով ածականները .

Փոքրիկ տղան, կապոյտ երկինք, սեւ ամպեր, անկեղծ բարեկամը, պարարտ կովերը, ի՞նչ աշակերտը, աղուոր խնձոր մը, յստակ ջուր, սուք դանակը :

79. Հետեւեալ անուններուն գոյնը ցոյց տուող յարմար ածականներ գտնել .

Աժուխ, կաւիճ, զինի, մոխիր, նարինջ, խոտ, վարդ, յասմիկ, ծով, տերեւ, խնձոր, խաղող, ոսկի, գրատախտակ, սեր, նուռ, կեռաս, շըր-թունը, մարդրիտ, յակինթ, զմրուխտ, փերուզակ, սուտակ, սատափ :

9. ԱՐՏԱՍԱՆՐԻԹԻՒՆ. — ԽԱՂՈՂԸ

Տերեւներուն մէջէն բարակ,	Արցունք են Թէ շաղի կամիլ,
Որ անդուսի կը նըմանին,	Ամպին ցանցէն ցօղուած շիթ շիթ,
Կուռ ողկոյզներ սեւ ու սերմակ	Զմրուխտ արդեօք, վնար նորածիլ .
Վար կը կախեն հատիկներնին :	Կամ երկինքէն ինկած ժըպիտ :

Ոմանք երկայն, ոմանք կըլոր,	Անոնք արցունք չեն, ոչ գոհար,
Մանրիկ, փայլուն եւ լուսանցիկ,	Ոչ ալ ծաղիկ, ոչ ալ կիտուած .
Տերեւներուն վըրայ շուրճ	Անուշ խաղող են զովարար,
Կը կարծըին բանուած ծաղիկ :	Միրգ, զոր միայն օրճեց Աստուած .

Զայն շինեցին լոյս իրեշտակներ
Նուրբ մատերովն իրենց ճարտար,
Այգիներուն աշնան նըւէր,
Սիրուն տըղար, ձեզի համար :

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

ԺԹ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԳԻՒՂԱՅԻՆԵՐՈՒՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Այս տարի ամառը գիւղէ գացեր էինք: Ամէն օր դաշտերը կ'երթայի գիւղացիներուն աշխատանքը դիտելու: Այդ գործունեայ մարդիկ արտոյտին ձայնէն կ'արթննան առտուն, եւ կանուխ արտ կ'երթան: Ծորորդները այն տաքին, արեւուն դիմացը, հնձուած խոտը կը շրջեն, որ չորնալով խար կը դառնայ: Հնձողները այն դաշտերուն մէջ հասունցած հասկէրը կը քաղեն, եւ խուրձ կը կապեն: Զուարթ եւ առոյգ ոգեւորութիւն մը կ'երեւայ այդ պարզ մարդոց մէջ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 80. Օրինակել այս հասուածը, ցոյց տալ որակական անականները ստորագծելով, եւ ցուցական անականները խաչանիշ դնելով:
- 81. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ա

56. Յուցական անականները ի նչ ցոյց կուտան: — Յուցական անականները ցոյց կուտան այն անունները, որոնց վրայ կը խօսուի:

57. Յուցական անականները որո՞նք են: — Յուցական անականներն են. այս, առ, սա, այդ, առ, այն, ան:

82. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Այս տարի ամառը ո՞ր գացեր էիր:
2. — Ամէն օր ո՞ր կ'երթայիր:
3. — Ի՞նչ ընելու համար:
4. — Ի՞նչ բանէ կ'արթննան այդ գործունեայ մարդիկ:
5. — Ի՞նչ լսել է գործունեայ:
6. — Կանուխ ո՞ր կ'երթան:
7. — Ծորորդները ի՞նչ կ'ընեն:
8. — Խոտը չորնալով ի՞նչ կը դառնայ:
9. — Հնձողները ի՞նչ կ'ընեն:
10. — Ո՞ւր կը փոխադրեն խուրձերը:
11. — Ի՞նչ կը նշանակէ ոգեւորութիւն բառը:

83. Լուծել հետեւեալները.

Այդ մարդուն ճերմակ գգալը — Այս անուշ զինին — Այդ գործ անգերը — Այն դեղին մագերը — Մարիամին կարմիր գլխարկը — Բրոջը սկեզօծ զիրբը — Հացին փշրանքը:

Լ Ո Ւ Ծ Մ Ա Ն Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Այդ	Յուցական անական մարդուն ին:
Մարդուն	Պատարակ անուն, եզակի սեռական, յատկացուցիչ գոյակ ին:
Որակական	Որակական անական գոյակ ին:
Իդակը	Հատարակ անուն, եզ. ուղղական, յատկացեալ մարդուն ին:

Ծանօթութիւն. — Անականները լուծելու համար պէտք է ըսել Թէ ի՞նչ տեսակ են, և որո՞ւ կը վերաբերին:

Գ Ա Ա

58. Ի՞նչ պարագայի մէջ կը գործածուին այս, այդ, այն: — Այս կը գործածուի մեզի ամէնէն մօտ եզոզ սուարկայի մը համար, այդ՝ քիչ մը հեռու եզոզին, և այն՝ ամէնէն հեռու եզոզին համար:

59. Յուցական անականէն ետք եկող անունը յօդ կ'առնէ: — Յուցական անականէն ետքը եկող անունը ն կամ Լ յօդը կ'առնէ, ինչպէս. այդ մարդը, այն կատուն:

ՍՏԱՅԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

Ի. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՆԱ.ԽԱ.ՆՉՈՑ ՏՂԱՆ

Մեր դպրոցին մէջ աշակերտ մը կայ Յովսէփ անու- նով: Նախանձոտ տղայ մըն է: Իր դասընկերներուն յաջողութիւնը ցաւ կը պատճառէ իրեն: Ինք ծոյլ է, եւ փոխանակ ուրիշներէն օրինակ առնելու՝ կ'ուզէ որ անոնք ալ իրեն նմանին: Մեր տետրակները կ'աղտոտէ, մեր գիրքերուն վրայ թանաքի բիծեր կը լեցնէ, որպէս զի մենք ալ պատժուինք: Ես կը ցաւիմ իր՝ վրայ, եւ ձեռքէս եկածը կ'ընեմ համոզելու համար՝ որ իր վար- մունքը փոխէ, որովհետեւ եթէ այսպէս շարունակէ, պիտի արտաքսուի դպրոցէն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 84. Օրինակել այս հասուածը, ստորագծել անունները, եւ խաչանի- ղով ցոյց տալ ստացական ածականները:
- 95. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 86. Լուծել այս հասուածին անունները եւ ածականները:
- 89. Յարմար ստացական ածականներ դնել կէտերուն տեղ:

Մարիամ . . . բարեկամուհիս այցելութեան եկաւ ինձի, . . . Գա- բեղին եղբորը հետ . . . մայրն ալ մէկտեղ էր: Մէկը . . . մատնոցը և ասեղը բերեր էր կարիս օգնելու համար, միւսն ալ . . . հոլերը և գնդակ- ները: ձաշէն ետքը մենք ալ . . . խաղալիկները մէջտեղ հանեցինք, և աղուոր խաղերով ժամանակ անցուցինք:

88. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ո՞վ է Յովսէփ: 2. — Ի՞նչպէս տղայ է Յովսէփ: 3. — Իր դասընկերներուն յաջողութիւնը ինչ կը պատճառէ իրեն: 4. — Ինք ինչ- պէս է, և ինչպէս կ'ուզէ որ ըլլան ուրիշները: 5. — Ի՞նչ վնաս կու տայ ձեզի: 6. — Ինչո՞ւ համար: 7. — Ի՞նչ կը զգաս դուն իրեն համար: 8. — Ի՞նչ բանի կը համոզու զինքը: 9. — Ի՞նչ պիտի պատահի եթէ իր վար- մունքը չփոխէ: 10. — Ո՞ր տղաքը կ'արտաքսեն դպրոցէն:

Գ Ա Ս

60. Ստացական ածականները ի՞նչ կը ցու- ցնեն: — Ստացական ածականները բանի մը ու- ղուն ըլլալը կը ցուցնեն:

61. Ստացական ածականները որո՞նք են: — Ստացական ածականները հետեւեալներն են.

ԵԶԱԿԻ

ՅՈՒՆԱԿԻ

- Իմ կամ իմին
- Քու » բուկին
- Իր » իրեն

- Մեր կամ մերին
- Ձեր » ձերին
- Իրենց

62. Ստացական ածականին վերաբերող ա- նունները ի՞նչ գիր կ'առնեն իրենց վերջը: — Ստացական ածականին վերաբերող անունները ի- րենց վերջը ս, դ, ն կամ ռ գիրերը կ'առնեն, ինչպէս. իմ գլխարկս, քու հովիտնոցդ, իր ձեռ- նոցը, մեր, ձեր, իրենց զգեստները:

Ս, Գ, Ն ԿԱՐ Ը ԳԻՐԵՐԸ ԱՍԱՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆԻ ՏԵՂ

ԻԱ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՍԱՐԳԻՆԵՐՆ ՈՒ ՇԵՐԱՄԸ

Սարգերը շերամին ըսին. «Յոգնութիւնդ շատ է, աշխատանքդ երկար է, բայց գործդ շատ պղտիկ: Նայէ՛, մենք երկու վայրկեանի մէջ որչափ կտաւ կը հիւսենք: Իո՞ն օրերով կը դառնաս կը դառնաս, եւ հազիւ կրնաս փոքրիկ բոժոժդ լեցնել:» Շերամը պատասխանեց. «Գործերնիդ արագ է, բայց անօգուտ: Բոլոր աշխարհք մտաբաս ոսկիով կը գնէ, եւ ոտայննիդ կ'աւլէ կը նետէ:»

Հ Բ Ա Ն Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 89. Օրինակել այս հատուածը, եւ ստուգածել usացական ածականի տեղ գործածուած գիրերը եւ մասնիկները:
- 90. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:
- 91. Ասացական ածականներ դնել այս հատուածին մէջ **ս, դ, ն** գիրերը եւ **նիս, նիդ, նին** մասնիկները ունեցող բառերուն առջեւ:
Օրինակ. — Սարգերը շերամին ըսին. «Գու յոգնութիւնդ, կ'ըն.» :

Դ Ա Ս

63. Ո՞ր գիրերը կրնան usացական ածականին տեղը բռնել: — **եզակի մէջ ս, դ, ն կամ յ գիրերը կրնան usացական ածականին տեղը բռնել, ինչպէս.** գիրքս, հորդ, մասնիկն:

Յոքնակիի մէջ՝ միավանկ բառերու համար՝ երնիս, երնիդ, երնին մասնիկները, ինչպէս՝ գիրքերնիս, հոյերնիդ, սիրտերնին:

Բազմավանկ բառերու համար՝ նիս, նիդ, նին մասնիկները, ինչպէս՝ ասեղնիս, գլխարկնիդ, հագուստնին:

92. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Սարգերը ինչ ըսին շերամին:
- 2. — Ինչպէս կենդանի է սարգը:
- 3. — Ո՞ր կը գտնուի:
- 4. — Սարգին հիւսած կտաւը ինչ կը կոչուի:
- 5. — Սարգուս օգուտ ունի:
- 6. — Շերամը ինչ պատասխանեց սարգերուն:
- 7. — Ինչ տեսակ կենդանի է շերամը:
- 8. — Շերամը ինչ կը շինէ:
- 9. — Ո՞ր կը շինէ:
- 10. — Շերամին շինած փոքրիկ բոժնը ինչ կը կոչուի:
- 11. — Շերամը ինչպէս դուրս կ'ելլէ բոժին մէջէն:
- 12. — Շերամը ինչով կը սնի:

10. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾԵԾԸ

Մարգար կու լար
Կ'ուզէր շաքար.
Մայրիկն ըսաւ
Իր տղո՞ւն. «Ա՛ն, երկու հատ առ Սակայն մի լար»
Կերաւ տղան
Շաքարն անձայն
Ու պահանջեց
Նաւակը մեծ.
«Ա, ո՞ն նաւակն ալ
Բայց պէտք չէ՛ լալ»
« — Բերէք ինձ ջուր,
Աման մը ջուր,
Որուն վրայ
Նաւըս ծովայ»
« — Ա՛ն բեզ ջուրն ալ»
« — Ինձ պէտք է տալ
Պէպէք մ'աղուոր
Որ ըլլայ նոր»

Ու դեռ Մարգար
Կը պուշլտար.
«Հիմնդ բերէք»
Կ'ուզեմ պէպէք»
Իր ձայներէն
Հայրը վերէն
Վազեց շուտ վար
Տըղուն քով չար.
« — Պէպէք կ'ուզես
Նուէր տամ բեզ»
Աղուոր ծեծ մէք
Տըրուած նուէր
Լըռեց տղան
Չըհանեց ձայն
Բիւր երանի
Պէտք է տըրուի
Զաւակներուն
Որ խտուածին
Մերթ կը տեսնես
Իրնտղըներնէն:

ԹՈՒԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

ԻԲ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՀԻՌԱՆԳԻ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒՀԻՆ

Այսօր տաճերորդ անդամ ըլլալով այցելութեան
գացի բարեկամուհիս՝ Մաննիկին, որ հիւանդ է հինգ
օրէ ի վեր: Խեղճ ազջիկը սաստիկ տենդէ մը կը տան-
ջուի: Գիշերները երեք չորս անգամ կ'արթննայ, գլուխը
կրակներու մէջ կ'այրի: Երկու կարող բժիշկներ կը դար-
մանեն զինքը, չորս հինգ հօգի ալ վրան կը հսկեն: Ես
առաջին անգամ է որ սասնի ծանր հիւանդ մը կը տես-
նեմ, եւ իր չարչարուիլը զիտելով՝ շատ կը յուզուիմ:
Աւելի աղէկ էր որ ես տառապէի, քան թէ անոր տա-
ռապիլը տեսնէի:

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 93. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստորագծել թուական ածականները:
- 94. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 95. Լուծել այս հասուածին անունները եւ ածականները:

Դ Ա Ս

64. Որո՞նք կ'ըսուին թուական ածական: —
Թուական ածական կ'ըսուին այն բառերը, որոնք
անունի մը ֆակի հաս կամ ֆակիտրորդ ըլլալը կը
ցուցնեն, ինչպէս. մէկ, երկու, երեք, չորս,
հինգ, վեց, եօթը, ութը, ինը, տասը, ևլն.:
Առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ, հինգե-
րորդ, վեցերորդ, եօթներորդ, ութներորդ, ին-
ներորդ, տասներորդ, ևլն.:

96. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր

1. — Քանի անգամ այցելութեան գացիր Մաննիկին: 2. — Ինչո՞ւ
գացիր: 3. — Ի՞նչ է իր հիւանդութիւնը: 4. — Ի՞նչ կը պատահի իրեն
գիշերները: 5. — Ո՞վ կը դարմանէ զինքը: 6. — Ո՞վ կը հսկէ վրան:
7. — Այդպէս հիւանդ տեսնած ես ուրիշ անգամ: 8. — Ի՞նչ կը զգաս անոր
չարչարուիլը տեսնելով:

97. Թուական ածականներ դնել կէտերուն տեղ.

Յակոբ իր տան . . . յարկը վարձու տուաւ — Ես . . . տարեկան
էի երբ դպրոց մտայ: — . . . տարի աշխատեցայ ուսման շրջանը աւար-
տելու համար: — Մայրս . . . տարեկան էր երբ մեռաւ: — Յունիս՝ տար-
ուան . . . ամիսն է: — Պետրոս դպրոցին . . . կարգին աշակերտներէն է:
— Եղբայրս իր ամուսնութեան . . . տարին մեռաւ:

)))

))

ԱՆՈՐՈՇ ԱԾԱԿԱՆ

ԻԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԻՆՔՆԱՀԱՒԱՆ ԱՂՋԻՆԸ

Լուսիկ անմիտ աղջիկ մըն է: Ինքզինքը շատ խելացի եւ շատ հմուտ կը կարծէ: Հպարտութեամբ ամէն մարդու կը պատմէ դպրոցին մէջ իր ստացած գովեստները: Բոլոր ծանօթները վրան կը խնդան: Ինքզինքէն զատ՝ ուրիշ մէկուն չի հաւնիր, եւ այնչափ կարեւորութիւն կու տայ իր անձին որ մարդ չի կրնար ծիծաղը զսպել: Ամէն մէկ խօսքին մէջ իր ինքնահաւանութեան ապացոյցը կայ: Այս պատճառաւ ընաւ բարեկամ չունի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

98. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստորագծել անորոշ ածականները:

99. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

100. Անորոշ ածականներ զնել կէտերուն սեղ.

. . . տղու ինձոր տուի . . . տղոց հետ բարեկամ ըլլալը անօգուտ է: . . . անգամ քեզի խօսեցայ . . . վարագոյր լուալ տուի: Այս հագուստս նոր է, բայց . . . հագուստս շատ հին է: . . . տղայ կար դպրոցին մէջ: . . . պտուղները կ'ուտուին:

Գ Ա Ս

65. Անորոշ ածականները որո՞նք են. —

Անորոշ ածականները անոնք են որ անորոշ իմաստ մը կու տան անունին, ինչպէս. արեւն, ուրիշ, արեւն մեկ, միւս, նոյն, քանի մը, ասանկ, ասանկ, անանկ, այսչափ, այդչափ, այնչափ, քանի՞, ի՞նչպէս, ո՞ր, ևլն.:

101. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Լուսիկ ինչպէս աղջիկ է: 2. — Ինքզինքը ինչ կը կարծէ:
- 3. — Ի՞նչ կը պատմէ ամէն մարդու: 4. — Ի՞նչպէս կը պատմէ: 5. — Ի՞նչ է հպարտութիւնը: 6. — Ծանօթները ինչ կ'ընեն: 7. — Որո՞ւ կը հաւնի:
- 8. — Ի՞նչ կայ ամէն մէկ խօսքին մէջ: 9. — Ինքնահաւանութիւնը ինչ է:
- 10. — Ապացոյցը ինչ է: 11. — Շատ բարեկամ ունի: 12. — Ինչո՞ւ բարեկամ չունի:

102. Որոշել հետեւեալ նախադասութեանց մէջ զճնուած ածականներուն ճեսակները.

Մեծ օժեակները բռնուած էին այս գիշերս — Երկու անգամ ձեզի եկայ, և ձեր սպասուհին միայն գտայ: — Իմ մեծ աղջիկս ճամբորդութիւն պիտի ընէ այս տարի — Ամէն ամառ օդափոխութեան կ'երթամ իմ հօրս հետ — Երեք զաւակ ունիմ. երկուքը դպրոց կ'երթան, մէկն ալ տունը կը կենայ — Ո՞ր աղջկան հաւնեցար — Պզտիկ ձիերը շատ անգամ մեծերէն աւելի սիրուն կ'ըլլան:

Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԾԱՂԱԿԱՆԵՐԸ ԵՒ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

Ամէն իրիկուն երբ դպրոցէն դառնամ, քրոջս՝ Աս-
րինէին հետ պարտէզ կ'իջնեմ: Ես պտուղները շատ կը
սիրեմ, ինքն ալ՝ ծաղիկները: Ինք ինծի համար դեղ-
ձեր, ծիրաններ կը փրցնէ. ես ալ իրեն համար վար-
դեր, յափուկներ կը ժողվեմ: Ինք ինձմէ աւելի շուտ
կը քալէ. ես ալ կը վազեմ որ իրմէ առաջ անցնիմ:
Այսպէս աղէկ մը զուարճանալէ ետքը՝ մեր կողմերը
պտուղներով ու ծաղիկներով կը լեցնենք, եւ կը տա-
նինք մեր մայրիկին, որ շատ կ'ախորժի անոնցմէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 103. Օրինակել այս հասուածը, ստորագծել անձնական դերանուն-
ները, եւ ա, բ, գ գիրերով ցոյց տալ դէմքերը:
- 104. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

- 66. Դերանունը ի՞նչ է: — Դերանունը բառ
մըն է, որ անունին տեղը կը դրուի զայն չկրկնե-
լու համար, և ունի թիւ, հոյով, դեմք:
- 67. Դեմքը բանի՞ է: — Դեմքը երեք է.
առաջին, երկրորդ, երրորդ:
- 68. Որո՞նք են անձնական դերանունները: —
Անձնական դերանունները հետեւեալներն են.

		եջ.	ՅՈՔ.
Ա.	Դեմք	Ես	Մենք
Բ.	»	Դուն	Դուք
Գ.	»	Ինք	Իրենք

105. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ամէն իրիկուն՝ երբ դպրոցէն դառնաս, ինչ կ'ընես: 2. —
Դուն ինչ կը սիրես: 3. — Ատրինէն ինչ կը սիրէ: 4. — Ինք ինչ կը
փրցնէ բեզի համար: 5. — Դուն ինչ կը ժողվես իրեն համար: 6. — Ետքը
ինչ կ'ընէք: 7. — Ինչու կը տանիք ձեր մայրիկին:
- 106. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

	ԵՁԱԿԻ	ՅՈՔՆԱԿԻ
Ուղղ.	Ես	Մենք
Սեռ.	Չիս	Չմեզ
Տրակ.	Իմ, իմին	Մեր, մերին
Հայց.	Ինձ, ինծի	Մեզ, մեզի
Բաց.	Ինձմէ, ինէ	Մեզմէ, մենէ
Գործ.	Ինձմով	Մեզմով

II. ԱՐՏԱԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԱՅՐԸ ԵՒ ԵՐԼՈՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ

Մեր թաղին մէջ խեղճ աղքատ
Մայր մը կար շատ երջանիկ.
Ունէր զաւակ երկու հատ,
Մէկը մեծ՝ միւսն էր փոքրիկ:

Ատնք մէկտեղ կ'ապրէին
Փայրիայելով զիրար միշտ.
Կապուած սիրով կամոզին՝
Չէին ճանչցած երբեք վիշտ:

Օր մը մեծը մօրն ըսաւ.
«—Դիտեմ, զիս շատ կը սիրես,
Բայց չես կրնար դուն ընաւ
Սիրել, որքան ես ըզբեզ!»

Մայրը հարցուց իր աղջուն.
«—Ինչու կ'ըսես ատանկ բան:
—Երկու զաւակ ունիս դուն,
Գոչեց, ես՝ մայր մը միայն»

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԵ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՓՈՒՔՐՈՒԿ ԿԱՏՈՒՆԵՐԸ

Հօրեղբայրս զուրսէն երեք հատ փոքրիկ կատու-
ղրկեր է խնժի: Ասոնցմէ մէկը ձերմակ՝ միւսը չէկ՝ եր-
րորդն ալ գորշ է: Երէկ իրիկուն մեր տան բակին մէջ
չատ մը խաղացին: Ձերմակ կատուն ամէնէն կայտառն
է: Պոչին գնդակ մը կապեցի, ու սկսաւ ինք իր վրայ
դառնալ: Շէկը ետեւէն վազեց. անոր ալ առջին ինձոր
մը նետեցի: Իսկ գորշը՝ ասոնց վազվզելը տեսնելով՝
չփոթած կը նայէր: Քանի մը ժամ զուարճացայ անոնցմով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 107. Օրինակել այս հասուածը, ստորագծել ցուցական դերանուն-
ները, եւ ա, բ, գ զիրենով ցոյց տալ դիւրեմբ:
- 108. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

69. Յուշական դերանունները որո՞նք են: —
Յուշական դերանունները հետեւեալներն են.

	ԵԶԱԿԻ	ՅՈՒՔՆԱԿԻ
Ա. Դեմք	Այս, աս, ասիկա, աս	Ասոնք
Բ. »	Այդ, ատ, ատիկա	Ատոնք
Գ. »	Այն, ան, անիկա	Անոնք

70. Ան, անիկա, անոնք ուրիշ ո՞րք տեսակ
դերանունի տեղ կը գործածուին: — Ան, անիկա,
անոնք իբրեւ անձնական գերանուն ալ կը գոր-
ծածուին:

109. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Հօրեղբայրդ ինչ զրկեր է բեզի: 2. — Ասոնք ինչպէս են:
- 3. — Ի՞նչ ըրին երէկ իրիկուն: 4. — Ի՞նչ ըրիր ձերմակ կատուին: 5. —
Ան ինչ ըրաւ: 6 — Շէկը ինչ ըրաւ: 7. — Դուն ինչ նետեցիր անոր առ-
ջին: 8. — Գորշը ինչ կ'ընէր: 9. — Կրցար զուարճանալ անոնցմով:

110. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

	ԵԶԱԿԻ	ՅՈՒՔՆԱԿԻ
Ուղղ. Հայց.	Այս, աս, ասիկա	Ասոնք
Սեռ. Տրակ.	Ատր	Ատոնք
Բաց.	Ասկէ	Ասոնցմէ
Գործ.	Ատով	Ասոնցմով

12. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊԱՀԱՊԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Հսկէ, հրեշտակ, իմ զարթումիս,
Այնպէս ըսաւ բանի որ Տէր.
Մահճիս մօտիկ պահպանէ զիս
Երբոր ննջեմ ամէն գիշեր:
Գու՞՞ ռենցիք անճիս անգոր,
Ու մի մողուր զիս մենաւոր,
Խօսէ ճամբան ինձ շարունակ,
Եւ երբ մըտիկ կ'ընեմ ընդ լուռ
Որպէս զի վար չիյնամ մինակ,
Բարի հրեշտակ, ձեռքդ ինձի տուր:

ՏԻԿԻՆ ԹԱՍԹԻԻ

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Ա. Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Ես	Մենք
Հայց.	Զիս	Զմեզ
Սեռ.	Իմ, իմին	Մեր, մերին
Տրակ.	Ինձ, ինձի	Մեզ, մեզի
Բաց.	Ինձմէ, ինէ	Մեզմէ, մենէ
Գործ.	Ինձմով	Մեզմով

Բ. Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Դու	Դուք
Հայց.	Զքեզ	Զձեզ
Սեռ.	Բու, քուկին	Ձեր, ձերին
Տրակ.	Քեզ, քեզի	Ձեզ, ձեզի
Բաց.	Քեզմէ, քենէ	Ձեզմէ, ձենէ
Գործ.	Քեզմով	Ձեզմով

Գ. Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Ինք	Իրենք
Հայց.	Զինք	Զիրենք
Սեռ.	Իր, իրեն	Իրենց
Տրակ.	Իրեն	Իրենց
Բաց.	Իրմէ	Իրենցմէ
Գործ.	Իրմով	Իրենցմով

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Ա Յ Ս

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Հայց. Այս, աս, ասիկա	Ասոնք
Սեռ.	Տրակ. Ասոր	Ասոնց
Բաց.	Ասկէ	Ասոնցմէ
Գործ.	Ասով	Ասոնցմով

Ա Յ Դ

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Հայց. Այդ, ատ, ատիկա	Ատոնք
Սեռ.	Տրակ. Ատոր	Ատոնց
Բաց.	Ատկէ	Ատոնցմէ
Գործ.	Ատով	Ատոնցմով

Ա Յ Ն

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Հայց. Ան, ան, անիկա	Անոնք
Սեռ.	Տրակ. Անոր	Անոնց
Բաց.	Անկէ	Անոնցմէ
Գործ.	Անով	Անոնցմով

ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԶ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ԳՈՒԳՐԻԱԿՆԵՐԸ

Մայրիկը նոր պուպրիկներ գնեց ինձի եւ Անայիսին համար: Իմինս խարտեաչ է, իրենը թուխ: Իմինս գորշ աչքեր ունի, իրենը սեւ: Անայիս իրենը չի սիրեր, իմս կ'ուզէ: Այս պատճառաւ վէճը պակաս չէ մեր մէջէն: Մայրիկը շատ կը վշտանայ այս բանին համար եւ կ'աշխատի զմեզ հաշտեցնել: Ես ալ միաքս դրի որ իմս Անայիսին տամ, եւ անորը ես առնեմ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 111. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել ստացական դերանունները:
- 112. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 113. Լուծել այս հասուածին բոլոր անունները եւ դերանունները:

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Իմինս	Ստացական	դերանուն, եզակի	ուղղական, Ա.	Դէմք:
Իրենը	»	»	»	Գ. »

Գ Ա Ս

71. Ասացական դերանունները ի՞նչ կը ցուցրնեն: — Ստացական դերանունները բանի մը որուն ըլլալը կը ցուցնեն, և հետեւեալներն են.

Ե Ձ Ա Կ Ի

Ա.	Դեմք	Իմ, իմինս	Մեր, մերինը
Բ.	»	Քուկդ, քուկինդ	Ձերը, ձերինը
Գ.	»	Իրը, իրենը	Իրենցը

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Ա.	Դեմք	Իմիններս	Մերինները
Բ.	»	Քուկիներդ	Ձերինները
Գ.	»	Իրենները	Իրենցները

72. Դերանունները լուծելու համար ի՞նչ պէտք է ըսել: — Դերանունները լուծելու համար պէտք է ըսել անոնց տեսակը, հոռոյը, դեմքը:

114. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Մայրիկը ի՞նչ գնեց բեզի և Անայիսին համար: 2. — Քուկինդ ի՞նչպէս է: 3. — Աչքերնին ի՞նչպէս են: 4. — Դ՞ն՞ էք ձեր պուպրիկներէն: 5. — Վէճ ունիք մէջերնիդ: 6. — Ի՞նչ պատճառաւ: 7. — Ձեր մայրիկը ի՞նչ կ'ընէ ձեր վէճը տեսնելով: 8. — Դունս միտքդ ի՞նչ դրիր: 9. — Ինչո՞ւ համար:

13. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրի մէջ ամէն իր
Ունի մաս արեւէն,
Փուշն ունի վարդ կարկիր,
Եւ զիշերն այգն իրեն:

Էն տուաւ խոտ մարգին,
Դաշտերուն հունձը բեղուն,
Եւ օդին գոռ արծուին,
Մացառներ բոյներուն:

Ծառն ունի դալարին,
Մեղուն մեղր անուշիկ,
Հոսող ջուրն իր հծծիւն,
Եւ շիրիմն իր երկինք:

Լաւագոյն կեղրնի
Իրերն հոս կը ձգտին,
Ծաղկին պէտք ծիլն ունի,
Եւ սիրտն ալ մտերմին:

ՏԸ ԼՕՆԼԻ

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԷ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԾՈՅԼ Ա. Գ. ԶԻԼԸ

Վարդուհի ծոյ աղջիկ մըն է, որ առառուները ուշ կ'ելլէ անկողնէն: Սենեակը տակնուվրայ կը թողու: Ատղին անդին կը ձգէ զգետանները, որոնք փոշին մէջ կ'աղտոտին: Ամէն բան խառնիխառն կը նետէ դարանին մէջ, որուն գգրոցները բայ կը մնան միշտ: Կօշիկներէն մէկը անկողնին ներքեւ է, միւսը ակթուռի մը տակ: Իր փոքրիկ դեղձանիկն իսկ, զոր այնքան կը սիրէ, շատ անգամ անօթի կը մնայ իր ծուլութեան պատճառաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

115. Օրինակել այս հասուածը, usուագծել յարաբերական դերանունները, եւ խաչանիշով ցոյց տալ յարաբերեալները:

Դ Ա Ս

73. Յարաբերական դերանունը ի՞նչ է: — Յարաբերական դերանունը որ բառն է, և իրմէ առաջ յիշուած բառ մը կը յարաբերէ. այդ բառն ալ կ'ըսուի յարաբերեալ:

74. Յարաբերական դերանունը թիւ, դէմք եւ հոշոյլ ունի՞: — Յարաբերական դերանունը թիւ ու հոշոյլ ունի, և երեք դէմքի համար ալ կրնայ գործածուիլ:

75. Ի՞նչպէս կը հոլովուի յարաբերական դերանունը: — Յարաբերական դերանունը հետեւեալ կերպով կը հոլովուի:

	ԵԶ.	ՅՈՔ.
Ուղղ.	Որ	Որոնք
Հայց.	Ձոր	Ձորս
Սեռ.	Որուն	Որոնց
Տրակ.	Որու	Որոնց
Բաց.	Որմէ	Որոնցմէ
Գործ.	Որով	Որոնցմով

116. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Ի՞նչպէս աղջիկ է վարդուհի 2. — Ե՞րբ կ'ելլէ անկողնէն
3. — Իր սենեակը ի՞նչպէս կը թողու 4. — Չգետանները ի՞նչ վիճակի մէջ կը ձգէ 5. — Ի՞նչ խնամք պէտք է տանիլ զգետաններուն որ մաքուր մնան
6. — Կօշիկները ո՞ր կը թողու 7. — Իր փոքրիկ դեղձանիկը կը խնամէ
8. — Ի՞նչ է դեղձանիկը 9. — Ուրիշ երգեցիկ թռչուններ գիտէք

117. Հուծել հետեւեալ դերանունները.

Որոնք, մենք, մեզ, անոնց, մերը, որ, ասոնք, բուկդ, զայն, իրենք, որուն, իմինս, իրենցմէ, անոնք, ասոնցմով, որմէ, ձերինը, ասոնցմէ, քեզի

14. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՏՂՈՒ ՀԱՐՅՈՒՄ

— Հայրիկ, հի վ'անցնի ամէնէն արագ, Հովերը արդեօք, զեսը սըրընձաց, Արդեօք ասոնքն որ կ'իյնայ վայրահակ Առկայծ ախօսով բոցի պէս վառուած:

Արդեօք ամպերը, ծնւթն եծերային, եւ կամ օդապար ծիծեռն ուղեւոր, Բոցածաւալ փոնցն արդեօք հրթիռին, Երկինքին շանձը մէ փալմակն անոյ օ

Աւազը խըլուած եգերքէն ծովուն, Ճերմակ օճառին պըրպըջանին սսին, Օդապարիկը, տերեւն ազազուն, Երանգը, արդեօք դերձանը կոյսին օ

— Իցիւ մէ անգէտ մընաս միշտ, որդեակ, Անուշ և տըխուր սա փորձառու՞ծեսն, Թէ ինչ որ կ'անցնի ամէնէն արագ, Մ'արդոց ասպրելու օրերն են միայն:

Վ.Ի.ՔՈՒՅԹ ՏԸ ԺԻԹԷԼ

ԱՆՈՐՈՇ ԳԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԸ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ՆՈՐ ՏՈՒՆԸ

Անցեալ տարի մեր տունը այրեցաւ և այս տարի հայրս ուրիշ մը շինել տուաւ: Երէկ եկանք բնակիլ այս տան մէջ: Սենեակները բոլորն ալ այնչափ ազուոր են որ չեմ գիտեր թէ ո՞րը ընտրեմ ինձի համար: Մէկը վարդագոյն է, միւսը դեղին, ուրիշ մը կապոյտ, և ամէնքն ալ իրարմէ տարբեր նկարներով զարդարուած: Ամէն մէկուն մէջ իրեն յարմար կարասիներ զետեղուած են: Ոմանք սնդուսով կահուած են, ոմանք ալ թաւշով. ամէնքն ալ իրարմէ սիրուն և ճաշակաւոր են:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 118. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել անորոշ դերանունները:
- 119. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 120. Անորոշ դերանուններ դնել հետեւեալ կէտերուն տեղ.

. . . ալ հոն էին: . . . կար հոն Այս երկուքն ալ . . . են: . . . կ'ուզես ինձմէ: Իմ ուզածս աս չէ: . . . է: . . . բաւական է: Ասոնցմէ . . . ինչ է: . . . բուկղ է: . . . չունիմ քեզի տալու:

Գ Ա Ս

72. Անորոշ դերանուն ուր՛ն կ'ըսուի: — Անորոշ կ'ըսուին այն գերանունները որ անորոշ գաղափար մը կ'արթնցնեն մեր մտքին մէջ, ինչպէս. ամեկնր, մեկը, ոմանք, իրար, բան մը, ինչ որ, ոչինչ, ամէն մեկը, ո՛չ մեկը, ուրիշը, միեւնոցնը, միւսը, այսչափը, ո՞րը, ո՞րչափը, ի՞նչ, ևայլն:

121. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի ևւ գրաւոր.

- 1. — Ձեր տունը ի՞նչ եղաւ անցեալ տարի:
- 2. — Հայրդ ի՞նչ ըրաւ այս տարի:
- 3. — Ե՞րբ եկաք բնակիլ այդ տան մէջ:
- 4. — Ո՞ր սենեակը ընտրեցիր քեզի համար:
- 5. — Սենեակները ի՞նչպէս են:
- 6. — Ի՞նչ զետեղուած է ամէն մէկուն մէջ:
- 7. — Ի՞նչպէս կահուած են անոնք:

122. Մէյմէկ խօսք շինել հետեւեալ դերանուններով.

Ո՞րը, բուկղ, ան, մէկը, ասոնք, բան մը, իրեն, քեզմէ, դուն, մերը, ան, ամէնքը, ատիկա:

Օրինակ. — Այս գրիչներէն ո՞րը կ'ուզես:

123. Անուններ դնել հետեւեալ խօսքերուն մէջ զտնուած դերանուններուն տեղ.

Ո՞րը ազուոր է: — Անիկա ստախօս տղայէն չ'ախորժիր: — Քովս մեկը չկայ: — Քրոջս տուէք աւտնի: — Բան մը չտեսայ: — Եղածները պատմեցի իրեն: — Քեզմէ զատ մեկը չունիմ: — Դուն իմ բարեկամս ես: — Մեր տունը երեք սենեակ ունի, մերը՝ ինչոք հատ ունի: — Ամեկնը հոն նստեր էին: — Ես շինած եմ ասիկա:

Օրինակ. — Սենեակդ ազուոր է: — Գրիգոր ստախօս տղայէն չ'ախորժիր:

Բ Ա Յ

Ե Ն Յ Ա Կ Ա Յ

ԻՅ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՀՈՎԻՒՐԸ

Արեւը ծագելուն պէս՝ հովիւը իր հօտը կ'առնէ, դաշտը կը տանի արածելու համար: Գառնուկը, ուլը կը ցատկաւան խոտերուն վրայ, իրենց մօր քով: Պահապան շունը անոնց վրայ կը հսկէ: Եւ հովիւը կանանց մարդին վրայ տարածուած՝ կը նիրհէ ծառի մը հովանին տակ: Անուշ հովը կը փչէ: Սրինգի մը ձայնը կը հնչէ անտառին խորէն, և լեռը արձագանգ կու տայ: Թռչունը կ'երբզէ մացառին մէջ, սլխարը կը մայէ, և օդը կը լեցուի այս բնական երաժշտութեամբ:

Հ Ր Ա Ջ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 121. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստուգծել բայերի:
- 125. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 126. Խօսքեր շինել հետեւեալ եկրպակներուն գործողութիւնը ցուցնող բայերով.
Եկրպակներ. — Տղայ, Թռչուն, ճուղ, գանգակ, ջուր, կրակ, հով:
Օրինակ. — Տղան կու լայ:
- 127. Խօսքեր շինել հետեւեալ բայերուն յարմար եկրպակներ գտնելով.
Բայեր. — կը բառաչէ, կը հաչէ, կը կտրէ, կը խնդայ, կը փայլի, կը Թռչի, կը հոսի:
Օրինակ. — կովը կը բառաչէ:

128. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Հովիւը երբ իր հօտը արածելու կը տանի 2. — Ո՞վ կը ցատկաւան խոտերուն վրայ 3. — Ո՞վ կը հսկէ անոնց վրայ 4. — Հովիւը քնէ կ'ընէ 5. — Ի՞նչ ձայն կը հնչէ անտառին խորէն 6. — Ո՞վ արձագանգ կու տայ 7. — Արձագանգը քնէ է: 8. — Ո՞վ կ'երբզէ մացառներուն մէջ 9. — Ոչխարները քնէ կ'ընեն 10. — Օդը ինչո՞վ կը լեցուի 11. — Ի՞նչ է բնական երաժշտութիւնը:

129. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ բայը.

Ես	կը հսկեմ	Մենք	կը հսկենք
Դու	կը հսկես	Դուք	կը հսկեք
Ան	կը հսկէ	Անոնք	կը հսկեն

Գ Ա Ս

77. Բայը ի՞նչ կը ցուցնէ: — Բայը բան մը ընել կամ ըլլալ կը ցուցնէ, ինչպէս. *սեւնել, մեռնիլ*:

78. Եկրպակն ի՞նչ է: — Եկրպակն բային գործողութիւնը ընողն է, ինչպէս. *ես սեսայ, քոյրս մեռաւ*:

79. Եկրպակն ի՞նչպէս կը գտնուի: — Եկրպակն կը գտնուի ո՞վ հարցումը ընելով, ինչպէս. *Ո՞վ սեսաւ. — Ես: — Ո՞վ մեռաւ. — Բոյրս*:

80. Եկրպակն ի՞նչ սեակ բառ է: — Եկրպակն ընդհանրապէս անուն մը կամ գերանուն մըն է, ինչպէս. *քոյրս, Ես*:

Ս Ե Ռ Ի Խ Ն Դ Ի Բ

Լ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԲԱՂԵՂԸ ԵՒ ԿԱՂՆԻՆ

Բաղեղ մը՝ կաղնիի մը կոճղին փաթթուած՝ կ'աճէր ու կը բողբոջէր ծլարձակ: Կաղնին զայն կը պահպանէր շարունակ հովէն ու անձրեւէն, իսկ բաղեղը կը գեղազարդէր դարաւոր ծառը իր գունազեղ ծաղիկներով: Օր մը, բաղեղը շատ ձանձրանալով այս խաղաղ կեանքէն, կամաց մը բաժնուեցաւ իր պաշտպան հովանիէն, ու գնաց բաց օդին մէջ մինակ ապրելու: Բայց իր անխոհեմութեան պատիժը շուտով գտաւ, որովհետեւ հիւսիսակը փչեց ուժգին, և բալլակ բունը որ ամէն զեփեւուի կը շարժի, սկսաւ ծածանիլ, ծռիլ, իջնել, ելլել, մինչեւ որ խորտակուելով ինկաւ, ու ցամքեցաւ հովին և արեւուն տակ:

Հ Ր Ա Ն Ա Ն Կ Ն Ե Ր

130. Օրինակել այս հասուածը, ցոյց տա սեռի խնդիրները ստորագծելով:

132. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

81. Քանի՞ սեսակ խնդիր կայ: — Երկու տեսակ խնդիր կայ. սեռի խնդիր և բնութեան խնդիր:

82. Սեռի խնդիրը ի՞նչ հոլով կ'ըլլայ եւ ի՞նչ հարցումով կը գտնուի: — Սեռի խնդիրը հայցական հոլով կ'ըլլայ և զո՞ւմ կամ ի՞նչ քանիջ հարցումով կը գտնուի, ինչպէս. Կասուն ծեծեցի: — Զո՞ւմ ծեծեցիր: — Կասուն:

132. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւու.

- 1. — Բաղեղը որո՞ւ փաթթուած էր: 2. — Ի՞նչ է բաղեղը: 3. — Ի՞նչ է կաղնին: 4. — Այս երկու ծառերէն որն է աւելի ուժովը: 5. — Ո՞րը ծաղիկ կու տայ: 6. — Ո՞րը օգտակար կ'ըլլայ միւսին: 7. — Բաղեղը ի՞նչ ըրաւ: 8. — Բաղեղին ըրածը օգտակար եղա՞ւ իրեն: 9. — Ինչո՞ւ վնասակար եղաւ: 10. — Ի՞նչպէս պէտք էր վարուիլ:

133. Գտէ՛ք հետեւեալ բայերուն յարմար սեռի խնդիրները.

- Դասատուն . . . կը կրթէ: Մայրը . . . կը սնուցանէ: Որդերը . . . կը կրծնէ: Արեւը . . . տաքցուց: Ատաղձագործը . . . շինեց: Հովը . . . պիտի խորտակէ: Կովը . . . կու տայ: Ոչխարը . . . կ'ուտէ: Կատուն . . . բռնեց: Մեղուները . . . կը շինեն: Քոյրս . . . կորսնցուց:

15. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊԱՀՈՒՄԾ ԳԱՆՁԸ

Երկրագործ մը հիւանդոտ կը զգայ Թէ մահն է շատ մօտ, Ու կը ժողվէ մահճին շուրջ Իր զաւակներն աչալուրջ:

«Տըղմբ, չըլլայ որ երբեք Կ'ըսէ, չըլլայ որ ծախէք Հօրեանկան մեր կալուած, Զի գանձ մըն է հոն պահուած:

Ձեմ գիտեր տեղն այդ գանձին, Բայց փորեցէք առանձին. Մարդ չիմանայ ձեզմէ զատ, Պեղեցէք հողն անվընտ:

Երբոր մեռաւ ծերունին, Միշտ փորեցին արտելին, Եւ օրերով տքնեցան Յետոյ ըրին վարուցան:

Ու չըզլտան գանձ բընաւ, Բայց շատ առատ հունձք եղաւ. Տըղաքն ըսին. «Հասկըցանք Այդ ճոխ գանձն էր աշխատանքս»

Բ Ն ՈՒ Յ Ե Ա Ն Խ Ն Դ Ի Ր

ԼԱ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Վ. Ե. ՀԱՆՁՆՆՈՒԹԻՒՆ

Հարուստ տիկին մը ծանրագին չրջագետ մը յանձներ էր աղքատ գերձակուհի մը կարելու համար: Խեղճ աղջիկը կանթեղին լոյսովը գիշերը կ'աշխատէր, երբ յանկարծ կանթեղը չրջելով կազը թափեցաւ, և չփակին թեզանիքներէն մէկն ալ բռնկեցաւ: Գժբախտ աղջիկը յուսահատութենէն կու լար կ'ողբար և չէր համարձակեր տիկնոջ ներկայանալ: Բայց ան, հետեւեալ օրը, ոչ միայն չյանդիմանեց զինքը, այլ և կարողչէքին վրայ նուէր մըն ալ աւելցուց իր պատճառաւ կրած տառապանքին համար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 134. Օրինակել այս հասուածը, և ստուագծել բնութեան խնդիրները
- 135. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

83. Բնութեան խնդիրը ի՞նչ հալով կ'ըլլայ, եւ ի՞նչ հարցումով կը գտնուի: — Բնութեան խնդիրը ընդհանրապէս տրական, բացառական և գործիական կ'ըլլայ ու կը գտնուի որո՞ւ կամ ի՞նչ բանի, որովհետե՞ կամ ի՞նչ բանէ, ինչո՞վ կամ ի՞նչ բանով հարցումներով:

136. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Հարուստ տիկին մը ինչ յանձներ էր դերձակուհիին
- 2. — Շրջագետս բառը սենյո՞ խնդիր է թէ բնութեան խնդիր այս խօսքին մէջ:
- 3. — Աղջիկը ինչո՞ւ կանթեղին լոյսովը կ'աշխատէր:
- 4. — Կանթեղին չրջելէն ինչ պատահեցաւ:
- 5. — Ուրիշ ինչ վտանգ կրնար պատահիլ:
- 6. — Կար կարող աղջիկը ինչո՞ւ այնքան յուզուեցաւ:
- 7. — Տիկնոջ ինչ ըրաւ:
- 8. — Այդ տիկնոջ ըրածը ինչ տեսակ գործ էր:

137. Գտէ՛ք հետեւեալ բայերուն յարմար բնութեան խնդիրներ եւ հարցումներուն տեղ գրէք.

Ազարակապանը (որմէ) կամ կը կծէ: Մշակները (ինչ բանով) ցորենը կը հնձնու (Որո՞ւ) երկու ոչխար յանձնեցինք արածելու համար ես (ինչ բանով) չեմ կրնար գուարձանալ: Դուն (ինչ բանէ) չես ասորո՞ժիր: Անոնք (ինչ բանի) ուշադրութիւն չեն ընել: Մենք միշտ (ինչո՞վ) կը ճամբորդենք:

138. Գտէ՛ք հետեւեալ խօսքերուն մէջ բնութեան խնդիրները.

Ծովը լեցուն է ձուկերով: Միշտ ձեզմէ մեծերուն նայեցէք և անոնցմէ օրինակ առէք: Փայտը կացինով կտրեց: Անծանօծ տղոց հետ մի խաղար: Անմիտ բարեկամներէն հեռու կեցէք: Հաւատքով սպրեցէք:

ԲԱՅԵՐՈՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԸ

ԼԲ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՓՈՍՏՈՒԹՅՆԵՐԸ

Մեր պարտեզը լեցուն է փոռուռաներով: Երբ գիշեր ըլլայ, ծառերուն ճիւղերուն մէջէն երեւան կու գան պզտիկ կանթեղներու պէս: Կը ցատկուան, կը թռչտին, կ'ելլեն, կ'իջնեն, իրարու ետեւէ կը վազեն, ծաղիկներուն շուրջը կը դառնան, և երբ մացառներուն վրայ թառին, կարծես իրենք ալ լուսեղէն ծաղիկներ են: Եղբայրս զանոնք կը բռնէ, և տուփի մը մէջ կը պահէ: Հոն քիչ քիչ լոյսերսին կը մարի ու կը մնանին: Այս բանը իմ սրտէս շատ կը դպչի. չեմ կրնար վրասել այն խեղճ պզտիկ անասուններուն, որոնց տեսքը այնքան հաճոյք կը պատճառէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 139. Օրինակել այս հասուածքը, ցոյց տալ դերանունները իրենց դէմքերովը, եւ ստորագծել քայերը:
- 140. Մտովի այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

- 84. Ժառանակը ֆանի° է: — Ժառանակը երեք է. ներկայ, անցեալ և ապառնի:
- 85. Ներկան, անցեալը եւ ապառնին ֆանի° սեռակ են: — Ներկան մէկ է. Անցեալը երկուք է. անցեալ անկասար և անցեալ կասարեալ: Ապառնին երկուք է. քացարձակ ապառնի և անկասար ապառնի:

- 141. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.
 - 1. — Ձեր պարտեզը ինչով լեցուն է: — Ի՞նչ է փոռուռանս
 - 3. — Յորեկներն ալ իր լոյսը կ'երեւայ: 4. — Ինչո՞ւ չ'երեւար: 5. — Դի՞շերները քիչ կ'ընեն փոռուռաները: 6. — Եղբայրդ քիչ կ'ընէ անոնց: 7. — Ի՞նչ կ'ըլլան անոնք այդ տուփին մէջ: 8. — Այդ բանը որո՞նք սրտին կը դպչի: 9. — Ինչո՞ւ համար: 10. — Պէտք է չարչարենք կենդանիները մեր զուարճութեան համար:

142. Խոնարհել եւ գոց ստովիլ հետեւեալ քայը.

	ԵԶԱԿԻ	ՅՈՒՆԱԿԻ	
Ես	կը վազէի	Մենք	կը վազէինք
Դու	կը վազէիր	Դուք	կը վազէիք
Ան	կը վազէր	Անոնք	կը վազէին

143. Հետեւեալ քայերը եզակի ընել.

Կը կարդար, — Կը յափաքին: — Պիտի ժպտինք, — Երգեցինք, — Կը պարենք, — Պիտի ինդան: — Աղաչեցինք, — Կը յուզուիք, — Ղրկեցինք, — Պուսցիք:

16. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՍՏՈՒԹՅՆ

Ես կը սիրեմ բացաստաններն անտառին Գիշերուան զով ժամերուն մէջ՝ առանձին. Բստուերին մէջ կը գտնեմ լոյս բաւական, Զի իմ կանթեղս է միշտ ինձմէ անբաժան:

Երբ երկինքին մարին շողերն ու կայծեր ձամբուն վըրայ, զոր մուծ գիշերն է ծածկեր, Ես ցոյց կու տամ իրեն շաւիղն անցորդին, Մոլորակներն երբ բողի տակ պահուրտին:

Սակայն ցորեկն երբ ճաճանչովն արեւուն Կ'ըլլան դաշտերն ու քաղաքներն ողորուն, Ես կը բաշուիմ. ինձմէ, մեծեր Թող ճըգնին Լուսաւորել Թղտերարեմն աշխարհին:

Ժ. ԺԱԲ ԲՈՒՆԱ

Է Ա Կ Ա Ն Բ Ա Յ

Սահմանական եղանակ Ներկայ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես եմ	Մենք ենք
Բ. »	Դուն ես	Դուք էք
Գ. »	Ան է	Անոնք են

Անցեալ Անկասար

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես էի	Մենք էինք
Բ. »	Դուն էիր	Դուք էիք
Գ. »	Ան էր	Անոնք էին

Անցեալ Կասարեալ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես եղայ	Մենք եղանք
Բ. »	Դուն եղար	Դուք եղաք
Գ. »	Ան եղաւ	Անոնք եղան

Բացարձակ Ապառնի

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես պիտի ըլլամ	Մենք պիտի ըլլանք
Բ. »	Դուն պիտի ըլլաս	Դուք պիտի ըլլաք
Գ. »	Ան պիտի ըլլայ	Անոնք պիտի ըլլան

Անկասար Ապառնի

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես պիտի ըլլայի	Մենք պիտի ըլլայինք
Բ. »	Դուն պիտի ըլլայիր	Դուք պիտի ըլլայիք
Գ. »	Ան պիտի ըլլար	Անոնք պիտի ըլլային

Հրամայական եղանակ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	— —	Մենք ըլլանք
Բ. »	Դուն եղի՛ր	Դուք եղէ՛ք

Ստորագասական եղանակ Ներկայ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես ըլլամ	Մենք ըլլանք
Բ. »	Դուն ըլլաս	Դուք ըլլաք
Գ. »	Ան ըլլայ	Անոնք ըլլան

Անկասար

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես ըլլայի	Մենք ըլլայինք
Բ. »	Դուն ըլլայիր	Դուք ըլլայիք
Գ. »	Ան ըլլար	Անոնք ըլլային

Անորոշ եղանակ

Աներեւոյր

Ըլլալ

Ներկայ Ընդունելութիւն

Եզող

Անցեալ Ընդունելութիւն

Եղած, եղեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Ըլլալու

Ս Տ Ո Ր Ո Գ Ե Լ Ի

ԼԳ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԼԱԼԿԱՆ ՏՂԱՆ

Սարգիս լալկան տղայ մըն է : Ոչ կրնաս ըրածին զխողովորին ընել, ոչ ալ կատակի ձեռով խօսք մը ըսել իրեն : Մայրը յուսանատ է սնոր կրթութեան մասին, որովհետեւ եթէ իր մէկ յանցանքը երեսին տայ, անմիջապէս աչքերը կը թըջուին, ու կը սկսի լալ : Դէժքը միշտ կախ է, և թարթիչներուն ետին արցունքի կաթիլ մը պատրաստ կը կենայ : Ես չեմ ուզեր իրեն մօտենալ, վասն զի իր վարմունքը անտանելի է ինձի :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 144. Օրինակել այս հասուածը, ևւ ստորագծել ստորագելիները :
- 145. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը :
- 146. Գրել հետեւեալ խօսքերը միայն մէկ ևերակայով :

Յակոր և Սարգիս չար են : Մաննիկ և Սօֆիկ հնազանդ են : Սոխակն ու դեղձանիկը երգիչ են : Կատուն և մուկը զող են : Ես և բոյրս տկար էինք : Հայրս և մայրս զժրամատ եղան :

Օրինակ. — Յակոր չար է :

Գ Ա Ս

86. Ի՞նչ է ստորագելից : — Ստորագելին անուն մը կամ ածական մը է, որ էական բային հետ կը գործածուի, և ենթակային ինչ կամ ինչպէս ըլլալը կը ցուցնէ :

87. Ստորագելից ի՞նչ հոլով եւ ի՞նչ թիւ կ'ունենայ : — Ստորագելին միշտ ուղղական կ'ըլլայ և սովորաբար եզակի կը մնայ :

147. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ի՞նչպէս տղայ է Սարգիս :
- 2. — Կրնաս դիտողութիւն ընել իր ըրածին :
- 3. — Ինչո՞ւ համար :
- 4. — Մայրը ինչո՞ւ յուսանատ է իր մասին :
- 5. — Ի՞նչ կը նշանակէ յուսանատ ըլլալ :
- 6. — Իր դէմքը ինչպէս է :
- 7. — Արցունքը հարկէ կը վազէ :
- 8. — Կ'ուզես իրեն մօտենալ :
- 9. — Ինչո՞ւ համար :

148. Ստորագելիներ դնել հետեւեալ կէտերուն տեղ :

Մարդը . . . է : Օձը . . . է : Կեանքը . . . է : Մոլորակները . . . են : Ծաղիկը . . . է : Ծառերը . . . են : Օղբ . . . է : Այգին . . . է : Ազբիւր . . . է : Երկինքը . . . է : Ապակին . . . է : Հասցը . . . է :

17. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՀԱՅԼԻՆ

Փոքրիկ Աննան հայլին մէջ կը զմայլեր
 իր դէմքին . . .
 «Շուտ տեղը դի՛ր, գօչեց մայրը անհամբեր,
 Այդ հայլին»
 — «Իմ պատկերս հոն տեսնել կ'ուզեմ,» պոռաց ան
 Վերջապէս . . .
 Ու կը ճըչէր, կու լար, կ'ողբար բարձրաձայն
 Խենդի պէս :
 «Տեսնել կ'ուզես, մայրիկն հարցուց, նայէ լաւ,»
 Եւ Աննան
 Իր զայրոյթովն անուշի դէմք մը տեսաւ . . .
 Ինքն էր ան :

ԼՈՒԻ ՌԱԹԻՉՊՕՆ

ԵՐԵՔ ԼՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԴ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԱՐԾԱԹ ԳՐԱՍԵՆ

Կազանդին՝ Պօղոսին հայրը արծաթ դրամ մը տուաւ իրեն որ իր քրոջը՝ Նոյեմբին հետ երթայ շաքար գնէ: Քոյր և եղբայր ճամբան քալած ատեննին խանութնու ըուն կը նայէին, որոնց ցուցափեղկերուն մէջ շարուած էին գոյնզգոյն շաքարէ խաղալիկներ, ծաղիկներ, պտուղներ: Նոյեմբի ամէնուն ալ կը հաւնէր և ամէնէն ալ գնել կը բաղձար: Իսկ Պօղոս կը խորհէր թէ պէտք չէր դրամը պարապ տեղը վառնել: Յանկարծ պղտիկ աղքատ աղջիկ մը որ ձեռք չունէր և որուն վիզէն պարկ մը կախուած էր, եկաւ քովերին կայնեցաւ, «Անօթի եմ» ըսաւ: Պօղոս և Նոյեմբի իրարու երես նայեցան: Իրենք կուշտ էին: Այլ շաքար ուտելու ակտրժակնին չմնաց: Պօղոս կամաց մը իր արծաթ դրամը աղջկանը պարկին մէջ նետեց, և տուն վերադարձան երկուքն ալ զուարթ ու երջանիկ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 149. Գրել այս հասուածին ամէն մէկ բային ներքեւ ո՛ր շնորհարեան վերաբերիլ:
- 150. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 151. Այս հասուածին բոլոր բայերը անկերտոյքի վերածել, եւ ամէն մէկը գազ գազ սիւնակներու մէջ գրել իր շնորհարեան համեմատ:

Գ Ա Ս

88. Քանի՞ շնորհարիւն կայ: — Երեք շնորհարիւն կայ. Ա. եղ վերջաւորող բայերը, ինչպէս՝ սիրել, Բ. իր վերջաւորող բայերը, ինչպէս՝ խօսիլ, Գ. ալ վերջաւորող բայերը, ինչպէս՝ կարդալ:

89. Ի՞նչ է անկերտոյքը: — Անկերտոյքը՝ եղ, իր, ալ վերջաւորող բայերուն ձեւն է. բային անունն է:

152. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Պօղոսին հայրը ի՞նչ տուաւ իրեն կազանդին օրը: 2. — Ինչո՞ւ տուաւ: 3. — Քոյր և եղբայր ի՞նչ կ'ընէին ճամբան քալած ատեննին: 4. — Ի՞նչ շարուած էր ցուցափեղկերուն մէջ: 5. — Նոյեմբի ի՞նչ կ'ընէր: 6. — Պօղոս ի՞նչ կը խորհէր: 7. — Ի՞նչ պատահեցաւ այն միջոցին: 8. — Աղքատ աղջիկը ի՞նչ ըսաւ: 9. — Պօղոս և Նոյեմբի ի՞նչ ըրին: 10. — Ի՞նչ ընէր ալ անօթի էին: 11. — Պօղոս ի՞նչ ըրաւ: 12. — Յետոյ ի՞նչ ըրին: 13. — Ինչո՞ւ համար ուրախ և երջանիկ էին:

153. Յոքնակիի վերածել ի՞թ. ընծիրցուածը՝

Օրինակ. — Արեւը ծագելուն պէս հովիւները իրենց հօտերը կ'առնեն դաշտերը կը տանին, կայն:

Ա. ԼՇՈՐԴՈՒՅԻՒՆ. — ՍԻՐԵԼ

Սահմանական եղանակ

Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կը սիրեմ	Կը սիրենք
Կը սիրես	Կը սիրէք
Կը սիրէ	Կը սիրեն

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յոքնակի //
Կը սիրէի	Կը սիրէինք
Կը սիրէիր	Կը սիրէիք
Կը սիրէր	Կը սիրէին

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յոքնակի
Սիրեցի	Սիրեցինք
Սիրեցիր	Սիրեցիք
Սիրեց	Սիրեցին

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի սիրեմ	Պիտի սիրենք
Պիտի սիրես	Պիտի սիրէք
Պիտի սիրէ	Պիտի սիրեն

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի սիրէի	Պիտի սիրէինք
Պիտի սիրէիր	Պիտի սիրէիք
Պիտի սիրէր	Պիտի սիրէին

Հրամայական եղանակ

Եզակի	Յոքնակի
—	Սիրենք
Սիրէ՛	Սիրեցէ՛ք

Ստորադասական եղանակ

	Ներկայ	Յոքնակի
Եզակի		Սիրենք
Սիրեմ		Սիրէք
Սիրես		Սիրեն
Սիրէ		

Անկակար

	Յոքնակի //
Եզակի	Սիրէինք
Սիրէի	Սիրէիք
Սիրէիր	Սիրէին
Սիրէր	

Անորոշ եղանակ

Անեռելոյք

Սիրել

Ներկայ Ընդունելութիւն

Սիրող

Անցեալ Ընդունելութիւն

Սիրած, սիրեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Սիրելու

Բ. ԼՇՈՐԴՈՒՅԻՆ. — ԽՕՍԻԼ

Սահմանական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կը խօսիմ	Կը խօսինք
Կը խօսիս	Կը խօսիք
Կը խօսի	Կը խօսին

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Կը խօսէի	Կը խօսէինք
Կը խօսէիր	Կը խօսէիք
Կը խօսէր	Կը խօսէին

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յոքնակի
Խօսեցայ	Խօսեցանք
Խօսեցար	Խօսեցաք
Խօսեցաւ	Խօսեցան

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի խօսիմ	Պիտի խօսինք
Պիտի խօսիս	Պիտի խօսիք
Պիտի խօսի	Պիտի խօսին

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի խօսէի	Պիտի խօսէինք
Պիտի խօսէիր	Պիտի խօսէիք
Պիտի խօսէր	Պիտի խօսէին

Հրամայական եղանակ

Եզակի	Յոքնակի
—	Խօսինք
Խօսէ՛	Խօսեցէ՛ք

Ստորագասական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Խօսիմ	Խօսինք
Խօսիս	Խօսիք
Խօսի	Խօսին

Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Խօսէի	Խօսէինք
Խօսէիր	Խօսէիք
Խօսէր	Խօսէին

Անորոշ եղանակ

Անտեսույթ

Խօսիլ

Ներկայ Ընդունելութիւն

Խօսող

Անցեալ Ընդունելութիւն

Խօսած, խօսեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Խօսելու

Գ. ԼՇՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱՐԴԱԼ

Սահմանական եղանակ

Ներկայ

Եզակի	Յորճակի
Կը կարդամ	Կը կարդանք
Կը կարդաս	Կը կարդաք
Կը կարդայ	Կը կարդան

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յորճակի
Կը կարդայի	Կը կարդայինք
Կը կարդայիր	Կը կարդայիք
Կը կարդար	Կը կարդային

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յորճակի
Կարդացի	Կարդացինք
Կարդացիր	Կարդացիք
Կարդաց	Կարդացին

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յորճակի
Պիտի կարդամ	Պիտի կարդանք
Պիտի կարդաս	Պիտի կարդաք
Պիտի կարդայ	Պիտի կարդան

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յորճակի
Պիտի կարդայի	Պիտի կարդայինք
Պիտի կարդայիր	Պիտի կարդայիք
Պիտի կարդար	Պիտի կարդային

Հրամայական եղանակ

Եզակի	Յորճակի
—	Կարդանք
Կարդա՛	Կարդացե՛ք

Ստորագասական եղանակ

Ներկայ

Եզակի	Յորճակի
Կարդամ	Կարդանք
Կարդաս	Կարդաք
Կարդայ	Կարդան

Անկասար

Եզակի	Յորճակի
Կարդայի	Կարդայինք
Կարդայիր	Կարդայիք
Կարդար	Կարդային

Անորոշ եղանակ

Անեղբույր

Կարդալ

Ներկայ Ընդունելութիւն

Կարդացող

Անցեալ Ընդունելութիւն

Կարդացած, կարդացեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Կարդալու

ԲԱՅԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԵ՛. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ՝ — ՎԱՐԳԻՆԵՆԻՆ

Փոքրիկ քոյրս վարդենի մը ունէր իր պատուհանին առջեւ, զոր շատ կը սիրէր: Չէր ուզեր որ մէկը դպչի անոր. և երբ գարունը գար և վարդերը բուսնէին, ա՛լ անոր քովէն չէր հեռանար: Ջուր կու տար, դօս թերթերը կը փետտէր, սաստիկ արևէն ու խոնաւ ցուրտերէն կը պահպանէր զայն: Բայց, որովհետև դպրոց կ'երթար, շատ անգամ դասերուն չէր հասներ վարդենիին պատճառաւ, և յանդիմանութիւն կը լսէր վարժուհիէն: Օր մը, առանց վարդենիին ջուր տալու, ելաւ վարժարան գնաց: Իրիկունը, իր աղուոր թփիկը չորցեր էր:

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 154. Խաչանիշով ցոյց տալ կենրականները եւ ստորագծել քայերը:
- 155. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 156. Յորնակիի վերածել այս հասուածը:

Գ Ա Ս

90. Բայր ի՞նչպէս կը համաձայնի իր ենթակային հետ: — Բայր թիշով ու դեմքով կը համաձայնի իր ենթակային հետ:

91. Բայր ե՞րբ յոմնակի կը դրուի: — Բայր յոքնակի կը դրուի երբ իր ենթական յոքնակի է, և կամ երբ քանի մը եզակի ենթակայ ունի:

157. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Փոքրիկ քոյրդ ի՞նչ ունէր: 2. — Երբ գարունը գար, ի՞նչ կ'ընէր: 3. — Ի՞նչպէս կը խնամէր զայն: 4. — Ի՞նչ է վարդենին: 5. — Իր ծաղիկը ի՞նչպէս կը կոչուի, և ի՞նչ գոյն ունի: 6. — Քոյրդ ինչո՞ւ յանդիմանութիւն կը լսէ վարժուհիէն: 7. — Օր մը ի՞նչ պատահեցաւ: 8. — Վարդենին ի՞նչ եղաւ:

158. Խոնարհել պահպանել, շեղ քայերը:

18. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ — ԵՐԲ ԶԻՆՆ ԳԱՅ

Երկիրն հագուեր է ճերմակ
Ձիւն համակ,
Ու կը փչեն հովեր ցուրտ
Ծովէն լուրձ:

Ա՛լ լըտիկ է ճէր թռչուն
Դողդոջուն,
Ու երդին մօտ կը թառի
Կը տառի:

Մենք բաշուած ենք ասղին տար
Յարկին տակ,
Կը ճաշակենք անուշիկ
Միրգ, նուշիկ:

Իսկ սըղաքը խեղճ, լըբուած,
Ո՛վ Աստուած,
Դուն տաքցուր միշտ և հոգս
Երբ ձիւն գայ:

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

ԼԶ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՄՐՋՄԻՆԸ ԵՒ ԱՂԱՌՆԻՆ

Մրջիւն մը ջուրը խնկր էր: Քիչ մնացեր էր որ խեղդուէր, երբ ազանի մը, որ հոն մօտը կը կենար, տեսաւ զայն ու մեղքցաւ: Անմիջապէս կտուցովը խոտի չիւղ մը առաւ, և կամաց մը ջուրին վրայ գրաւ: Մրջիւնը անոր վրայ ելաւ ու ազատեցաւ: Ազանին ալ թուաւ զնայ ծառի մը վրայ թառեցաւ: Որտորդ մը որ հոնկէ կ'անցնէր, զայն տեսաւ, հրացանը լեցուց և պատրաստուեցաւ զայն սպաննելու: Բայց մրջիւնը անոր ոտքը խայթեց: Որտորդը ետին դարձաւ: Թռչունն ալ թուաւ ու ազատեցաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 159. Խաչանիշով ցոյց սայ ենթակները եւ ստորագծել թայերը:
- 160. Ստովիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 161. Օրինակել այս հասուածը, թայիւր սահմանակաւ ներկայի վերածելով:

Գ Ա Ա

92. Բայի՛ն քիւր, դեմքը, եղանակը, ժամանակը ո՛ւրիշ կը հասկցուի՛ն: — Բայի՛ն վերջաւորութենէն կը հասկցա՛ին իրեն քիւր, դեմքը, եղանակը և ժամանակը:

92. Բայի՛ն վերջաւորութիւնները ե՛րբ կը արբերի՛ն իրարմ: — Բայի՛ն վերջաւորութիւնները ամէն մէկ ընթացութեան մէջ կը արբերին իրարմէ:

94. Սահմանակաւ ներկայի՛ն վերջաւորութիւնները որո՞նք են: — Սահմանակաւ ներկայի՛ն վերջաւորութիւնները հետեւեալներն են:

- Ա. Ընթացութեան մէջ. եւ, ես, է, եւմ, եք, եւն:
- Բ. " " իւ, իս, ի, իւմ, իք, ին:
- Գ. " " աւ, աւս, այ, աւմ, աք, աւն:

162. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ի՞նչ պատահեր է մրջիւնին 2. — Մրջիւնը ի՞նչ տեսակ կենդանի է: 3. — Ի՞նչ է սննդն 4. — Կրեցէք ձեր գիտցած ճիշտերուն անունները: 5. — Ո՞վ տեսաւ մրջիւնը: 6. — Ի՞նչ ըրաւ ազանին 7. — Ի՞նչ է աղաւնոցը: 8. — Հաւերը ո՞ւր կը բնակին 9. — Մրջիւնը ի՞նչպէս ազատեցաւ 10. — Ո՞ւր թառեցաւ ազանին 11. — Ո՞վ տեսաւ զայն 12. — Որտորդը ի՞նչ ըլաւ 13. — Ո՞վ ազատեց ազանին 14. — Ի՞նչ է երախտագիտութիւնը:

163. Խոնարհել հետեւեալ թայերը՝ բերանացի եւ գրաւոր.

Թառիլ, խայթել, ազատիլ, սպաննել, պատրաստուիլ:

19. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԵՆԵՂԵՑԻՒՆ ՄԷՋ

Երկու Թափօր հանդիպեցան իրարու.
Թաղում մըն է, սեւ դագաղ մը խեղճ տղոյ.
Սեւեր հագած մայրը կ'երթայ ետեւէն,
Տրտում տըխուր՝ աչքերն անդուլ կ'արտասուեն:

Մանկիկ մըն է միւսն ալ՝ չքնող նորածին
Բենեզներու մէջ զայն կնքել կը տանին.
Թռչունի պէս ճրտուողելով կ'ուռէ կամ
Իր զըւարթ մօր Թեւելուն մէջ խանդակամ:

Երբ կ'ուարտին Թաղման հանդէսն ու կընունք,
Խաչելուձեան պատկերին տակ սրբաշուք,
Երկու մայրերն հանդիպելով՝ ծնրադիր՝
Իրարու սիրտ կը հասկընան անձկալիր:

Եւ, աղօթքի ազդեցութեամբ հրաշալի,
Չըւարթ մայրն ալ յանկարծ կու լայ, կ'այլալի՛
Դագաղին մօտ, զոր գերեզման կը տանին.
Իսկ լացող մայրն հոն կը ժպտի նորածնին:

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՅԵԱԼ ԱՆԿԱՏԱՐ

ԼԷ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԹՈՉՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ԲՈՅՆԵՐԸ

Ամառ օր մը անտառին մէջ կը պարտէի: Օղբ տաք էր: Ծառի մը տակ նստեցայ ու կը դիտէի անոր ճիւղերէն կախուած բոյները, որոնց մէջ փոքրիկ թռչունները կը ճլուրջային: Յանկարծ ծառերուն ետեւէն մէկ քանի տղաք երեւան ելան: Ասոնք ալ սկսան բոյները դիտել, յետոյ մագրցելով ծառը ելան: Այդ տղոց մէկը բոյները կը քակէր: ուրիշ մը ձագերը դուրս կը քաշէր, միւսը հակիթները կ'առնէր: Պզտիկ թռչունները միաձայն կը ձուային: Իսկ ես կը ցաւէի խեղճ պզտիկ թռչուններուն վրայ, և չար տղայ ըլլալ չէի ուզեր:

Հ Ր Ա Ջ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 164. Օրինակել այս հասուածք եւ ստորագծել րայերուն անկասարները:
- 165. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 166. Այս հասուածին անկասար բայերը կասարեալի վերածել:
- 167. Հետեւեալ բայերը անկասար ընել:
Ան քալել — Ես քաշել — Դուն երգել — Մենք խնդալ — Դուք պարել — Ասոնք սորվիլ — Ես յուզուիլ:

Գ Ա Ս

95. Անցեալ անկասարին վերջաւորութիւնները որո՞նք են: — Անցեալ անկասարին վերջաւորութիւնները հետեւեալներն են.

- Ա. Լծորդ. մէջ. եի, եիր, եր, եիևի, եիի, եիև:
- Բ. " " եի, եիւր, եր, եիևի, եիի, եիև:
- Գ. " " այի, այիր, ար, այիևի, այիի, այիև:

96. Սահմանակաւ ներկան եւ անկասարը ի՞նչ մասնիկ կ'առնեն: — Սահմանակաւ ներկան և անկասարը իրենց սկիզբը կը մասնիկը կ'առնեն:

168. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ամառ օր մը ի՞նչ կ'ընէիր 2. — Ի՞նչ կը դիտէիր 3. — Բոյնը ո՞վ կը շինէ: 4. — Ինչո՞վ կը շինէ: 5. — Տղաքը ի՞նչ ըրին: 6. — Ի՞նչ կը նշանակէ մագրցիլ: 7. — Ինչո՞ւ ծառը ելան: 8. — Թռչունները ի՞նչ կ'ընէին: 9. — Դուն ի՞նչ կը մտածէիր:

169. Յարմար բայեր դնել հետեւեալ ենթականերուն քով.

- Թռչունը և արաղաղը . . . : Սաղը և բաղը . . . : Ձին և ոչխարը . . . : Հաւը . . . : Տունը . . . : Կրակը . . . : Հովը . . . : Տղաք . . . :

170 Գ. դէմքի վերածել հետեւեալ բայերը.

- Գրեցինք — Խօսեցար — Խաղացի — Մաշեցայ — Մարեցար — Տարբանք — Գրեցինք — Բուժեցի — Լուացիր — Մտեցար — Պիտի մեռնիս — Կը սխալէիր — Կը զոռաս — Կը սողաս:

20. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲՈՅՆԸ

Ի՞նչ կ'ընէիր, անկիրձ արղաք, կը բանդէիք բոյն այն սիրուն. Արդեօք բընաւ մայր չունեցնք Որ կը մոռնաք զայն այս պանուն. Երկամաւ բոյն մէջ զըւարձ. Կակնդ օրբան, տընակ բնքուշ, Ուր հէք մայրիկն այն անմանդարտ Ձետեղած է իր բուն անուշ. Չընող արդիւնք գողովանքի. Գիտէք ինչպէս են զայն հիւսեր, Որչափ Թռչունն այն փանսարի վատներ է օր, հընարք ու սէր: Օրբաններուն էն սըխալին Գիտել կ'ուզէք, անկիրձ արղաք: Գիտէք, ձեզ պէս մարիկ մ'ունին Թռչուններն ալ, զօր կը գողնար:

ԱՆՅԵԱԼ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

ԼԵ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԱՐԹՈՒՆ ԱՂՋԻՆԸ

Արուս պատուհանին առջև նստած կար կը կարէր :
Տանը կատուն ալ քովը երկնցեր պառկեր էր իր ձաղին
հետ : Յանկարծ եկքանիկ մը ներս մտաւ, ու սարսա-
փած սկսաւ ասղին անղին թռչտիլ : Վերջապէս յողնած
գետինը ինկաւ : Կատուն իսկոյն եկքանիկին վրայ ցատ-
կեց : Արուս մտածեց որ վտանգաւոր էր կատուին ճան-
կէն թռչունը բռնի առնել : Ուստի գնաց անոր ձաղը
առաւ ու պատուհանէն վար նետելու ձեւ մը ըրաւ :
Կատուն թռչունը թողուց, և իր փիտիկին քով վազեց :
Այն ատեն Արուս եկքանիկը առաւ ու վանդակի մը մէջ
պահեց որ երգէ :

Հ Ր Ա Ղ Ջ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 171. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել քայերուն կատարեալները :
- 172. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը :
- 173. Խոնարհել կարել, նստիլ, երկնեայ քայերը :
- 174. Հետեւեալ քայերը եզակի ընել .

Կար կարեցին — Պիտի պառկինք : — Կը ցատկէինք : — Մտածե-
ցիր : — Վազեցիր : — Պիտի ընենք : — Պիտի կտորենք : — Կը թռչնէին :

Գ Ա Ս

97. Անցեալ կատարեալին վերջաւորութիւն-
ները որո՞նք են : — Անցեալ կատարեալին վեր-
ջաւորութիւնները հետեւեալներն են .

- Ա. Լծրդ. մէջ. եցի, եցիր, եց, եցիմք, եցիք, եցիմ :
- Բ. " " եցայ, եցար, եցաւ, եցանք, եցաք, եցանք :
- Գ. " " ացի, ացիր, աց, ացիմք, ացիք, ացիմ :

175. Պատասխանել նիւեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր .

- 1. — Արուս ինչ կ'ընէր ? 2. — Կատուն ո՞ր էր ? 3. — Ի՞նչ պատու-
նեցաւ ? 4. — Յետոյ եկքանիկը ինչ ըրաւ ? 5. — Ի՞նչ է եկքանիկը ? 6. —
Ի՞նչ կը նշանակէ սարսափած ? 7. — Կատուն ինչ ըրաւ ? 8. — Արուս
ինչ մտածեց ? 9. — Ի՞նչ ըրաւ ? 10. — Ինչո՞ւ համար այդպէս ըրաւ ?
11. — Կատուն ինչ ըրաւ ? 12. — Եկքանիկը ինչ ըրաւ ? 13. — Ո՞վ ազա-
տեց եկքանիկը ?

176. Տարբեր կերպով մը պատկերէք ու գրեցէք այս ընթերցումը :

177. Խոնարհել սարսափիլ բայը :

21. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — « ԶՕՐ ՄԵՐ » Ը

— Աղօթքիդ մէջ, ինչո՞ւ աղպէս
Կանգ կ'առնես ?
Օ՞ն ըսիքսէ, ետ մի մընար
Անդադարի
Ընէ տեսնեմ « Տնք մեզի հաց, »
— « Մեզի հաց . . . »
— Բայց կը կենաս նորէն այդ տեղ
Ամէն նեղ,
Եւ ցած ճայնով բառեր կ'ընես
Խենդի պէտ,
— Անոյ՜ մալիկ, մըտիկ ըրէ,
Ու ներէ,
Կ'աղօթէի որ հացին հետ
Մեզ յաւէտ,
Ինչ մ'ալ կարող տայ զե՞մ Աստուած
Ողորմած :

ԲԱՅԱՐՁԱԿ ԱՊԱՌՆԻ ԵՒ ԱՆԿԱՏԱՐ ԱՊԱՌՆԻ

ԼԹ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ — ԵՐՐՈՐ ՄԵՆՆԱՐ

Քանի մը տարիէն ես պիտի մեծնամ: Դպրոցական շրջանս պիտի աւարտեմ, ու դպրոցէն պիտի ելլեմ: Այն ատեն պիտի սկսիմ տանը գործերուն աշխատիլ, և մօրս պիտի օգնեմ իր բոլոր աշխատութեանց մէջ: Սեղանը ես պիտի յարգարեմ: Վեր վար պիտի աւլեմ, անկողինները ես պիտի շտկեմ: Կարասիներուն փոշիները պիտի մաքրեմ: Երբոր լուացք ընկնք, ձերմակեղէնները ես պիտի փռեմ, պիտի ժողվեմ, պիտի ծալլեմ ու պիտի արգուկեմ: Վերջացէս ամէն ջանք պիտի ընեմ որ տուներնիս մաքուր ու կանոնաւոր ըլլայ, և մայրս չյոգնի: Որովհետեւ մայրս շատ կը սիրեմ:

Հ Ր Ա Ն Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 178. Օրինակել եւ ստորագծել ապառնիւներ:
- 179. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 180. Բացարձակ ապառնի Բ. դեմքի վերածել բոլոր բայերը:
Օրինակ. — Քանի մը տարիէն դուն պիտի մեծնաս, և այլն:
- 181. Անկասար ապառնի Բ. դեմքի վերածել բոլոր բայերը:
Օրինակ. — Քանի մը տարիէն ան պիտի մեծնար, և այլն:

Դ Ա Ս

98. Բացարձակ ապառնի ի՞նչպէս կը շինուի: — Բացարձակ ապառնին կը շինուի սահմանական ներկային կը մասնիկին տեղ պիտի դնելով, ինչպէս. կը սիրեմ, պիտի սիրեմ:

99. Անկասար ապառնի ի՞նչպէս կը շինուի: — Անկասար ապառնին կը շինուի սահմանական անկասարին տեղ պիտի դնելով, ինչպէս. կը սիրեի, պիտի սիրեի:

182. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Երբոր մեծնաս ի՞նչ պիտի ընես? — Ի՞նչ աշխատութիւններ կ'ան տան մէջ? 3. — ձերմակեղէնները ի՞նչ խնամքի պէտք ունին լուացքէն ետքը? 4. — Ինչո՞ւ կ'արդկեն ձերմակեղէնները? 5. — Ո՞ր ձերմակեղէնները օպայով կ'արդկեն? 6. — Օսլան ի՞նչ բանի կը ծառայէ? 7. — Ինչո՞ւ պիտի ուզես մասնակցիլ այդ աշխատութեանց?

22. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ — ԿԱՊՈՑ ՊԱՐԻԿԸ

Պատաւ կին մը, օր մը, կողով մը շալկած
Միլլով լեցուն զանազան,
Լեռնէն կ'երթար անկաակած,
Երբոր զըպաւ բար մ'անագին
Իր սորբին,
Միլլերն ալ վար թախեցան,
Ճիշդ այդ պահուն գեղջուկ տղիկ մը կ'անցնէր
Շուտ վազելով անդադար,
Ձեռքը բռնած ծրարներ
«Տըղան, ըսաւ, կնիկն անոր
Խնորաւոր,
Ի՞նչ մը կեցիր, մի փութար
Սա միլլերը մի կտեղ ժողվեմք, կ'աղայեմ,
Գիւղէն կուգամ շատ յոգնած,
Եւ առանձին կարող չեմ»
Երբ տըղան գործն աւա տեց
Խանդով մեծ,
Պատան անոր քով զընաց,
Տըւաւ փայտի մեծ ու պղտիկ կըտորներ,
Բայց տըղուն ձեռք կար շատ բան,
Այդ փայտերը ի՞նչ ընէր:
Երկու հատը ծոցը զըրաւ
Դժուարաւ,
Յետոյ զընաց իր ճամբանս
Բայց տեսաւ որ անոնք զինքը կը նեղեն,
Ծոցէն առեց ու ժգնակի,
Փայտերն էին ոսկեղէն:
Եւ մեր տըղին բզգաց մեծ ցաւ,
Եւ դարձաւ.
Ոչ փայտ զըտաւ, ոչ ոսկի
Կապոյտ պարիկն էր այդ պատան արտաւոց
Որ գիւղին մէջ կը շրջէր,
Եւ տղիկանց ու տըղոց
Ոսկի, գոմար ու մարմաներ
Կը բաժնէր.
Մեղք որ տըղան ճանչցած չէր:

Հ Ի Ա Մ Ա Յ Ա Կ Ա Ն

Խ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ԴԱՍՏԻՍՏՐԱԿԻՆ ԽՐԱՏՆԵՐԸ

Երէկ դպրոցին մէջ մեր դաստիարակը ըսաւ մեզի. «Ժամանակը մեծ դրամագլուխ մըն է, որմէ ամէնքնիդ ալ ունիք. անոր յարգը գիտցէ՛ք և պարապ տեղը մի՛ վատնէք զայն: Մարդ կրնայ իր դրամը մատուկին մէջ պահել որ չկորսուի. բայց ժամանակը ձեռքերնին չէ. կ'անցնի, կ'երթայ, և անցնելէն ետքը ա՛լ ետ չի դառնար: Ուստի ջանացէ՛ք որ օգուտ քաղէք անկէ: Աշխատեցէ՛ք որ վայրկեան մը պարապ տեղը չկորսուի, և երբեք չպիտի զղջաք:

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

183. Ստորագծել այս հասուածին հրատայականները:

184. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

185. Խոնարհել պահել բայը:

Դ Ա Ս

100. Որո՞ցք ե՞ն հրատայականին վերջաւորութիւնները: — Հրատայականին վերջաւորութիւններն են.

- Ա. Լծորդութեան մէջ. է', եցէ'f, ե'նf:
- Բ. " " " է', եցէ'f, ի'նf:
- Գ. " " " ա', ացէ'f, ա'նf:

186. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւար.

- 1. — Ի՞նչ է դրամագլուխը: 2. — Ի՞նչ ըսել է վատնել: 3. — Ի՞նչ կը նշանակէ յարգը գիտնալ: 4. — Խնայողութիւն ընող անձին ի՞նչ անուն կու տան: 5. — Ի՞նչ ըսել է օգուտ քաղել: 6. — Օգուտ բառին ածականը ի՞նչ է: 7. — Կորսուիլ բային գոյականը ի՞նչ է:

187. Խոնարհել վատնել, կորսուիլ բայերը:

23. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԱՆԿԻՒԿԻՆ ԿՈՒՆԸ

Նիրճէ, մանկիկս իմ սիրուն,
Անուշ բունով նիրճէ դուն:
Օրբանիդ բով եկան հիւր
Արեւն. արծիւն ու զեփիւռ.
Թողած ծովերն, ամպն ու սար,
Համրոյր բերել քեզ հազար:

Բացաւ արծիւն իր Սեւեր
Գլխուդ վերեւ ոսկեհեր,
Շրժունքներուդ վերայ նուր
Սրակեց արփին վարդ և հուր,
Ու փայփայեց քամին զով
Այտերդ իր նուրբ բեհեզով:

Նիրճէ, մանկիկս իմ սիրուն,
Անուշ բունով նիրճէ դուն:
Բոյնը դարձաւ գոռ արժուին.
Մարը մտաւ լոյս արփին.
Թըռաւ զքնաց իր մօր բով
Զեփիւռն անհուն նագանբով:

Սուգին դարձին անձկալիլ
Մայրին հայցուց. «Ո՞րք էիր,
Դեւերու հետ կրուուեցար,
Յուզեցիր ծով ու մացաւո»
Իսկ համրոյրով մը ջերմին
Պատասխանեց խօլ քամին.

«Ես ծառ ու ծով չեմ յուզեր,
Եւ դեւի հետ չեմ կրուուեր.
Մանկիկին բով ամէս օր
Ըսի երգեր ու օրօր.
Նիրճէ մանկիկս իմ սիրուն,
Անուշ բունով նիրճէ դուն»

ՄՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ԵՒ ԱՆԿԱՏԱՐ

ԽԱ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Ա.Ջ. ՉԵՌՔԸ ԵՒ ՉՍԽ ՉԵՌՔԸ

Օր մը աջ ձեռքը ձախին ըսաւ. «Դուն աւելորդ բեռ մըն ես մարդուն համար. աւելի աղէկ էր որ բնագոյութիւն չունենայիր. ամէն բանի մէջ ես եմ իրեն ծառայողը: Եթէ աշխատիլ ուզէ, ես եմ որ կը գրեմ, կը կարեմ, կը ցանեմ, կը հնձեմ. եթէ անօթեայ, ես եմ որ զինքը կը կշտայնեմ. եթէ վտանգի մը հանդիպի, ես եմ որ զինքը կը պաշտպանեմ: Իսկ դուն ի՞նչ կ'ընես»: — Յանցանքը իմս չէ, պատասխանեց ձախ ձեռքը, քեզի չափ գործունեայ չըլլալու. եթէ մարդիկ քեզի պէս զիս ալ գործածէին, թերեւս ես ալ քու ըրածներդ ընէի: Սակայն պէտք չէ ուրանաս որ դուն շատ դժուարութիւն պիտի կրէիր, եթէ ես չըլլայի. որովհետեւ ամէն բանի մէջ ինձի կարօտ ես:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 188. Օրինակել այս հասուածը եւ ցոյց սալ ստորադասական ներկաները մէկ զծով, իսկ անկասարները երկու զծովք
- 189. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

101. Ստորադասականը ի՞նչպէս կը շինուի: — Ստորադասականին թէ ներկան, թէ անկասարը սահմանականին ներկայէն և անկատարէն կը շինուին անոնց առջեւի կը մասնիկը ջնջելով, ինչպէս. կը գրեմ, գրեմ. կը գրեի, գրեի:

190. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Աջ ձեռքը ի՞նչ ըսաւ ձախին: 2. — Աջ ձեռքով ի՞նչ գործեր կրնանք կատարել: 3. — Ձախ ձեռքը ի՞նչ պատասխանեց: 4. — Ո՞րը իրաւունք ունէր:

191. Խոնարհել, բերանացի եւ գրաւոր, այս ընթերցուածին մէջ զըսնուած ստորադասականներուն թէ՛ ներկաները եւ թէ՛ անկասարները:

192. Ստորադասական ներկայի, յետոյ անկասարի վերածել հետեւեալ քայերը:

Կը հազամ: — Կը շանամ: — Կը պարտիմ: — Կը խմեմ: — Կը հառաչեաւ: — Կը մերժեաւ: — Կը խօսիւ: — Կը հեւայ: — Կը ծիծաղի: — Կը մանէ: — Կը մեկնի: — Կը պարտպին: — Կը դառնանք: — Կը քաշնս: — Կը ներէք: — Կը շրջին: — Կը խոտանաք: — Կը լսենս:

ԱՆՈՐՈՇ ԵՂԱՆԱԿ ԿԱՍ ԴԵՐԲԱՅ

ԽԲ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԳՈՐԾՆԵԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԳԱՏՈՒՆ

«Կ'ուզէի շատ հարուստ ըլլալ, շատ եկամուտներ ունենալ, որպէս զի կարենայի աղքատներուն օգնել, հիւանդանոցներ հաստատել, դպրոցներ կառուցանել, մատենադարաններ հիմնել: Մեզք որ ունեցածս չի բաւեր այս փափաքներս գործադրելու», կ'ըսէր հարուստ մարդ մը, որ ընտանիք չունէր: — «Եթէ այդ ամէնուն չի բաւեր, անշուշտ մէկ հատին կը բաւէ. նախ այդ մէկը ըրէ՛», պատասխանեց բարեկամ մը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

193. Օրինակի այս հասուածք, ստորագծել աներեւոյրները եւ ն, աւ, ապ գիրերով նշանակել ներկայ, անցեալ եւ ապառնի ընդունելութիւնները:

194. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Գ Ա Ս

102. Աներեւոյրը ինչէ՞ն կը շիւնդի: — Աներեւոյրը կը շիւնդի սահմանական ներկային առաջին դէմքէն, առջեւի կըն վերցնելով ու վերջի մ գիրը շի փոխելով, ինչպէս. կը խօսիմ, խօսիլ:

103. Որո՞նք են ներկայ, անցեալ, ապառնի ընդունելութիւններուն վերջաւորութիւնները: — ներկայ ընդունելութեան վերջաւորութիւնն է՝ ող, անցեալին ած, եր, ապառնիին՝ երու կամ արու:

104. Աներեւոյրը եւ ընդունելութեան երեք ժամանակները ի՞նչ կը կոչուին: — Աներեւոյրը և ընդունելութեան երեք ժամանակները անորոշ եղանակ կամ դերբայ կը կոչուին:

195. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Ի՞նչ կ'ըսէր հարուստ մարդը որ ընտանիք չունէր: 2. — Ինչո՞ւ կ'ուզէր շատ հարուստ ըլլալ: 3. — Փափաք բառին բայը ինչպէս կ'ըլլայ: 4. — Կը բաւէ բային աներեւոյրը ինչպէս կ'ըլլայ: 5. — Ինչո՞ւ հարուստ մարդը չէր կրնար իր փափաքները գործադրել: 6. — Ի՞նչ պատասխանեց իր բարեկամներէն մէկը: 7. — Ի՞նչ է այս պատասխանին բարոյականը:

196. Խոնարհել գործադրել բայը:

197. Հետեւեալ բառերուն ամէն մէկովը գաւ գաւ նախադասութիւններ շինել.

Բարեկամ, բարեկամութիւն, բարեկամանալ, բարեկամական

198. Լուծել վերոյիշեալ բառերը:

24. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՆՆՈՒՆԳԻՆ ՎԱՐԳԵՐԸ

Մէզին մէջէն ղեկտնմբերին
Տրտում վարդեր ալ կը փծծին
Նըման աչքին արցունքով լի,
Զոր չի վառեր իղձ մը կեանքի
Արեւն անոնց բուրում չի տար
Ոչ ալ գոյներ ոսկներկար.
Բայց սիրտերուն գէթ վշտարեկ
Դալուկին ցաւ չ'ազդեր երբք:
Եւ քանի որ մատղոջ գարուն
Նորարողը ճողկներուն
Կը սանձանէ գեղն իր փայլուն,
Տառապողին համար, ո՞վ Տէք,
Թող որ փծծին միշտ այդ վարդեր,
Այդ ձընունդի տոճոյն վարդեր:

ԱՌՆՈՒՑ

ԳՏՆԵԼ, ՄՏՆԵԼ, ԵԼԼԵԼ, ԻՋՆԵԼ, ՀԵԾՆԵԼ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Բ Ա Ղ Ն Գ Ղ Ը

Պարտէզի մը մէջ բաղեղ մը կար, որ չկրնալով մինակ կենալ, իր մօտերը գտնուած ցեցի մը փաթթուեցաւ: Իրենցմէ հետո՛ւ՝ դաշտին մէջ՝ եղեւին մըն ալ կար. բաղեղը զայն ցիցին ցոյց տալով ըսաւ. «Սա ծառը ի՛նչ տղեղ կ'երեւայ քու քովդ. ի՛նչ ծուռումուռ հասակ, ի՛նչ անհաճոյ գոյն ունի: Դուն ի՛նչ ազուարես, հասակդ ի՛նչպէս շիտակ ու ճապուկ է:» Քանի մը օրէն պարտիզպանը պարտէզ իջաւ, ցիցը անկէ առաւ տարաւ, և եղեւինը գտաւ բերաւ անոր տեղը սնկեց: Բաղեղը մինակ մնալով՝ այս անգամ ալ ելաւ եղեւինին քով գնաց, անոր փաթթուեցաւ, ու ցիցին տուած գովեստները սկսաւ այս անգամ ալ անոր տալ:

Հ Բ Ա Ղ Ն Գ Ղ Ը Ե Ր

- 199. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստորագծել նկր վերջացող բայերը:
- 200. Խոնարհել՝ բերանացի եւ գրաւոր՝ իջնել, գսնել, եղել (եղնել) բայերը:

Գ Ա Ս

105. ԳՏՆԵՂ բայը ո՞ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուի եւ ի՞նչպէս կ'ըլլան կասարեալն ու հրամայականը: — ԳՏՆԵՂ բայը Ա. լծորդութեան՝ սիրելին պէս կը խոնարհուի, և կատարեալը կ'ըլլայ. գՏայ, գՏար, գՏաւ, գՏակիք, գՏաք, գՏակ: Իսկ հրամայականը կ'ըլլայ. գՏի՛ր, գՏնե՛նիք, գՏե՛ք:

106. Ո՞ր բայերը գՏՆԵՂին պէս կը խոնարհուին: — ԳՏՆԵՂին պէս կը խոնարհուին սՏնել, եղել, իջնել, հեծնել:

201. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Բաղեղը ի՛նչ ըրաւ:
- 2. — Բաղեղը ի՛նչն էր չէր կրնար կանգուն կենալ:
- 3. — Բաղեղը ի՛նչ ըրաւ ցիցին:
- 4. — Ի՞նչ է ցիցը:
- 5. — Ի՞նչ կը նշանակէ ճապուկ բառը:
- 6. — Փարքուեցաւ ի՛նչ ժամանակ է:
- 7. — Ի՞նչ է փարքուեցաւին աներեւոյրը:
- 8. — Պարտիզպանը ի՛նչ ըրաւ:
- 9. — Ի՞նչ է եղեւինը:
- 10. — Բաղեղը ի՛նչ ըրաւ եղեւինին:
- 11. — Ի՞նչ ըսաւ անոր:
- 12. — Ի՞նչ է շողոխորոշիւնը:
- 13. — Ի՞նչպէս կ'ըլլայ շողոխորոշիւն բառին ածականը:
- 14. — Ի՞նչպէս կ'ըլլայ բայը:

202. ԳՏՆԵՂ հետեւեալ զոյակամներուն բայերը:

- Մշակ — Պատասխան — Ծիծաղ — Համբերութիւն — Յուզում — Լուծիւն — Օրինակ — Քայլ — Կար — Անձրի — Տարածիւն — Տէր — Ծառայ — Սուտ — Խաչ — Նաւ — Սուր

25. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԱՆԾԵՂՆ ՈՒ ԽԱՅՏԻՏԸ

Օր մը ըսաւ շատգրուց
 Անծեղն անուշ խալտիտին.
 «Սորվեցնէր երգ մ'ինձ բերնուց
 «Գարնան երգէդ, զոր լըսողներ կը զմայլին»
 — «Կատակ չ'ուզեր, սիրելին,
 Բու տեսակէդ անձեր բան մը չեն սորվիր»
 — «Պատճառն ըսել կը հաճիս»
 — «Ով որ կ'ուզէ բան մը սորվիլ, ամպիսին
 Պէտք է ըլլայ ունկընդիր»
 Շատաստան ալ մտիկ չ'ընէր ուրիշին»

ՏԻՄԻՆ ՏԸ ԼԱ ՁԵՌԱՆՏԻԵՒ

ԱՌՆԵԼ, ԽԱԾՆԵԼ, ԹՒՔՆԵԼ, ՊԱԳՆԵԼ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԴԹ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Ա.ՉՆԻԻ ԱՏԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Ծերունի մը փոքրիկ թուանը հետ դռնէ դուռ կը մուրար: Խեղճին աչքերը չէին տեսներ, և դժբախտ տղան դիմացը ելլողին կ'աղաչէր, կը պաղաատէր որ բան մը տայ իրեն կոյր ծերունին կերակրելու համար: Օր մը մինչև իրիկուն պտրտեր էին, և կտոր մը չոր հաց միայն կըցեր էին ձեռք անցընել: Օղը ցուրտ էր, և ձիւնը իրենց ձեռքերն ու երեսները կը խածնէր: Ծերունին շատ անօթեցեր էր. «Տղա՛ս, քիչ մը բան ուտե՛նք,» ըստ: Թուր հանեց հացին կտորը անոր տուաւ: Մեծ հայրը, առնելով հացը, հարցուց. «Ի՞նչն ալ ոչնի՛ս:» — «Ունի՛մ, մեծ հայր» պատասխանեց տղան, և զլուխը անոր ծունկին վրայ դնելով անօթի քնացաւ:

Հ Ր Ա Ն Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 203. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել ներ վերջաւորող բայերը:
- 204. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 205. Խոնարհել խածնէ, պագնէ, թփնէ բայերը:

Գ Ա Ս

107. Ո՞ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուի առնէր բայը, եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ կասարեալն ու հրահայրականը: — Առնէր բայը Ա. Լծորդութեան պէս կը խոնարհուի, և կատարեալը կ'ըլլայ. առի, առիւր, առաւ, առիւն, առիւք, առիւն: Հրահայրականը կ'ըլլայ. ա՛ն, առնե՛նք, առե՛ք:

108. Ո՞ր բայերը այսպէս կը խոնարհուին: — Այսպէս կը խոնարհուին խածնէր, թփնէր, պագնէր:

206. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ծերունին ինչ կ'ընէր Սոուանը հետ: 2. — Ինչո՞ւ չէին աշխատեր անոնք փոխանակ մուրալու: 3. — Աչքը չտեսնողին ինչ կ'ընեն: 4. — Ականջը չլսողին: 5. — Ձխտողին: 6. — Փոքրիկ տղան ինչ կ'ընէր: 7. — Ինչո՞ւ համար: 8. — Օր մը ինչ պատահեցաւ: 9. — Ի՞նչ կը նշանակէ ձիւնը երեսներին կը խածնէր: 10. — Ծերունին: 11. — Տղան ինչ պատասխանեց: 12. — Ինչո՞ւ տուտ խօսեցաւ: 13. — Ի՞նչպէս ուրախութիւն էր այդ: 14. — Սուտ խօսողին ինչ կ'ընեն: 15. — Ձարիք գործողին: 16. — Բարիք գործողին: 17. — Այդ տղուն ըրածը բարիք էր թէ չարիք:

26. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՇԱԳԱՆԱԿԸ

Վարպետին հետ օր մը Արսէն կու գար ժուռ. « — Բան սորվիլը ինչ անհամ է և անժուռ. Ինչո՞ւ տղար այնչափ ատեն աշխատին,» Կ'ըսէր Արսէն վարպետին:

Ուսուցիչը դեռ չէր տըւած պատասխան, Երբոր յանկարծ իր ոտքին տակ մեր տըղան Տեսաւ ծաղկած մարմանդներուն մէջ փոշոտ խոշոր փեճեկ մը փըշտո:

Ձեռքն երկնցուց մանկիկին խկոյն առնելու — Ըզգուշացիր ու մի դպչիր — Բայց ինչո՞ւ — Ամէն կողմէ պաշարած են փուշեր զայն — Մէջը պըտնուղ կայ սակայն:

— Եթէ դպչես, փուշերն ըզբեզ կը խայծեն — Բայց ամէն օր միւր չի գտներ մարդ գետնէն, Ի՞նչ փոյժ բիշ մը թող իմ մատերս ալ ցաւին, Հոգ չեմ ըներ բընախն:

— Այո, տըղան, բայց սորվէ որ ուսման ալ Մարդ դըժուարաւ կրնայ այսպէս տիրանալ. Այդ փուշերն են աշխատութեան նըշանակ, Մէջն է պահուած շագանակ:

ՆԻԼ ԵՒ ՉԻԼ ՎԵՐՋԱՅՈՂ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԵ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԳԱՐՈՒՆԸ ԵՒ ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ

Երբ գարունը գայ, գաշտերը, պարտէզները գոյն-
ըզգոյն ծաղիկներով կը զարդարուին: Մանուշակը, լե-
ւակը, կուսածաղիկը, խաժուրիկը կապոյտ են, թէպէս
բոլորովին իրարու չեն նմանիր գոյնով: Շուշանը, յաս-
միկը, ձիւնածաղիկը, հովտաշուշանը, երիցուկը ձերմակ
են. բայց ոչ մէկը միւսին կրնայ բաղդատուիլ: Հարս-
նուկը, կակաչը, շահօքրամը կարմիր են: Նունուֆարը,
միմուկը, նարգէսը, շահպրակը, քրքումը, հրանունկը
դեղին են. և ասոնցմէ շատերը գեղեցիկ բոյր ունին:
Բայց ամէնքն ալ վաղանցուկ են. գարունէն ետքը, կը
դեղնին, կ'անցնին, և հոտերնին կը փախչի: Նունուֆարը
միայն կ'ապրի, և այդ պատճառաւ անթառամ ալ կը կոչուի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 207. Օրինակել այս հասուածը, եւ usorագծել նիւ, չի վերջացող բայերը:
- 208. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 209. Խոնարհել բերանացի եւ գրաւոր՝ անցնիլ, դպչիլ բայերը:

Գ Ա Ա

109. Ո՛ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուին
հասնիլ եւ թոյիլ բայերը, եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ
անոնց կասարեալն ու հրամայականը: — Հասնիլ
և թոյիլ բայերը Բ. լծորդութեան՝ խօսիլին պէս
կը խոնարհուին, բայց կատարեալնին կ'ըլլայ. հա-
սայ, հասար, հասաւ, հասանի, հասաի, հասան.
թոայ, թոար, թուաւ, թուանի, թուաի, թուան.
Իսկ հրամայականնին կ'ըլլայ. հասի՛ր, թոյի՛ր:

110. Ո՛ր բայերը ասոնց պէս կը խոնարհուին:
— Ասոնց պէս կը խոնարհուին նիլ և չիլ վերջացող
բայերը, ինչպէս. հասնիլ, թուանիլ, մեռնիլ,
անցնիլ, հազնիլ, փախչիլ, փոչիլ, դպչիլ,
կպչիլ, փակչիլ:

210. Պասսախանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Ծաղիկները երբ կը ծլին 2. — Գարնան ամիսները որո՞նք են 3. — Կապոյտ ծաղիկներէն որո՞նք են որ հոտ ունին 4. — Երիցուկը ինչպէս է, հոտ ունի, ինչ բանի կը ծառայէ 5. — Հարսնուկը ո՞ր կը բուսնի 6. — Կակաչը աղուր է թէ շահօքրամը 7. — Դեղին ծաղիկնե-
րուն մէջէն ո՞րն է այն որ չի ծառայիր 8. — Միմուկը ինչ ձև ունի 9. — Ուրիշ ինչ ծաղիկներ կը ճանչնար 10. — Ո՞ր ծաղիկները ամէնէն աւելի կը սիրէք:

211. Հետեւեալ պատմութիւնը գրել ընդարձակելով.

Սիմոն ազնիւ տղայ մըն է — Ամէնուն հետ քաղաքավարութեամբ
կը վարուի — Անուշ ընաւորութիւն մը ունի, և ամէնքը զինքը կը սիրեն:
— Շատ բարեկամներ ունի, որոնք հաճոյք կը զգան իր ընկերակցութենէն:

212. Այս պատմութեան հակառակը գրել

Օրինակ. — Սիմոն կոպիտ տղայ մըն է, և այլն:

27. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱԿԱԶՆ ՈՒ ՄԵՆԱԿԸ

Փունջի մը մէջ, ծաղիկներով լի նարատ,
Կակաչն օր մը եղաւ վարդին դըրացի.
Շուտով անոր բուրումն առաւ քաղցրահոտ:
Պէտք է ընտրել միշտ ընկերներ խելացի:

ՆԱԼ ՎԵՐՋԱՑՈՂ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԶ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԱՆՀՆԱԶԱՆԳԻ ԱՂՋԻԿԸ

Աղքատ կին մը, որ պզտիկ աղջիկ մը ունէր Նուարդանունով, ամէն օր կ'երթար օրականով աշխատելու: Առտուները, մեկնած պահուն, քովը կը կանչէր իր սիրելի աղջիկը, և շատ մը խրատներ կու տար անոր, մանաւանդ կը պատուիրէր որ պատուհանէն վար չկախուի և հորին չմօտենայ: Նուարդ բարի և աշխատասէր էր. մօրը բացակայութեան միջոցին տունը կը կենար, իր պարտքերը կը ճանչնար և կը կատարէր, որպէս զի մայրիկը հանդիսա ընէ դարձին: Բայց մեծ թերութիւն մը ունէր. անհազանդ էր: Օր մը, լսեց որ յուզարկաւորութիւն մը կ'անցընէին փողոցին ծայրէն. պատուհանը բացաւ, և այնքան վար կախուեցաւ որ սալայատակին վրայ ինկաւ, և գլուխը ջախջախուեցաւ:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 213. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել նազ վերջացող բայերը:
- 214. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 215. Խոնարհել վախնալ, ճանչնալ, տախնալ, հասկնալ բայերը:

Գ Ա Ս

111. Բարկանալ բայը ո՞ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուի, եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ կատարեալն ու հրամայականը: — Բարկանալ բայը Գ. լծորդութեան կարդային պէս կը խոնարհուի, բայց կատարեալը կ'ըլլայ. բարկացայ, բարկացար, բարկացաւ, բարկացաւիք, բարկացաւք, բարկացան: Իսկ հրամայականը կ'ըլլայ. բարկացի՛ր:

112. Ո՞ր բայերը այսպէս կը խոնարհուին: — Այսպէս կը խոնարհուին նազ վերջացող բայերը, ինչպէս. ճանչնալ, գիտնալ, գողնալ, վախնալ, կենալ, աւչնալ, տախնալ, մօտենալ, հասկնալ:

216. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Նուարդին մայրը ինչ տեսակ կին էր, և ինչ կ'ընէր:
- 2. — Առտուները ինչ պատուէր կու տար իր աղջկանը:
- 3. — Նուարդ ինչպէս աղջիկ էր:
- 4. — Մօրը բացակայութեանը ինչ կ'ընէր:
- 5. — Ի՞նչ թերութիւն ունէր:
- 6. — Ի՞նչ է անհազանդութիւնը:
- 7. — Այս բառին հակառակը ինչ է:
- 8. — Օր մը ինչ պատահեցաւ:
- 9. — Այս պատմութիւնը ինչ կը սորվեցնէ մեզի:

217. Լուծել վերոգրեալ հասուածին բոլոր բայերը:

Լ Ո Ւ Ծ Մ Ա Ն Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Ունէր	Ունենալ բայ, սանմ. անկ. եզ. Գ. դէմք:
Կ'երթար	Երթալ բայ, սանմ. անկ. եզ. Գ. դէմք:
Աշխատելու	Աշխատիլ բայ, սպատնի ընդունելութիւն:

Գիտողութիւն. — Բայ մը լուծելու համար պէտք է ըսել թէ ինչ է բային անունը և թէ ինչ ժամանակ, ինչ եղանակ, ինչ քիւ և ինչ դեմք է:

118. Խոնարհել գողնալ բայը:

ԱՆԿԱՆՈՆ ԲԱՅԵՐ

ԽԵ՛. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՈՐԿԻՐԱՄՈՒ ՏՂԱՆ

Երուանդ որկրամոլ տղայ մըն էր: Օր մը խոհանոց երթալով՝ պնակով բան մը նշմարեց դարանի մը վրայ: Կարծեց որ անուշեղէն մըն է: Բայց դարանը բարձր էր, և հարկ եղաւ երկու աթոռ իրարու վրայ դնել, ու ինք ալ անոր վրայ ելլելով, հազիւ կրցաւ ձեռքը պնակին հասցնել: Յանկարծ մատերը խայթուեցան: Տղան սարսափած ետ քաշուելու միջոցին՝ աթոռները շարժեցան ու ինք գետինը ինկաւ: Պնակին մէջ ողջ խեչեփառներ կային, որոնք վար թափեցան: Երուանդ վախէն սկսաւ լալ պոռալ: Ծառաները վազեցին եկան, և անոր որկրամոլ ըլլալը գիտնալով՝ վրան խնդացին: Երուանդ ուրիշ անդամ ստանկ բան չըբաւ:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 219. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստորագծել անկանոն բայերը
- 220. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 221. Խոնարհել ուսեղ եւ բանալ բայերը:

Դ Ա Ս

113. Անկանոն բայերը որո՞նք են: — Անկանոն են այն բայերը, որոնք առանց յատուկ օրէնքի մը կը տարբերին ընդհանուր կանոնէն կասարեային կամ հրատապականին մէջ, և կամ երկուքին մէջ միանգամայն:

114. Որո՞նք են անկանոն բայերը: — Անկանոն բայերն են. քերել, դնել, զարնել, ընել, շտել, ուսել, տեսնել, սանիլ, գալ, ըլլալ, ընել, երթալ, բանալ, դառնալ, իյնալ, մնալ:

222. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Երուանդ ինչպէս տղայ է: 2. — Ի՞նչ նշմարեց խոհանոցին մէջ: 3. — Ինչո՞ւ երկու աթոռ դրաւ իրարու վրայ: 4. — Ի՞նչ պատահեցաւ երբ ձեռքը պնակին երկնցուց: 5. — Իյնալ անկանոն բայ է Թէ կանոնաւոր: 6. — Ի՞նչ կար պնակին մէջ: 7. — Խեչեփառը ինչ է: 8. — Զրային կենդանի է Թէ ցամաքային: 9. — Երուանդ ինչո՞ւ լացաւ պոռալ: 10. — Ծառաները ինչ ըրին: 11. — Ուրիշ անգամ ստանկ բան ըրաւ Երուանդ: 12. — Ինչո՞ւ համար չըբաւ:

223. Խոնարհել ընել բայը՝ բերանացի եւ գրաւոր:

224. Սահմանական անկասարի վերածել հետեւեալ բայերը.

Ես զարնել — Դուն ուտել — Ան բանալ — Մենք լալ — Դուք գալ — Անոնք տալ — Ես դառնալ — Դուն իյնալ

Դիտողութիւն. — Լալ, տալ, գալ բայերը փոխանակ կը ի կու կ'առնեն խոնարհման մէջ, ինչպէս. կու լամ, կու տամ, կու գամ

28. ԱՐՏԱԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊԱՐԾԵՆԻՅՈՑ ԱՂՋԻԿԸ

Աղջիկ մը ելած սեղանին վըրան.
«Տես, հայրիկ, կ'ըսէր, հասակս է երկայն»
Հայրն ըսաւ անոր. «Իշխր ատկէ դուն,
Պիտի կարծընայ հասակդ ալ իսկոյն»
Ո՞վ է առակիս աղջիկն անձեազով.
— Ան որ կը պարծի իր սուտ պերճանքով:

Ա Ն Կ Ա Ն Ո Ն Բ Ա Յ Ե Ր

ԱՆԵՐԵՆՈՅՔ	Սահմանական Կասարեալ	Հրամայական
Բերել,	Բերի, բերիր, բերաւ, բերինք, բերիք, բերին,	Բեր :
Դնել,	Դրի, դրիր, դրաւ, դրինք, դրիք, դրին,	Դրի :
Չարնել,	Չարկի, զարկիր, զարկաւ, զարկինք, զարկիք, զարկին,	Չարկ :
Ընել,	Ըրի, ըրիր, ըրաւ, ըրինք, ըրիք, ըրին,	Ըրի :
Ըսել,	Ըսի, ըսիր, ըսաւ, ըսինք, ըսիք, ըսին,	Ըսի :
Ուտել,	Կերայ, կերար, կերաւ, կերանք, կերաք, կերան,	Կեր :
Տեսնել,	Տեսայ, տեսար, տեսաւ, տեսանք, տեսաք, տեսան,	Տես :
Տանիլ,	Տարի, տարիր, տարաւ, տարինք, տարիք, տարին,	Տարի :

ԱՆԵՐԵՆՈՅՔ	Սահմանական Կասարեալ	Հրամայական
Պալ,	Եկայ, եկար, եկաւ, եկանք, եկաք, եկան,	Եկուր :
Լալ,	Լացի, լացիր, լացաւ, լացինք, լացիք, լացին,	Լաց :
Տալ,	Տուի, տուիր, տուաւ, տուինք, տուիք, տուին,	Տուր :
Բանալ,	Բացի, բացիր, բացաւ, բացինք, բացիք, բացին,	Բաց :
Դառնալ,	Դարձայ, դարձար, դարձաւ, դարձանք, դարձաք, դարձան,	Դարձիր :
Երթալ,	Գացի, գացիր, գնաց, գացինք, գացիք, գացին,	Գնա :
Իյնալ,	Ինկայ, ինկար, ինկաւ, ինկանք, ինկաք, ինկան,	Ինկիր :
Մնալ,	Մնացի, մնացիր, մնաց, մնացինք, մնացիք, մնացին,	Մնացիր :

Թ Ո Ղ Ո Ւ Լ Բ Ա Յ Ը

Սահմանական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կը թողում	Կը թողունք
Կը թողուս	Կը թողուք
Կը թողու	Կը թողուն

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Կը թողուի	Կը թողուինք
Կը թողուիր	Կը թողուիք
Կը թողուր	Կը թողուին

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յոքնակի
Թողուցի	Թողուցինք
Թողուցիր	Թողուցիք
Թողուց	Թողուցին

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի թողում	Պիտի թողունք
Պիտի թողուս	Պիտի թողուք
Պիտի թողու	Պիտի թողուն

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի թողուի	Պիտի թողուինք
Պիտի թողուիր	Պիտի թողուիք
Պիտի թողուր	Պիտի թողուին

Հրամայական եղանակ

Եզակի	Յոքնակի
—	Թողո՛ւնք
Թո՛ղ	Թողուցե՛ք

Ստորադասական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Թողում	Թողունք
Թողուս	Թողուք
Թողու	Թողուն

Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Թողուի	Թողուինք
Թողուիր	Թողուիք
Թողուր	Թողուին

Անորոշ եղանակ

Անեքելոյք

Թողուլ

Ներկայ Ընդունելութիւն

Թողող

Անցեալ Ընդունելութիւն

Թողած, թողեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Թողելու

Պիտողութիւն . — Ուշ վերջացող բայերէն շատ քիչեր կը գործածուին աշխարհաբարի մէջ և ընդհանրապէս անկանոն խոնարհում ունին:

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅ

ԻԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԹՈՒՆՍԱԸ

Մեր հաւերէն մէկը թուխտի նստեր էր: Երեք օր առաջ, հաւկիթներուն պատեանները ծակելով, ճերմակ աղուորիկ վառեակներ դուրս ելան: Ասոնք դեռ թեթեւ աղուամազով մը հաղիւ ծածկուած՝ կը մսին, կը դողդղան: Մայրերնին զանոնք իր փետուրներուն ներքեւ կը տաքցնէ, կտուցովը ուտելիք կու տայ անոնց, և պտըտած ատեննին վրանին կը հսկէ որ մէկը չդպչի անոնց: Եթէ մէկը ձագերուն մօտենայ, անոր վրայ կը յարձակի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 225. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել ներգործական բայերը
- 226. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 227. Խոնարհել ծածկել ներգործական բային կատարեալը:

Գ Ա Ս

115. *Ներգործական բայ որո՞ւ կ'ըսուի:— Ներգործական կ'ըսուին այն բայերը, որոնց ենթական ուրիշի մը վրայ գործողութիւն մը կը կատարէ, ինչպէս. կը ծեծեմ զան, կը սիրեմ մայրս:*

116. Ո՞ր բայերը սեռի խնդիր կ'առնեն:— Միայն ներգործական բայերը սեռի խնդիր կ'առնեն:

228. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Որո՞նք հաւը թուխտի նստեր էր:
2. — Ի՞նչ կը նշանակէ թուխտի նստիլ:
3. — Ի՞նչ ելաւ հաւկիթներուն մէջէն:
4. — Ո՞վ ծակեց պատեանները:
5. — Ինչո՞վ ծակեցին:
6. — Ի՞նչ է աղուամազը:
7. — Մայրը ինչպէս կը տաքցնէ իր ձագերը:
8. — Ի՞նչպէս կը կերակրէ զանոնք:
9. — Ի՞նչ կ'ընէ եթէ մէկը մօտենայ վառեակներուն:

229. Խոնարհել ձեռնել ներգործական բային ապառնին:

29. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՀՐԵՇՏԱԿՆ ՈՒ ՄԱՆԿԻԿ

Հրեշտակ մ'աղուոր լուսահեր,
Օրբանին բով վայրահակ,
Իր պատկերն հոն կը դիտէր՝
Կարծես շուրի մէջ յստակ:

«Թո՛ղ բու տունէդ ոչ որ լայ,
Հագնի սուգի հագուստներ,
Թո՛ղ բու վերջին ժամդ ըլլայ
Ծընունդդիդ պէս խնդարեր»

«Եկուր, կ'ըսէր, վնոր մանկիկ,
Գուն՝ որ ինձի ես նըման,
Եկուր, ըլլանք երջանիկ
Երկիրն է բեզ անարժան»

«Զըլլան դէմքերն հոն տըխուր,
Մահուան ողբերն անհետին.
Երբ մարդ բեզ պէս է մաքուր,
Բարբախտ է օրն յետին»

«Ինչո՞ւ կսկիծ ու վրդով
Ճակտիդ խորշում տան բուկին,
Ինչո՞ւ աղի արցունքով
Խածուկ աչքերդ աղօտին»

Թըռաւ հրեշտակն հողածիւս,
Թեւերն ուղղեց բացխլիկ
Դէպ ի կայանն իր անձիրօ
Մեռնա զաւակդ, հէք մայրիկօ

ՈՂԳՈՒՆ

Չ Է Չ Ո Ք Բ Ա Յ

ԽՔ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԱՆԵՆՈՂԵՄ ՊԱՏՈՒՏԱԿԸ

Պատուտակ մը խոշոր մայրիկ մը կոճղին փաթթուած կը մեծնար և կապոյտ աղուոր ծաղիկներով կը դարդարուէր : Հովին հարուածները չէին դպչեր իրեն, վանն զի մայրին զինքը կը պաշտպանէր, և անձրեւէն չէր թրջուեր, որովհետև դարաւոր ծառին սաղարթները հովանի կ'ըլլային իրեն : Օր մը, սակայն, ձանձրացաւ իր խաղաղ կեանքէն, մտածելով որ ինք իր գլխուն կրնար աւելի զուարճանալ ասղին անդին թափառելով, քան թէ հոն գամուած մնալով : Ու բաժնուեցաւ իր նեցուկէն : Բայց յեղակարծ փոթորիկ մը շուտով պատժեց անխորհուրդ թուփը, ջախջախելով զայն, որ չէր գիտցեր իր հանգստութեան յարգը :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 230. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել չեզոք բայերը :
- 231. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը :
- 232. Խոնարհել ռսիլ չէզոք բային կասարեան ու հրամայականը :

Դ Ա Ս

117. Չեզոք բայ որո՞ւ կ'ըլլուի : — Չեզոք կ'ըսուին այն բայերը, որոնց ենթական գործողութիւնը ինք իր վրայ կը կատարէ, ինչպէս. կը ֆայտել, կը թղաւ, կը խաղաւ, կը ցատկել :

- 233. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.
 - 1. — Ի՞նչ է պատուտակը :
 - 2. — Իր ծաղիկները թնչ գոյն ունին :
 - 3. — Ի՞նչ է մայրին :
 - 4. — Ի՞նչպէս կը պաշտպանէր մայրին պատուտակը :
 - 5. — Պատուտակը ինչո՞ւ ձանձրացաւ իր կեանքէն :
 - 6. — Ի՞նչ ընել ուզեց :
 - 7. — Աւելի աղէկ զուարճացմա՞ւ :
 - 8. — Ի՞նչ պատահեցաւ իրեն : 1. — Թուփ բառը թնչ կը նշանակէ :

- 234. Խոնարհել փայլիլ, նսիլ չէզոք բայերուն բացարձակ եւ անկասար ապառնիւնները :
- 235. Սկզբնաստերով նշանակել հետեւեալ բայերուն չեզոքներն ու ներգործականները.

Վառել, խնդալ, կարդալ, կտալ, լալ, լուծել, հիւսել, գրկել, փամօթել, փամօռիլ, ձանձրանալ, զուարճանալ, խառնել, կտորել, Թափել, շինել, բարձրանալ, երթալ, վազել, այրիլ, մարիլ :

- 236. Վերոգրեալներէն մէյմէկ չեզոք բայ ընտրելով ամբողջացնել հետեւեալ խօսքերը.
 - ձրագը կը . . . : Կրակը կը . . . : Ձուրը կը . . . : Տուն մը . . . :
 - Գաւառը . . . : Ինչո՞ւ կու . . . : Այս տղան քիչ մը կը . . . : Մարդ երբ մինակ մնայ, կը . . . : Այդչափ շատ մի . . . : Հասակով բարձրանալը արժանիք մը չէ, պէտք է մտրով . . . :

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՅ

Ծ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՈՍԿԻ ԵՋՆԱԿՆԵՐԸ

Այլիս որ մը պարտէզ ելաւ վարդ քաղելու: Վարդենիի մը մօտեցաւ. բայց յանկարծ կանգ առաւ տեքեւներուն մէջ ոսկի եզնակներու բոյն մը նշմարելով, որուն վրայ չորս հատ փոքրիկ ձագեր կային: Այլիս այնքան յափշտակուեցաւ այս տեսարանէն որ ուզեց քակել տանիլ զանոնք, տուփի մը մէջ պահել, վարդ կերցնել անոնց, և ուզած ժամանակը դերձանի մը ծայրը կապել տալով խաղալ հետերնին. բայց վայրկեան մը խորհելէ ետքը հեռացաւ գնաց առանց բանի մը դպչելու: Մտածեց թէ չարութիւն էր աւրել այդ բոյնն ու վարդենին, որոնք այնքան աղուոր յօրինուեր էին Աստուծոմէ:

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

- 237. Օրինակել այս հասուածք եւ ստորագծել կրաւորական բայերը
- 238. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը
- 239. Խոնարհել ձեծ ու իյ կրաւորական բայը:

Գ Ա Ս

118. Կրաւորական բայ որո՞ւ կ'ըսուի: — Կրաւորական կ'ըսուին այն բայերը, որոնց գործողութիւնը ուրիշի մը կողմէն կը կատարուի ենթակային վրայ, ինչպէս. շիկեղ, շիկուիլ. խօսիլ, խօսուիլ. ծեծեղ, ծեծուիլ:

240. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

- 1. — Այլիս ինչո՞ւ պարտէզ գնաց: 2. — Ինչո՞ւ յանկարծ կանգ առաւ: 3. — Ոսկի եզնակները ինչ են: 4. — Մարդու կը վրասեն: 5. — Ինչո՞վ կը սնին: 6. — Այլիս ինչ ընել ուզեց: 7. — Ինչո՞ւ իր փափաքը չգործադրեց:

30. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՈՍԿԻ ԵՋՆԱԿՆԵՐԸ

Սաղարթներուն վըրայ աղուոր
Սատափի բոյն մ'է ինկեր.
Վարդերուն մէջ փայլուն, բոսոր,
Լեցուն ոսկի եզնակներ:

Տը՛գ, տը՛գ Թուփին մէջ կը Թը՛գին,
Տը՛գ, տը՛գ կ'ելլեն օդն ի վեր,
Եւ ոստերուն մէջ կը Թառին
Արեւուն դէմ լուսայեռ:

Կանանչ ու բիլ ճանճեր խոշոր
Կը պըտուտկին հոյլ ի հոյլ:
Թոյր Թեւերնին Թոյլ է բոլոր
Եւ ձայներնին Թե՛ծեւ սոյլ:

Ճակատնին լայն, կունակնին լայն,
Թաթիկնին հաստ, լերկ ու սուր,
Բայց մանուկներ կը մօտենան
Անոնց անվախ անսարուռ:

Կեռ ճանկերէն չըլլայ վախնար,
Չունին ասեղ ոչ խայծոց.
Գարնան՝ վարդի Թուփերուն տակ,
Մեծ զբօսանքն են տըղոց:

Կ Ո Չ Ա Կ Ա Ն

ՄԱ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՊԱՏԺՈՒԱԾ՝ ՍՏԱԼԵՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փոքրիկ Նեկտարը Հարմային ձեռքը ոսկի մը տեսնելով հարցուց. «Եղբայր, ո՞ւրկէ գտար այդ դրամը:» — «Մտռէն փրցուցի,» պատասխանեց: — «Ի՞նչ կ'ըսես, Հարմա՛, դրամը ծառին վրա՞յ կը բուսնի:» — «Հապա՛ քոյրս, չե՞ս գիտեր. եթէ այս ոսկին տնկես, եկող տարի ոսկիէ ծառ մը կ'ըլլայ:» Եւ դրամը գզրոցին մէջ պահելով ելաւ դպրոց գնաց: Նեկտար, որ անոր խօսքին հաւատացեր էր, վաղեց դրամը գզրոցէն առաւ և պարտէզին մէջ տնկեց: Իրիկուան Հարմա տուն դառնալով քրոջը ըրածը իմացաւ, ու զայրացած պարտէզ վազեց. բայց փոքրիկ աղջիկը տնկած տեղը մոռցեր էր, և ստախօս տղան ամէն կողմ փորեց ու դրամ չգտաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 241. Օրինակել այս հասուածը եւ ստորագծել կոչականները:
- 242. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 243. Խոնարհել հաւատարմութիւնը:

Դ Ա Ս

- 119. Ի՞նչ է կոչականը: — Այն անձին առնունը, որուն խօսք կ'ուղղենք, կոչական կ'ըսուի, ինչպէս. եկո՛ւր, զաւա՛կս, հաւրո՛ւրեմ գփեզ:
- 120. Կոչականը ի՞նչ հոլով կ'ըլլայ: — Կոչականը միշտ ուղղական հոլով կ'ըլլայ:

244. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Նեկտար ի՞նչ հարցուց եղբորը 2. — Հարմա ի՞նչ պատասխանեց 3. — Նեկտար հաւատոնց անոր ըսածին 4. — Հարմա դպրոց գացած ատեն դրամը ո՞ւր պահեց 5. — Նեկտար ի՞նչ ըրաւ 6. — Երբ Հարմա դպրոցէն դարձաւ, ի՞նչ պատահեցաւ:

245. Կոչականներ դնել հետեւեալ կէտերուն տեղ.

. . . եկո՛ւր դպրոց երթանք: — Ներէ՛ իմ յանցանքիս . . . : — . . . գնս սուրճ մը բեր ինձի — . . . ինչո՞ւ այդչափ տոգոյն ես — ԳՅՍ ինձի, ո՞վ . . . :

246. Խոնարհել ջանիդ, քերեղ, զարնեղ անկանոն բայերը:

247. Հետեւեալ կոչականներուն ամէն մէկուն յարմար խօսքեր շինելու

Ա՛ ստուած, եղբայր, բնրեկամ, զաւանկս:

ՅԻ. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄՐՋԻՒՆԸ

Եզը դաշտէն յոգնած դադրած կը դառնար
Յամբարար:

Մրջին մըն ալ իր եղջիւրին ծայրն ելեր
Թառեր էր:

Երբ զիւղն հասան, ընկերները պոռային
Մրջիւնին.

«Բուրիկ մրջիւն, այդպէս ո՞ւրկէ կը դառնաս,
Ի՞նչ է աս»

— «Կը հարցընէք, ապուշներ,
Չէք տեսներ,

Հողն հերկեցինք արտերուն
Օրն ի բուն»

ԲԱՑԱՅԱՅՏԻՉ ԵՒ ԲԱՑԱՅԱՅՏԵԱԼ

ՄԲ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱՄ. — ԲԱՋԱՍԻՐՏ ԱՐՄԷՆ

Երէկ գիշեր մեր դրացիին՝ Արեւեանին տունը բռնկեցաւ: Բոլոր թաղեցիները վազեցին եկան. սակայն տանը տանիքը փլեր էր արդէն, և բոլոր սնեկակները բոցի մէջ էին: Արեւեանին սղտիկ քոյրը, Սուբբիկը, մուխէն մարած դուրս հանեցին: Խեղճ աղջիկը քիչ մնաց որ պիտի խեղդուէր հոն, եթէ Արսէն, մեր քաջ խոհարարը, բոցերուն մէջ նետուելով չազատէր զայն: Սուբբիկին բոլոր ընտանիքը՝ հայրը, մայրը, եղբայրները և քոյրը երախտապարտ մնացին Արսէնին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 248. Օրինակելայս հասուածը եւ ստրագծել բացայայտիչները, իսկ բացայայտեալներուն վրայ խաչանիշ դնել:
- 249. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 250. Խոնարհել վազել, գալ եւ երախտապարտ մնալ բայերը:

Գ Ա Ս

121. Ի՞նչ է բացայայտիչը: — Այն անունը կամ ածականը որ ուրիշ անունի մը ո՞վ կամ ի՞նչ պէս ըլլալը կը բացատրէ, բացայայտիչ կ'ըսուի, և միւսը բացայայտեալ, ինչպէս. Մաղափիա՝ Կ. Պոյսոյ Հայոց Պատրիարքը. Նապի՝ Օսմանցի բանաստեղծը:

251. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Երէկ գիշեր ինչ պատահեցաւ: 2. — Ի՞նչ կը նշանակէ բռնկեցաւ: 3. — Թաղեցիները ինչ ըրին: 4. — Ի՞նչ կը նշանակէ սանիֆ: 5. — Տուն մը ուրիշ ինչ մասերէ կը բաղկանայ: 6. — Սուբբիկը ինչպէս դուրս հանեցին տունէն: 7. — Ո՞վ էր Սուբբիկ: 8. — Ի՞նչ պիտի ըլլար Սուբբիկ, եթէ Արսէն բոցերուն մէջ չնետուէր: 9. — Ի՞նչ կը նշանակէ երախտապարտ մնալ:

252. Բերանացի պատմել այս պատմութիւնը, յետոյ գրել ինքնիրեն:

253. Խոնարհել լալ, ջալ, դառնալ բայերը:

254. Հետեւեալ բայերուն գոյականներ գտնել.

Հարցնել: — Խաղալ — Պտրտիլ — Գրել — Երգել — Արտասուել — Հառաչել — Վախնալ — Սոսկալ — Զարմանալ — Տրտմիլ:

255. Հետեւեալ բայերը յոքնակի ընել:

Կը ժողվեմ — Կը Թղթատես — Կը հեգէ — Կը գնեմ — Կը ծախես — Կը նետէ — Կը ծեծեմ — Կը վանես — Կը պահէ — Կը կանչեմ — Կը ձգես — Կը մարի — Կը դեղնիմ — Կը կարօրիս — Կը մտի

32. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒՅԻՒՆ. — ՆԱԻԱՍՏԻՆ

Նաւաստի մը կը մեկնէր
 Դէպի հեռու երկիրներ,
 «Կ'երթաս, ըսաւ մէկն իրեն,
 Բայց չես վախնար ծովերէն»
 Հայրդ ու մեծ հայրդ ալ գացին,
 Եւ զոն եղան արկածին»
 — « Իսկ բուկին հայրդ ո՞ր մեռաւ: »
 — « Իր անկողնին մէջ հարկաւ: »
 — « Ուրեմն այնտեղ դուն ինչպէս
 Ամէն գիշեր կը ննչես: »

Մ Ա Կ Ր Ա Յ

ԾԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Գ.Ա.Ղ.Թ.Ա.Կ.Ն. Թ.Ռ.ՉՈՒՆՆԵՐ

Ծիծեռնակները, արագիւնները, կարմրալանջները, լորամարգիկները, տարմահաւերը գաղթական թռչուններ են: Երբոր ձմեռը մտանայ, անոնք ցուրտ երկիրներէն կը մեկնին, որովհետեւ չեն կրնար սաստիկ ցուրտերուն դիմանալ, և անօթի կը մնան, երբ ձիւնը գետինը ծածկէ: Ուստի տաք երկիրներ կ'երթան խմբովին: Նախ կը հաւաքուին մարգագետիններուն վրայ, գիւղի կամ լճակի մը եզերքը շամբերու մէջ, իրենց ուղեւորութեան օրը որոշելու համար, և յետոյ, ամէնքը միասին ձամբայ կ'ելլեն: Բայց երբ գարունը գայ, նորէն կը դառնան կը գանեն իրենց նախկին բոյնը, ուր պիտի գետեղեն իրենց նորաբողբոջ ընտանիքը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 256. Օրինակել այս հասուածքը ևւ ոտորագծել մակրայները
- 257. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 258. Հետեւեալ մակրայներէն՝ տեղ, ժամանակ, քանակութիւն, հարցում, ժխտում ցուցնողները գտա գտա սիւնակներու մէջ դնել:

Երբեմն, ոչ, հոն, շատ, ետքը, երբեք, առաջ, ինչո՞ւ, վաղը, այսօր, թիչ, շատ, վեր, արդե՞ք, ո՞ր, պակաս:

Գ Ա Ս

122. Ի՞նչ է մակրայը: — Մակրայ կ'ըստին այն բառերը, որոնք գործօրութեան մը տեղը, ժամանակը, կերպը, քանակութիւնը, ևլն. կը ցուցնեն:

123. Գլխաւոր մակրայները որո՞նք են: — Գլխաւոր մակրայներն են. այսօր, վաղը, երեկ, հիմա, ետքը, առաջ, երբեմն, երբեք, վեր, վար, այստեղ, այնտեղ, առջեւ, ետեւ, դիմաց, ինչո՞ւ, ո՞ր, ա՞րդեօք, քերտու, շատ, արեւի, քիչ, աղէկ, գեշ, շատ, կամաց, այո՞, ո՞չ, ևայլն:

259 Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր

1. — Որոնք են գաղթական թռչունները:
2. — Ի՞նչ տեսակ թռչուններ են ծիծեռնակները:
3. — Ի՞նչ գոյն ունին կարմրալանջները:
4. — Այդ թռչունները կ'ուտու՞ն:
5. — Ե՞րբ կը մեկնին ցուրտ երկիրներէն:
6. — Ինչո՞ւ կը մեկնին:
7. — Մեկնելէն առաջ ո՞ր կը հաւաքուին:
8. — Ո՞ր երկիրները կ'երթան:
9. — Ետէն կը դառնան:
10. — Ե՞րբ կը դառնան:

260. Խոնարհել ճշմարէշ ներգործական բայը եւ ճշմարտելի կրաւորական բայը:

33. ԱՐՏԱԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱՐՈՒԱԿՆ ՈՒ ՄԵԾԱՏՈՒՆԸ

Կարուակ մը կար ատենօք Որ՝ Թէպետ խեղճ, չըբաւօր, Կ'երգեր զըւարժ և անհոգ Աշխատելով ամէն օր:

Դրացի մ'ունէր մեծատուն Որ շըբեղ կեանք կը վարէր, Բայց ո՞չ հանգիստ և ո՞չ բուն Ունէր ցորեկն ու գիշեր:

Աւտըւան դէմ երբ նըրճէր, Կարուակն ելած էր արդէն, Եւ երգելով միշտ երգեր Կ'արժընընէր զայն բունէն:

Հարուստն ըսաւ օր մ'իրեն. «Կ'ուզեմ բարիք մ'ընել ես. Հարիւր ոսկի թող բերեն, Ա՛ւ, ամէնքն ալ կու տամ բեզ!»

Կարուակն առաւ երբ ոսկին Ա՛լ աշխարհք իրն էր կարծես. Բայց այդ գանձով Թանկագին Հոգն ալ մըտաւ տունէն ներս:

Դադրեցաւ ձայնն իր երգին, Քունն ալ յախաւ աչքերէն. Տանչանքն եղաւ իր բաժին Խաղաղ կեանքին փոխարէն:

Օր մ'ալ զընաց հարուստին Որ ա՛լ հանգիստ էր աւտուն «Ա՛ւ, ոսկիներդ, ըսաւ, սին, Տո՛ւր բունն ու երգս ինձի դուն»

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԾԴ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԶԱՐՍԻՐՏ ՏՂԱՆ

Անձրեւոտ օր մը պղտիկ տղայ մը, դասագիրքերը անութին տակ, կերակուրին սակառն ալ ձեռքը բռնած՝ դժուարութեամբ կը քալէր: Թրջուած սաւայասակները սահուն էին: Խեղճ տղան հաւատարակչութիւնը կորսնցնելով՝ ցեխին մէջ ինկաւ, և դէմքը բոլորովին աղտոտեցաւ: Թովմաս, որ այն տեղէն կ'անցնէր, փոխանակ անոր օգնելու՝ սկսաւ վրան խնդալ. «Մ, Պարոն, այդ ի՞նչ աղուոր ես, պեխերդ շատ շուտ բուսեր են,» պուաց հեգնութեամբ: Այս խօսքերը ըսած վայրկեանին՝ յանկարծ իր ոտքն ալ սահեցաւ ու այնպէս ուժգին պառկարձ իր ոտքն ալ սահեցաւ ու այնպէս ուժգին պառկարձ իր ոտքն ալ սահեցաւ ու այնպէս ուժգին պառկարձ:

Հ Ր Ա Ն Ա Ն Կ Ն Ե Ր

- 261. Օրինակել այս հասուածը եւ ստուգծել նախադրութիւնները:
- 262. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

124. Ի՞նչ է նախադրութիւնը: — Նախադրութիւնը բառ մըն է, որ երկու բառեր միացնելու և զանոնք յարաբերութեան մէջ դնելու կը ծառայէ:

125. Նախադրութեան առաջ դրուած բառը ի՞նչ կը կոչուի: — Նախադրութեան առաջ դրուած բառը անոր խնդիրը կը կոչուի:

126. Գլխաւոր նախադրութիւններն որո՞նք են: — Գլխաւոր նախադրութիւններն են. վրայ, իմ, սակ, շուրջ, ի վեր, մէջ, մօտ, առջեւ, ետեւ, առաջ, ետք, առանց, հաւատ, հետ, վեր, դեմ, պէս, զոտ, մեկտեղ, վար, և այլն:

263. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. — Անձրեւոտ օր մը փոքրիկ տղան ինչպէս կը քալէր? 2. — Ի՞նչ ունէր անութին տակ և ձեռքը? 3. — Ո՞վ տեսաւ զայն? 4. — Ի՞նչ ըրաւ? 5. — Ի՞նչ ըսաւ անոր? 6. — Ի՞նչու այդպէս ըսաւ? 7. — Ի՞նչ պատահեցաւ իրեն? 8. — Պէտք է ինչո՞ւլ ուրիշին պատահած դժբախտութեան վրայ?
264. Նխարգրել թէ ինչպէ՛ս պիտի վարուէ՛ր բա՛րի տղայ մը այս պարագային մէջ:
265. Խոնարհել իշնայ բայը:

34. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ — ԿՈՅՐ ՏՂԱՆ

Գեղեցիկ է, կ'ըսեն, արփին,
 Ծաղկին ճուղերն ալ կը հակին
 Գետին վրայ վայելչօրէն.
 Թէ պերճախօս Թռչնիկն ստու
 եւ միջատներն այերաչու
 Շողող լոյսին մէջ կը պարենս
 Բոլոր, կ'ըսեն, ծաղիկներուն
 Այն Թողբերուն չափ չէ սիրուն
 Որ Թերթերուն կը ձնէ լոյս՝
 Թէ բլբլներ, ձոր ու ծործոր,
 Լեռներ, մարգեր, ջուրեր բոլոր,
 Եւ պուրակներ և այգեր կոյս

Այնքան հրապոյր ունին զօղորիկ
 Որ ծունկի գան պէտք է մարդիկ
 Այդ պերճութեանց առջեւ շքեղ
 Բնայ իմ սըրտիս չէ ցաւ ու խոց
 Որ չեմ տեսներ ծովն ակեկոծ,
 Ոչ ալ ծաղկին գոյներն ու գեղ,
 Ոչ երկիրքը, ոչ շողն այգուն
 Ոչ պուրակը և միրգն հատուն,
 Ոչ Թռչնիկը, Լոյսն անասնանն . . .
 Բոլոր այս պերճ բարիքներէս
 Հատ մը, ո՞վ Տէր, կ'ըղձայի ես
 Տեսնել մայրիկս իմ սիրակունս

ՕՐ. ՍԱՍԷՌՆՕ ՏԸ ԹԻՒՌԻՆ

Յ Ա Ղ Կ Ա Պ

ԾԵ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՃԱՆՃՆ ՈՒ ԹԻԹԵՈՆԻԿԸ

«Անխոհմ կենդանի, թեև՛րը պիտի այրէ», կ'ըսէր ճանճ մը՝ թիթեռնիկի մը ճրագին շուրջը թռչափը տեսնելով: Երեզճ կենդանին կը դառնայ, կ'երթայ, կու գայ, վերջապէս բոցին մէջ իջնալով կ'այրի: Բայց ճանճը աւելի խոհմ չէ. կ'երթայ կաթնամանի մը եզերքը կը թառի, յետոյ կը ծփ խմելու համար, և մէջը իջնալով կը խեղդուի: Թէև թիթեռնիկին սպառնացող վտանգը տեսեր էր, սակայն չէր նշմարեր թէ ինչ անդունդ կար իր ստըին սակ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 266. Օրինակել այս հասուածը եւ ստուգծել շաղկապները:
- 267. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 268. Խոնարհել դառնալ, երբալ բայերը:

Գ Ա Ս

127. Ի՞նչ է շաղկապը: — Ծաղկապ կ'ըսուին այն բառերը, որոնք բառերը կամ խօսքերը իրարու կը կապեն:

128. Գլխաւոր շաղկապները որո՞նք են: — Գլխաւոր շաղկապները հետեւեալներն են. բայց, կամ, մանաւանդ, եւ, երե, րե, որ, երբ, ոչ, սակայն, որովհետեւ, րեւ, իսկ, որպէս զի, ալ, քան րե, ևայլն:

269. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր

1. — Ի՞նչ ըստ ճանճը Թիթեռնիկը տեսնելով 2. — Ի՞նչ պատահեցաւ Թիթեռնիկին 3. — ճանճը անկէ աւելի խոհմ է: 4. — Ո՞րք կը Թառի 5. — Ի՞նչ կ'ընէ յետոյ: 6. — Եւ շաղկապը ո՞ր խօսքերը միացուցած է այս ընթերցուածին մէջ, Սակայն շաղկապը:

270. Պատեցէ՛ք այս առակը մեր ուզած կերպով

271. Խոնարհեցէ՛ք այս ընթերցումին բոլոր բայերուն առեմանական ներկան:

35. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾԱՂԻԿԸ

Հիւժուած ծաղիկ դուն մենաւոր,
Որ փառքն եղար ծոյժօրին,
Մըրիկներէն ցըրուած բոլոր
Թերթերը վար կը ծորին:

Մարդիկ են գոհ նոյն մանգաղին
Եւ նոյն կամքին միշտ ճըլուս
Թերթ մը կ'իյնայ քեզմէ հողին,
Եւ բախտն ըզմեզ կը թողուս:

Կորսնցուցած մարդ ցընորքներ՝
Կը հարցնէ տրտօրէն.
Ո՞րն աւելի վաղանցուկ էր,
Ծաղիկը Թէ կեանքն իլեն:

ՄԻԼՎՈՒԱ

ՉԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԾԶ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՆԾ ՄՕՐ ԱՍՆԻՂԸ

«Վա՛յ, ա՛լ ձանձրացայ», կ'ըսէր Երանիկ ամէն անգամ որ մեծ մայրը զինքը կը կանչէր ասեղը անցընելու համար: Օր մը Երանիկ երազին մէջ տեսաւ որ բոլոր ծովը ասեղ և ցամաքը դերձան կտրեր էր, ու ինք միս մի՞նակ մնացեր էր անոնց մէջ տեղը: Կ'անցընէր, կ'անցընէր զանոնք ու չէին հասներ. թեւերը կը յագնէին ու լալով կ'ըսէր. «Աւա՛ղ, ինչո՞ւ կը գանգատէի խեղճ մեծ մօրս ասեղէն: Իցի՛ւ թէ հորէն քովս ըլլար, ու ամէն վայրկեան իր ասեղը միայն անցընէի:» Երբոր արթնացաւ, երգում ըրաւ այնուհետև սիրով ծառայելու իր մեծ մօրը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

- 272. Օրինակել այս հասուածը, եւ ստուգծել ձայնարկութիւնները:
- 273. Սորվիլ այս հասուածին ուղղագրութիւնը:
- 274. Խոնարհել կարգայ ներգործական բայը:

Գ Ա Ս

129. Ի՞նչ է ձայնարկութիւնը: — **Չայնարկութիւնը բառ մըն է, որ առանց խօսքին հետ կապ ունենալու՝ փախ, ցար, բաղձանք, զղջում և բարկութիւն կը յայտնէ:**

130. Գլխաւոր ձայնարկութիւնները որո՞նք են: — Գլխաւոր ձայնարկութիւններն են. ա՛խ, աւա՛ղ, փա՛յ, երա՛նի՛ր է, իցի՛ւր է, անէ՛ծփ, ո՛հ, մե՛ղք, փա՛խ, կեցցե՛, օ՛ն, ա՛յ, և այլն:

275. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանայի եւ գրաւոր.

1. — Ի՞նչ կ'ըսէր Երանիկ երբ մեծ մայրը զինքը կանչէր:
2. — Ինչո՞ւ կը կանչէր:
3. — Օր մը երազը ի՞նչ տեսաւ Երանիկ:
4. — Ի՞նչ կ'ըսէր Երանիկ երազին մէջ:
5. — Ինչո՞ւ այդպէս կ'ըսէր:
6. — Երբոր արթնացաւ ի՞նչ ըրաւ:

278. Նկարագրել ինչ որ պիտի ընէր՝ բարի աղջիկ մը Երանիկին տեղ:

277. Ուրշել Թէ հետեւեալ ձայնարկութիւններէն ո՞րը զղջում, ո՞րը բարկութիւն, ո՞րը ուշադրութիւն կը յայտնէ:

Ա՛խ, մեղք, երանի՛ Թէ, վա՛յ, ա՛յ, կեցցե՛, աւա՛ղ:

36. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՅԻՍՈՒՄ ԳՈՒՆԸ

Օրորցին մէջ ձիւնի պէս ներմակ Սուրբ Գոյսը կ'օրրէր իր մանկիկն Յիսուս
Որ կը գեղգեղէր ձիւն, ձիւն շարունակ.
Ա՛լ մարեր էին լոյսերն ու կըրտի
Մայրիկը կ'երգէր օրօրներ հագար,
Բայց մանկիկն Յիսուս դեռ չէր բնանար:

«Բընացիր, կ'ըսէր, գառնուկս իմ աղուր,
Հովը կը փըչէ, ել կիներ լոյս չըկայ.
Գոցէ՛ աչուկի՛նքդ որ ըսեմ օրօր.
Գիրկու տարուկ է. դուրսը ձիւն կու գայ»
Մայրիկը կ'երգէր անդու անդադար
Բայց մանկիկն Յիսուս դեռ չէր բնանար:

«Բընացիր որ գան կայծերը բուր
Լոյս լոյս աչքերով բովիկըդ խաղան
Կագոյտ թռչուններն ալ կըլոր, կըլոր.
Բարձիկի՛ մըրոյ՝ ոտտատուն՝ գառնան»
Այսպէս մայրիկը կ'երգէր անդադար
Յիսուս մտնուը դեռ չէր բնանար:

Բայց խեղճ մայրիկը ան շատ էր յոգներ.
Գըլուկը կ'ախեց, շունչը կը հատներ.
«Ի՞նչն չես բնանար, ինչ ըսեմ ես ալ...
Սիրտըս կտորեցաւ.» եւ բակտաւ լալ.
Այն ատեն Յիսուս՝ մանկիկն յոգաւոր,
Աչուկը գոցեց, բընացաւ խեղճ:

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹԵՐՈՒ

Յառաջարան	5
Նախնական գիտելիք	8
Անուն կամ Գոյական	22
Յօդ	36
Ածական	44
Դերանուն	56
Բայ	68
Մակբայ	128
Նախադրութիւն	130
Շաղկապ	132
Ձայնարկութիւն	134

ՅԱՆԿ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐՈՒ

Բարի աղջիկը	8	Այգի	44
Առաւուն	10	Գիւղացիներուն աշխատանքը	46
Շնիկը	12	Նախանձառ տղան	48
Մաքրուէր տղան	14	Սարգերն ու շերամը	50
Օրիորդ Վահագոս	16	Հուանդ բարեկամուհին	52
Նուարդին պուպրիկը	18	Թնրահատան աղջիկը	54
Ձկնորսու թեան հաճոյքը	20	Ծաղիկները և պտուղները	56
Կաղանդի նուէրներ	22	Փոքրիկ կատունները	58
Ճնճղուկը	24	Մեր պուպրիկները	62
Ձատկի ասնը	26	Ծոյլ աղջիկը	64
Մարդու մարմինը	28	Մեր նոր ասնը	66
Ձուարձալի պարտեզը	30	Հովիւր	68
Հայ դերերը	32	Բազկոր և կազնին	70
Ստախոս աղջիկը	36	Վեհանձնու թիւն	72
Նորածինը	38	Փոսուսանները	74
Մեր պարտեզը	40	Լական տղան	78
Մեր դրացիին տղան	42	Արծաթ գրամը	80

	Էջ		Էջ
Վարդենին	88	Անհնազանդ աղջիկը . . .	110
Մըջիւնը և աղաւնին . . .	90	Որկրամուլ տղան	112
Թուչուններուն բոյները . . .	92	Թուխը	118
Արժուէն աղջիկը	94	Անխոհեմ պատուապէր . . .	120
Երբար մեծնամ	96	Ոսկի եղնակները	122
Մեր դասրկին խրատները . . .	98	Պատժուած ստախոսութիւն . . .	124
Աջ ձեռքը և ձախ ձեռքը . . .	100	Բաջատիրա Արսէն	126
Գործնական խորհրդատուն . . .	102	Գաղթական թուչուններ	128
Բաղիկը	104	Զարտիրա տղան	130
Ազնիւ ստախոսութիւն	106	Ճանճն ու թիթեռներ	132
Գարունը և ծաղիկները	108	Մեծ մօրը ասեղը	134

ՅԱՆԿ ՈՏԱՆԱԽՈՐՆԵՐՈՒ

	Էջ		Էջ
Բարի աղջիկը	9	Եկեղեցիին մէջ	91
Շնիկը	13	Բոյնը	93
Փոքրիկ բարձիկը	17	«Հայր մեր»ը	95
Պուպրիկին	19	Կապոյտ պարիկը	97
Զուարթ նաւաստին	21	Մանկիկին քունը	99
Փոքրիկ վարձակալը	27	Ծնունդի վարդերը	103
Ստախոսին պատիժը	39	Անծեղն ու խոյտիտը	105
Տերեւը	41	Շագանակը	107
Խաղողը	43	Կակաշն ու մեխակը	109
Ծեծը	51	Պարծենքոտ աղջիկը	113
Մայրը և երկու գլուակները	57	Հրեշտակն ու մանկիկը	119
Պահապան հրեշտակը	59	Ոսկի եղնակները	123
Բարեկամութիւնը	63	Մըջիւնը	125
Տղու հարցում	65	Նաւաստին	127
Պահուած գանձը	71	Կարուակն ու մեծատունը	129
Փոռուտան	75	Կոյր տղան	131
Հային	79	Ծաղիկը	133
Երբ ձիւն գայ	89	Յիսուսի քունը	135

« Ազգային գրադարան

 NL0230921

5872

ԳՐԱՏՈՒՄ Գ. ՊԱԼԵՆՑ

ԵՆԻՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՁՐՈՒԹՅՆ ՆԱԽԿԹԱՐԱՆԻ

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ

Կ. Պոլիս, Չափմաներար Եղուտ, Թիւ 20

ԿԵՐՆ ՈՒ ՊԱՏՄԱՌԹԻՒՆ, Կրօնի Աւսում Դ. Խաչկանց
 (Տարրական դասընթացը) 4
 (Միջին դասընթացը) 6
 (Բարձրագոյն դասընթացը)

ԳՐԱՆՆԱԿԱՆ ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, Հապիչ Հ. Ասատուր
 (Ա. Դիրք) 3
 (Բ. Դիրք) 4
 (Գ. Դիրք) 5

ԹԱՆԳԱՐԱՆ, Հասրնօր հաստատման Արձակ եւ Աստուար
 (Միջին դասընթացը) Հապիչ Հ. Ասատուր 6

ԱՆԵՆԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ, Դ. Խաչկանց
 (Տարրական դասընթացը) 3
 (Միջին դասընթացը) 7
 (Բարձրագոյն դասընթացը) 10

ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՄՏԱՆՈՐ ՈՒ ԳՐԱՆՈՐ, Դ. Գալափեան
 (Տարրական դասընթացը) 4 20
 (Միջին դասընթացը) 7
 (Բարձրագոյն դասընթացը) 12

ԳԻՆ 3 ԼՐԱՆ

معارف عمومیہ نظارت جلیلہ سنک ۲۸ کانون ثانی ۱۳۱۸ تاریخلی
 و ۶۳ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولمشدر